

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Marko Oset

MEDNARODNO SODELOVANJE OBČIN

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Marko Oset

Mentor: izr. prof. dr. Marjan Brezovšek

MEDNARODNO SODELOVANJE OBČIN

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

Za usmerjanje in pomoč pri izdelavi diplomskega dela se zahvaljujem mentorju, izrednemu profesorju dr. Marjanu Brezovšku, svoji družini za podporo v času študija ter vsem, ki so na kakršenkoli način pripomogli k nastanku diplomskega dela.

Mednarodno sodelovanje občin

V diplomskem delu ugotavljam problematiko medobčinskega sodelovanja na mednarodni ravni, ki je postalo pomembno po vstopu Slovenije v Evropsko unijo. Naloga zajema pregled oblik povezovanja, zgodovino pobratenj, vrste mednarodnih organizacij lokalne samouprave, nastanek in razvoj mednarodnih pogodb, ki urejajo to področje. Prikazana je vloga Sveta Evrope in Evropske unije na področju čezmejnega sodelovanja, vključno s pregledom in analizo črpanja sredstev ter zastopanjem slovenske lokalne samouprave. Evropska unija skupaj z Odborom regij postaja pomemben partner, ki zastopa lokalne interese na evropski ravni in jih financira skozi različne projekte, ki so namenjeni lokalni samoupravi. Predstavljeni so nastanek slovenskih nacionalnih združenj občin, vloga in pomen mednarodnega sodelovanja skozi mednarodne asociacije in posredovanje slovenskim občinam. Zadnji del je namenjen konkretnemu primeru Mestne občine Ljubljana, zgodovini mednarodnih odnosov in predstavitvi njenega področja mednarodnega sodelovanja. Ljubljana namreč predstavlja najpomembnejšega akterja lokalne samouprave na področju zunanje politike. Nadaljevanje mednarodne dejavnosti Ljubljane je povezano z oblikovanjem Strategije mednarodnega sodelovanja, skozi katero bo uresničevala svoje interese.

Ključne besede:

Mednarodno sodelovanje, občine, Evropska Unija, nacionalna združenja občin, Mestna občina Ljubljana

International cooperation of municipalities

The following thesis deals with the problems of (inter)municipal cooperation above international level, which has become important after the accession of Slovenia to the EU. The thesis scooped review of connection forms, history of town twinning, types of international organizations of local self-government, the introduction and the development of international contracts, which defines this theme. Represented is also the role of Council of Europe and European Union and the field of international cooperation, including the review and analyze on getting funds and representing Slovenian local self-government. European Union together with Council of Regions has become an important partner, who represent local interests on European level and it is provided through different projects, who are designed for local self-government. Also there is represented the introduction of national association of municipalities, the role and the importance above international associations and intervention of Slovenian municipalities. The last part is intended to concrete example, urban municipality Ljubljana, history of international relations and the introduction of the area of the international cooperation. Ljubljana is representing the most important actor of the self-government in the field of foreign policy. The continuation of international activity Ljubljana is linked with making the Strategy of international cooperation, through which will realize their interests.

Key words:

International cooperation, municipalities, European Union, national associations, urban municipality Ljubljana

KAZALO

1. UVOD IN METODOLOŠKI OKVIR NALOGE	8
1.1 Oprelitev osnovnih pojmov	12
1.1.1 Pojem lokalne skupnosti	12
1.1.2 Pojem lokalne samouprave	12
1.1.3 Občina	13
1.1.4 Mestna občina	14
1.1.5 Medobčinsko sodelovanje	14
1.1.6 Nacionalno združenje občin	16
2. POVEZOVANJE LOKALNE SAMOUPRAVE	18
2.1 Mednarodne organizacije lokalne samouprave	22
3. ČEZMEJNO SODELOVANJE SVETA EVROPE IN EVROPSKE UNIJE	27
3.1 Kongres lokalnih in regionalnih oblasti	28
3.2 Zakonodajne smernice in politike za sodelovanje lokalne samouprave	29
3.3 Evropska listina lokalne samouprave	29
3.4 Evropska okvirna konvencija o čezmejnem sodelovanju teritorialnih skupnosti ali oblasti	30
3.5 Dodatni protokol k Evropski okvirni konvenciji o čezmejnem sodelovanju teritorialnih skupnosti ali oblasti	31
3.6 Protokol št. 2 k Evropski okvirni konvenciji o obmejnem sodelovanju teritorialnih skupnosti ali oblasti	32
3.7 Zastopanje slovenske lokalne samouprave v Svetu Evrope	32
3.8 Prihodnost čezmejnega sodelovanja Sveta Evrope in Evropske unije	33
4. SODELOVANJE SLOVENSКИH OBČIN V OKVIRU EVROPSKE UNIJE	41
4.1 Odbor regij	42
4.2 Pobratenja in vloga Evropske unije	44
4.3 Program »Državljeni za Evropo« za spodbujanje dejavnega evropskega državljanstva 2007–2013	46
4.4 Sodelovanje Evropske unije z Svetom evropskih občin in regij	48
4.5 Primer programa Evropske unije – Program URBACT	49

5. MEDNARODNI ODNOSI NACIONALNIH ZDRUŽENJ	53
5.1 Združenje občin Slovenije	55
5.2 Skupnost občin Slovenije	57
6. MEDNARODNO SODELOVANJE – PRIMER MESTNE OBČINE LJUBLJANA	62
6.1 Zgodovina in prihodnost sodelovanja Ljubljane	63
7. VERIFIKACIJA HIPOTEZ IN ZAKLJUČEK	68
8. VIRI	71

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

AEFR – Zveza evropskih obmejnih regij (Assembly of European Regions)

CDLR – Stalni odbor za lokalno in regionalno demokracijo

CEMR – Svet evropskih občin in regij (Council of European Municipalities and Regions)

CLRAE – Kongres lokalnih in regionalnih oblasti (Congress of Local and Regional Authorities of Europe)

COPPEM – Evromediteransko partnerstvo lokalnih in regionalnih oblasti

CoR – Odbor regij (Committee of the Regions)

EFTA – Srednjeevropski sporazum o prosti trgovini (Central European Free Trade Agreement)

EGCC – Evropska skupina čezmejnih sodelovanj

EOK – Evropska okvirna konvencija o čezmejnem sodelovanju teritorialnih skupnosti ali oblasti (European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities)

ELLS – Evropska listina lokalne samouprave (European Charter of Local Self-Government)

ERDF – Evropski regionalni razvoj

EU – Evropska unija (European Union)

EUKN – Evropsko omrežje urbanističnih znanj

ISPA – Instrument strukturne politike za predpristopno pomoč (Instrument for Structural Policies for preAccession)

IULA – Mednarodna zveza lokalnih oblasti

MOL – Mestna občina Ljubljana

NALAS – Mreža združenj lokalnih oblasti Jugovzhodne Evrope

Phare-CBC – Čezmejni programi držav kandidatk (Phare – Cross Border Cooperation)

SE – Svet Evrope (Council of Europe)

SFC – Podpora mestom (Support for Cities)

SVLR – Služba vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko

SoS – Skupnost občin Slovenije

TGTC – Čezmejna združenja teritorialnega sodelovanja

ZoS – Združenje občin Slovenije

ZLS – Zakon o lokalni samoupravi

1. UVOD IN METODOLOŠKI OKVIR NALOGE

V Sloveniji je vloga lokalne samouprave zelo pomembna, saj je to zapisano že v Ustavi RS, in sicer v 9. členu, ki govori o pravici do lokalne samouprave. Samo delovanje je bilo skozi vsa ta leta urejeno z različnimi zakoni, med katerimi je najpomembnejši *Zakon o lokalni samoupravi*, ki je bil že velikokrat dopolnjen in spremenjen. Nosilci delovanja lokalnega upravljanja so občine, ki so bile uvedene z Zakonom o ustanovitvah občin, in so kot samoupravne lokalne skupnosti pri opravljanju svojih zadev samostojne. Toda pri opravljanju svojih nalog so občine soočene z različnimi problemi, ki jih skušajo reševati na različne načine. Eden izmed načinov je tudi sodelovanje občin med seboj, ki jim omogoča reševanje bolj kompleksnih težav. Takšno medobčinsko sodelovanje predstavlja namreč pomemben element samoupravnosti občin, zato so bila kasneje v zakonodaji dopolnjena zakonska določila v ZLS, ki je določal načine in možnosti povezovanja občin. Danes se ne samo države, ampak tudi lokalne samoupravne skupnosti zavedajo, da se je potrebno povezovati v mednarodne organizacije in delovati na mednarodni ravni. Vstop Slovenije v Evropsko unijo (EU) je namreč prinesel nove možnosti za sodelovanje tudi lokalnih samouprav, predvsem na področju razvoja, ki je povezan s črpanjem evropskih sredstev in z zastopanjem lokalnih in regionalnih interesov v predstavnem telesu EU, Odboru regij. V Odboru regij zastopata slovenske lokalne interese združenji, ki imata status nacionalnega reprezentativnega združenja občin, in sicer Skupnost občin Slovenije (SoS) in Združenje občin Slovenije (ZoS). Ti dve združenji tako predstavljata interese občin in sta dejavni tako na področju Slovenije kot tudi na mednarodni ravni.

Vendar je treba poudariti, da je mednarodno sodelovanje zelo odvisno tudi od geografskega položaja občin, predvsem so tukaj v ospredju občine, ki mejijo na sosednje države in ki so ponavadi razvojno zelo slabo pokrite in finančno nezadostne. Obmejne občine tako pogosto med sabo sodelujejo na lokalni ravni celo bolje, kot pa so odnosi med državami. To samo dokazuje spoznanje, da so lokalne skupnosti zmožne reševati svoje probleme učinkoviteje kot pa državne institucije. S takšnimi oblikami sodelovanja, ki so povezane v vse sfere lokalnega življenja, zmanjšujejo stopnjo nerazvitosti in so lahko pomenijo tudi pozitivni napredek v odnosih med državami. Ostale občine v notranjosti države se prav tako povezujejo na mednarodni ravni. Ponavadi se takšne oblike kažejo v raznih listinah oz. sporazumih o prijateljstvu, pobratenju ali partnerstvu med občinami. Pri tem je ponavadi ta mreža povezav zelo raznolika in ni osredotočena samo na Evropo.

Opaziti je trend, ki se kaže v obnavljanju stikov, predvsem zaradi zgodovinskih okoliščin, z državami nekdanje Jugoslavije, ki v Sloveniji, kot bivši "bratski republiki", vidijo zgled, kako najti pot v evropske integracije. Poleg vseh teh oblik povezav je treba omeniti, da je na svetu in v Evropi veliko mednarodnih organizacij za lokalno samoupravo, kjer so članice tudi pripadnice slovenskih lokalnih skupnosti, ki predstavljajo aktivnega akterja lokalne samouprave na mednarodnem prizorišču.

V nalogi sem se ukvarjal z dvema problemoma, ki sta med seboj povezana. Prvi problem, na katerega sem želel opozoriti, je problematika medobčinskega sodelovanja občin na mednarodni ravni, ki postajajo čedalje pomembnejša ravno zaradi vstopa Slovenije v EU oz. črpanja evropskih sredstev. Drugi problem pa je povezan s primerom Mestne občine Ljubljana (MOL) in nacionalnimi združenji občin na področju mednarodnega sodelovanja, s katerim sem primerjal značilnosti Ljubljane kot tudi izkušnje občin, ki so kot članice zastopane v asociacijah. MOL sem izbral, ker je kot prestolnica Slovenije najbolj aktivna na področju mednarodnega sodelovanja. Zanimalo me je, s kakšnimi problemi se srečujejo nacionalna združenja in sama občina Ljubljana na področju mednarodnega sodelovanja in kaj bi bilo potrebno po njihovem mnenju, izboljšati za uspešnejše in konkretnejše povezovanje.

Naloga zajema celoten pregled oblik povezovanja in nastanka ter razvoja mednarodnih pogodb za lokalno samoupravo, vključno z načini, cilji in načeli izvajanja teh pogodb. Pomemben del zavzema tudi pregled slovenske lokalne samouprave, ki v zakonskih okvirih določa možnosti sodelovanja občin. Tudi nastanek nacionalnih združenj občin (vloga in zastopanje občin na mednarodni ravni) je natančneje pojasnjen. V zadnjem delu so predstavljeni zgodovina mednarodnega sodelovanja ter konkretne slovenske izkušnje in problemi pri povezovanju, s katerimi se srečujejo občine na področju mednarodnih dejavnosti. V diplomski nalogi sem opredeljeno problematiko mednarodnega sodelovanja preverjal zgolj npr. MOL. V nalogi ni primerjave z drugimi državami oz. njihovimi občinami, kakšne so njihove oblike sodelovanja, saj sem se ukvarjal le s konkretnim slovenskim primerom. Prav tako nisem natančneje obravnaval napovedanih sprememb v zvezi z uvedbo pokrajin, ki se obetajo v Sloveniji, ampak sem jih samo nakazal. Ta del niti ni tako pomemben za to nalogo, saj sem želel predvsem ovrednotiti dosedanje prakse in dosežke ter le nakazati smernice nadaljnjega razvoja občin na področju mednarodnega sodelovanja in vlogo nacionalnih združenj občin v tem procesu.

Pri pripravi diplomskega dela sem izhajal iz naslednjih hipotez:

1. *Slovenske občine so se začele intenzivneje ukvarjati z mednarodnim sodelovanjem po vstopu RS v EU.*
2. *Položaj glavnega mesta RS Ljubljani odpira večje možnosti mednarodnega sodelovanja kot ostalim slovenskim občinam.*

Naloga je sestavljena iz šestih sklopov. Prvi del vsebuje uvod, metodološki okvir in opredelitve osnovnih pojmov, ki se pojavljajo skozi celotno besedilo. Drugo poglavje diplomske naloge je namenjeno predstavitvi oblik mednarodnega sodelovanja občin in mednarodnih organizacij občin. Tretje poglavje zajema področje čezmejnega sodelovanja Sveta Evrope (SE) in EU, vključno s temeljnimi dokumenti in cilji. Sledi mu četrti sklop, ki predstavlja vlogo EU in možnosti sodelovanja občin v okviru programov, ki jih izvaja. Peto poglavje govori o delovanju nacionalnih združenj občin in njihovi mednarodni dejavnosti, ki je namenjena občinam. V zadnjem, šestem poglavju pa je predstavljeno mednarodno sodelovanje MOL, njene konkretne izkušnje in njene prednostne usmeritve na področju mednarodnega sodelovanja. Sledita še verifikacija hipotez in zaključek, kjer sem podal nekatere splošne ugotovitve glede mednarodnega sodelovanja občin.

Za tako strukturo diplomske naloge sem se odločil iz preprostega razloga, da celostno pojasnim razvoj, pomen in izvajanje mednarodnega sodelovanja slovenskih občin, opredelim vlogo nacionalnih združenj občin ter vse to skupno povežem na konkreten primer mednarodnega sodelovanja MOL.

V diplomski nalogi sem uporabil naslednje metode:

- *analiza in interpretacija primarnih virov* – pri preučevanju dokumentov in zakonskih podlag s področja SE, EU in Slovenije,
- *analiza in interpretacija sekundarnih virov* – pri opredelitvi osnovnih pojmov, nastanka in razvoja na področju evropskega in slovenskega sodelovanja lokalne samouprave, pri spoznavanju problemov na področju mednarodnega sodelovanja občin ter pri definiranju oblik povezovanja občin na različnih ravneh,
- *zgodovinska analiza* – pri spoznavanju preteklega stanja oz. spreminjanja na področju mednarodnega sodelovanja v občini Ljubljana,

- *usmerjeni intervjuji* – pri pridobitvi določenih podatkov o konkretnih izkušnjah in pomenu mednarodnega sodelovanja občin pred in po vstopu Slovenije v EU na lokalni ravni (nacionalna združenja občin, občina),
- *opisna metoda* – pri podajanju osnovnih značilnosti posameznih oblik mednarodnega sodelovanja občin,
- *študija primera* – kot preučevanje konkretnega primera MOL ter njenega zavedanja pomena mednarodnega sodelovanja in njene povezave s sodelovanjem na globalni, evropski in regionalni ravni kot tudi oblike mednarodnega sodelovanja s strani nacionalnih združenj občin.

Zaradi kompleksnosti tematike diplomske naloge sem se odločil za več različnih metod. Svojo raziskavo sem zastavil tako, da bom podatke o izkušnjah z mednarodnim sodelovanjem slovenskih občin raziskoval na študiju primera. Zavedam se namreč, da je področje mednarodnega sodelovanja slovenskih občin zelo različno, še posebej tistih, ki so aktivne v mednarodnih odnosih. Prednost intervjujev je predvsem v tem, da so bolj poglobljeni in natančni. Z njimi sem pridobil številne pomembne podatke in si osvetlili določene dileme, ki so se pojavile skozi pripravo diplomskega dela in ki jih nisem zasledil v drugih virih. Razgovori¹, ki sem jih opravil, so bili v obeh nacionalnih reprezentativnih združenjih občin (Sos in ZoS) in v MOL.

Za natančnejše preučevanje MOL, sem se odločil, ker kot glavno mesto daje posebno pozornost tudi mednarodnemu sodelovanju oz. skuša s tem postati tudi aktivna preko meja naše države. Ljubljana si je zaradi svojega položaja in tudi dejstva, da so v mestu številna diplomatska predstavništva drugih držav, ter zaradi geografskega položaja države pridobila veliko možnosti za navezovanje stikov zunaj države. Prednost Ljubljane je predvsem, da se kot glavno mesto lahko lažje predstavlja mednarodni skupnosti kot ostale slovenske občine, saj je ravno prestolnica tista, kjer delujejo najpomembnejše družbenopolitične institucije. V ospredju mednarodnega sodelovanja Ljubljane so predvsem povezave na globalni, evropski in regionalni ravni. Ob tem je treba omeniti tudi številna bilateralna partnerstva z ostalimi mesti, ki so pomenila začetek mednarodnih odnosov mesta Ljubljane. Vključitev Slovenije v EU pa je tako Ljubljani kot ostalim slovenskim občinam dala nove možnosti za sodelovanje na mednarodnem prizorišču, ki bodo občinam prinesle nove razvojne priložnosti in napredek.

¹ Intervjuji so arhivirani in dosegljivi pri avtorju diplomskega dela.

Podatke, ki so vključeni v diplomsko nalogo, sem črpal iz primarnih virov, v večini objavljenih na medmrežju (različne pogodbe in uredbe SE in EU, dokumenti slovenske lokalne samouprave – ZLS, strategije, poročila o mednarodnem sodelovanju), sekundarnih virov (članki v strokovnih revijah in zbornikih, samostojne publikacije) ter intervjujev, ki so bili opravljeni na SoS, ZoS in v MOL.

1.1 Opredelitev osnovnih pojmov

1.1.1 Pojem lokalne skupnosti

Lokalna skupnost je tista teritorialna, družbena skupnost, kjer na najnižji ravni nastajajo določene potrebe prebivalstva, ki jih je mogoče reševati le na skupen način. Lokalna skupnost obstaja ne glede na to, ali ji država prizna tak pravni status ali ne.

Bistveni elementi lokalne skupnosti so naslednji:

- določen teritorij,
- ljudje, naseljeni na tem teritoriju,
- potrebe teh ljudi,
- dejavnosti za zadovoljevanje teh potreb ter
- zavest ljudi o skupnosti, ki ji pripadajo (Šmidovnik 1995: 17).

1.1.2 Pojem lokalne samouprave

Pojem lokalne samouprave je natančno opredeljen v Evropski listini lokalne samouprave, in sicer v 3. členu, kjer pravi, da je lokalna samouprava opredeljena kot pravica in sposobnost lokalnih oblasti, da v mejah zakona urejajo in opravljajo bistveni del javnih zadev v lastni pristojnosti in v korist lokalnega prebivalstva (Vlaj 1998: 20).

Lokalna skupnost ni pravni pojem, ampak družbeni pojav, ki obstaja neodvisno od naše normativne volje. Gre za naravno skupnost, ki nastane na posameznem ožjem ozemlju kot posledica nujnosti uresničevanja določenih skupnih interesov ljudi, pogojenih s skupnim bivanjem na tem območju. Lokalna skupnost je naravna danost, lokalna samouprava pa je pravni status, ki mora biti lokalni skupnosti z državnim aktom izrecno podeljen (Šmidovnik 1995: 27).

Pojem lokalna samouprava pomeni več kot zgolj lokalno skupnost. Je lokalna skupnost, ki ima status samouprave. Lokalna skupnost je zgolj subjekt lokalne samouprave, lokalna samouprava pa je sistemska institucija, ki opredeljuje status lokalne skupnosti. Analitično gledano združuje torej pojem lokalne samouprave dve sestavini: lokalno skupnost kot sociološko sestavino in lokalno samoupravo kot pravno sistemsko sestavino. Slednja je torej pravno sistemska kakovost, ki mora biti izrecno podeljena oz. priznana lokalni skupnosti z ustreznim aktom države (Šmidovnik 1995: 27).

Struktura lokalne samouprave je temeljno vprašanje njene ureditve. Pri tem gre za dve vprašanji: na eni strani za določitev ene ali več enot (ožjih in širših), ki sestavljajo lokalno samoupravo in njihove pristojnosti, na drugi strani pa za strukturo njihovega upravnega aparata (Vlaj 1998: 108–109).

Nekatere opredelitve lokalne samouprave zelo poudarjajo vlogo države kot končnega razsodnika pri zadevah lokalne samouprave, kar ni v skladu z najnovejšimi mednarodnimi dokumenti s področja lokalne samouprave in še zlasti ne z načelom subsidiarnosti v njegovem filozofskem, pravnem in organizacijskem smislu. Gre za že preživela miselna izhodišča v zvezi s teorijo države z začetka 20. stoletja, ki govori o dominaciji države ter podrejenosti in odvisnosti ožjih družbenih skupnosti. Spregleda se, da je takšno medsebojno izključnost, ki je bila vseskozi značilna za državno hierarhične odnose, danes moč presegati s partnersko soudeležbo več ravni delovanja (glej Mlinar 2000: 414–415).

1.1.3 Občina

Občina predstavlja temeljno celico samoupravne skupnosti in je sama po sebi naravna skupnost. Za občino so značilne tri sestavine:

1. da je občina glavni oz. najpomembnejši tip (oblika) lokalne samouprave,
2. da je oblikovana v okviru naravne zgodovinsko nastale lokalne skupnosti,
3. da ima položaj samoupravnosti (glej Šmidovnik 1994: 14–23).

Ustava Republike Slovenije opredeljuje občino kot samoupravno skupnost.² V 138. členu Ustave je določeno, da prebivalci Slovenije uresničujejo lokalno samoupravo v občinah in drugih lokalnih skupnostih.

² Ustava Republike Slovenije, 139. člen – Uradni list RS, št. 33/1991.

Občina mora tako ustrezati lokalni skupnosti kot samoupravni lokalni skupnosti, ki ju družijo skupni interesi in potrebe občanov. Štela naj bi praviloma več kot 5.000 prebivalcev in sposobna mora biti opravljati za njene prebivalce temeljne oskrbne naloge, kot so: trgovina z osnovnimi potrebščinami, zdravstvena ambulanta, osnovna šola, ustrezni prostori za občinski sedež in določena komunalno-stanovanjska opremljenost (Vlaj 2006a: 148).

Na podlagi ustave *Zakon o lokalni samoupravi* v splošnih določbah določa nekatera načelna izhodišča za urejanje lokalne samouprave v Slovenji. Splošne določbe se nanašajo na občine in pokrajine, kot širše samoupravne lokalne skupnosti (1.–11. člena ZLS).

V teh določbah je občina obravnavana kot temeljna lokalna samoupravna skupnost, ki samostojno ureja in opravlja svoje zadeve in izvršuje naloge, ki so nanjo prenesene z zakonom, občine pa se lahko samostojno odločijo, da se bodo povezale v pokrajine in druge širše samoupravne lokalne skupnosti (Grad 1998: 104).

1.1.4 Mestna občina

Ustava RS je uvedla mestno občino kot posebno vrsto občine, ki opravlja z zakonom določene naloge iz državne pristojnosti, ki se nanašajo na razvoj mesta. Država te naloge prenese v izvirno pristojnost mestne občine, torej jih ta opravlja kot svoje izvirne in ne kot prenesene državne naloge (Vlaj 2006a: 148).

Mestna občina je gosto in strnjeno naselje ali več naselij, povezanih v enoten prostorski organizem, z mestno okolico, ki jo povezuje dnevno preseljevanje prebivalstva. Mesto lahko dobi status mestne občine, če ima najmanj 20.000 prebivalcev in najmanj 15.000 terciarnih delovnih mest, od tega najmanj polovico v terciarnih in kvartarnih dejavnostih in je geografsko, gospodarsko in kulturno središče svojega gravitacijskega območja (16. člen ZLS).

1.1.5 Medobčinsko sodelovanje

Med temeljnimi načeli lokalne samouprave je določena tudi možnost, da lokalne samoupravne skupnosti sodelujejo med seboj na načelih prostovoljnosti in solidarnosti ter da lahko v ta namen združujejo sredstva in oblikujejo skupne organe, organizacije in službe za opravljanje skupnih zadev. Lahko pa sodelujejo tudi z lokalnimi skupnostmi drugih držav ter z mednarodnimi organizacijami lokalnih skupnosti (Grad 1998: 104).

Medobčinsko sodelovanje je podrobneje opredeljeno v Evropski listini lokalne samouprave (MELLS)³ in v Zakonu o lokalni samoupravi.

Evropska listina lokalne samouprave, ki je eden izmed temeljnih mednarodnih dokumentov za zaščito lokalne samouprave, opredeljuje medobčinsko sodelovanje v 10. členu (Pravica lokalnih oblasti do združevanja).

V skladu z listino morajo imeti lokalne oblasti pri izvajanju svojih pooblastil pravico sodelovati z drugimi lokalnimi oblastmi, še posebej, če gre za izvajanje nalog skupnega pomena. Lokalne skupnosti naj bi imele pravico do sodelovanja tudi v primeru, ko gre za varstvo in pospeševanje skupnih koristi ali združevanja v mednarodnem prostoru. Pravno formiranje slednjega je še zlasti pomembno, saj sledi prednostnemu cilju Sveta Evrope, ki teži h krepitvi in pospeševanju sodelovanja na lokalni ravni.

Pri povezovanju in sodelovanju lokalnih skupnosti doma gre za *horizontalno* in *vertikalno* povezovanje in sodelovanje.

Za horizontalno povezovanje je značilno, da dve ali več lokalnih skupnosti oblikujejo konzorcij za izvajanje nalog skupnega pomena. Konzorcij je splošen pojem, ki vključuje različne oblike povezovanja in sodelovanja lokalnih skupnosti, kot so pri nas (po ZLS) zveze občin.

Vertikalno povezovanje pa določa pravico lokalnih skupnosti, da ustanovijo nacionalno združenje lokalnih skupnosti. To združenje zastopa članice pred državnimi organi in navzven v tujini, daje strokovno pomoč članicam, daje nasvete, izdaja biltene, priročnike in drugo. S takšnim združevanjem so lokalne skupnosti močnejše proti naporom države, lahko pa si tudi medsebojno pomagajo.

Medtem ko slovenska zakonodaja medobčinsko sodelovanje podrobneje opredeljuje ZLS⁴, ki v 6. členu določa, da:

»Samoupravne skupnosti med seboj prostovoljno sodelujejo zaradi skupnega urejanja in opravljanja lokalnih zadev javnega pomena. V ta namen ustanavljajo zveze, lahko združujejo sredstva in v skladu z zakonom ustanavljajo skupne organe ter organe skupne občinske uprave, ustanavljajo in upravljajo sklade, javne zavode, javna podjetja in ustanove.«

³ MELLS – Zakon o ratifikaciji Evropske listine lokalni samoupravi, 10. člen – Uradni list RS, št. 57/1996.

⁴ Zakon o lokalni samoupravi – Uradni list RS, št. 100/2005.

Določeno je tudi, da se lokalne samoupravne skupnosti za zagotavljanje svojih interesov, predstavljanja in uveljavljanja lahko povezujejo v združenja, ki imajo možnost sodelovanja z lokalnimi skupnostmi drugih držav ter mednarodnimi organizacijami lokalnih skupnosti. Ta člen predstavlja dobro osnovo za prostovoljno sodelovanje lokalnih samoupravnih skupnosti.

Kot posledica ugotovitve, da vse občine niso sposobne samostojno organizirati učinkovite javne uprave, je bila uveljavljena določba 49.a člena. V drugem odstavku je dana zakonska podlaga za ustanavljanje skupnih organov občinske uprave.

Zakon predvideva tudi možnost skupnega ustanavljanja javnih zavodov ali javnih podjetij dveh ali več občin, če to omogoči gospodarnejše in učinkovitejše zagotavljanje javnih služb (61. člen).

Zaradi izvajanja skupnih razvojnih in investicijskih programov ter urejanja in izvajanja posameznih upravnih nalog imajo občine možnost ustanovljati enonamenske ali večnamenske interesne zveze, ki z dnem ustanovitve pridobijo status osebe javnega prava (86. člen).

1.1.6 Nacionalno združenje občin

Z osmo novelo ZLS-L⁵ je bil dodan tudi člen 86.a, ki pravi, da lahko dve ali več občin zaradi predstavljanja in uveljavljanja lokalne samouprave ter usklajevanja in skupnega zagotavljanja svojih interesov ustanovijo združenje. Združenje je pravna oseba javnega prava s pravicami, obveznostmi in odgovornostmi, ki pridobi status pravne osebe z dnem objave v Uradnem listu RS.

V državah z razvito lokalno samoupravo so lokalne skupnosti – občine, mesta, okraji – že pred časom spoznale, da je za doseg njihovih ciljev nujno, da se medsebojno povezujejo v združenja na državni ravni. Taka združenja imajo večstranski pomen. Lokalne skupnosti se v njih medsebojno spoznavajo in se vključujejo v mednarodne odnose in povezave. Pri vlogi nacionalnega združenja znotraj države gre za številne naloge, ki jih lokalne skupnosti učinkoviteje in racionalneje opravijo z združevanjem.

⁵ Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o lokalni samoupravi (ZLS-L) – Uradni list RS, št. 51/2002.

Te naloge so npr.:

- strokovno delo in pomoč za članice – svetovanje, izdelava strokovnih pripomočkov, obveščanje o pomembnih dogodkih doma in v tujini;
- izdajanje priročnikov;
- skrb za stalno usposabljanje in izobraževanje voljenih predstavnikov in upravnega osebja lokalnih skupnosti – neposredno organiziranje in izvajanje ter vpliv na vsebino in izvedbo tega usposabljanja po drugih institucijah;
- neposreden vpliv na zakonodajo in politiko – državni zbor, državni svet, vlada;
- delegiranje skupnih delegatov v domače institucije;
- delegiranje skupnih delegatov v mednarodne institucije in mednarodno sodelovanje;
- učinkovitejše čezmejno sodelovanje lokalnih skupnosti in pomoč članicam pri vzpostavljanju stikov z lokalnimi skupnostmi v drugih državah;
- vpliv in sodelovanje z državnimi oblastmi pri mednarodnem sodelovanju države na področju lokalne samouprave;
- izdajanje glasila;
- uveljavljanje interesa članic pred domačimi organi in institucijami, kadar je to potrebno (Vlaj 2006a: 154–155).

Nacionalna združenja lokalnih skupnosti obstajajo v vseh državah. Nekatere države imajo samo eno, druge pa več teh združenj (npr. Estonija, Madžarska, Poljska, Ruska federacija). Običajno imajo države vse vrste teritorialnih združenj: regionalne, lokalne in specialne. Nekatera združenja predstavljajo specifične interese mest, ruralnih občin, obmejnih občin, turističnih občin ipd. Združenja delujejo povsod politično. Nekatera združenja so organizirana na podlagi političnega pluralizma, druga so povezana s posamezno politično stranko. Združenja se običajno ukvarjajo z vrsto zadev, ki so v njihovem interesu. Največkrat gre za obrambo, predstavljanje in oblikovanje splošnih interesov, ki so v korist lokalne avtonomije in prispevajo k sodelovanju lokalnih skupnosti ter jim zagotavljajo nasvete in kadrovske vire (Vlaj 2006b: 9–10).

Z upravnoorganizacijskega vidika smo v Sloveniji dobili veliko upravno neracionalnih občin, zato je njihovo povezovanje v različne oblike medobčinskega sodelovanja še toliko pomembnejše (Vlaj 2006: 10). V Sloveniji so bile (ne vse) občine najprej povezane v Stalni konferenci lokalnih skupnosti Slovenije, danes pa imamo Skupnost občin Slovenije in Združenje občin Slovenije. Obe sta pridobili status reprezentativnosti (86. člen ZLS). Razlogi za nastanek dveh združenj so bili predvsem politični (Vlaj 2006b: 13).

2. POVEZOVANJE LOKALNE SAMOUPRAVE V GLOBALNEM SVETU

Obstajajo trije glavni tipi sodelovanja med mesti. Prvi so mednarodni odnosi občin, ki vključujejo kratkoročne oz. dolgoročne sporazume med dvema ali več občinami in članstva v mednarodnih organizacijah občin. Cilj je tehnično sodelovanje skozi učenje in izgradnjo infrastrukture med občinami oziroma skupnem delovanju pri določenem projektu oziroma iniciativi. Naslednji tip so t. i. sestrška oz. pobratena mesta. Tukaj se kot sestrsko oziroma pobrateno mesto ne nanaša samo na lokalno samoupravo, ampak na celotno lokalno skupnost, vključujoč civilno družbo, gospodarstvo, izobraževalni sektor in mestno upravo. Lokalna vlada ima podporno vlogo, osnovne vezi pa so med skupnostma. Glavni cilj se razprostira od kulturnih izmenjav in prijateljstev, ekonomskega in trgovskega razvoja. Lahko pa kaže tudi kot pospešena mestna diplomacija. Kot zadnji tip je treba omeniti decentralizirano sodelovanje, ki v mnogih primerih prevzema obliko pobratenja, vključujoč mednarodne razvojne agencije, ki nudijo razvojno pomoč skozi sodelovanje. Danes decentralizirano sodelovanje nadaljuje koncept, ki združuje področji razvojnega sodelovanja in mednarodnih odnosov občin ter se kaže kot pobratenje za razvoj.⁶

Vse tri oblike so potrebne zaradi:

- Občine morajo pomagati partnerjem na Jugu z izgradnjo institucij kot programi mednarodnega sodelovanja občin
- Sestrška partnerstva, ki vključujejo celo skupnost so potrebna za razdelitev prostovoljne pomoči, kot tudi izmenjave lokalnega gospodarstva
- Razvojna pomoč je potrebno razdeliti skozi občine v obliki decentraliziranega sodelovanja (ibid.).

Eden od sodobnih izzivov v družbenih znanostih je študij procesov globalizacije, poskus njihove teoretične opredelitve ter napoved posledic globalizacije. Vsi prebivalci našega planeta so namreč posredno povezani z vsemi ljudmi po svetu, in sicer kot potrošniki izdelkov in naravnih virov, kot delavci v proizvodnji izvoznih dobrin, kot člani različnih organizacij, katerih dejavnosti potekajo bodisi znotraj neke regije bodisi globalno, po celem svetu. Take vsakodnevne aktivnosti večine prebivalcev vsaj v posrednem smislu segajo čez meje njihovih nacionalnih držav, česar se velika večina ljudi le redko zaveda. Poleg tega velika večina ljudi verjame, da njihova osebna globalna udeležba nima nobenega učinka. Po

⁶ Povzeto po: Achieving the millennium development goals through city-to-city partnerships. Dostopno na <http://www.sister-cities.org/sci/pdf/JCdeVilliersPPT.pdf> (20. maj 2007).

drugi strani pa v zadnjih letih ali celo desetletjih v mestih in drugih enotah lokalne samouprave potekajo nove vrste aktivnosti in novi programi, katerih namen je povezati lokalno prebivalstvo s preostankom sveta. Tovrstni napori enot lokalne samouprave predstavljajo koristen vpogled v potencial lokalne participacije v izgradnji globalne demokracije (Alger v Haček 2003: 256).

Čisti tip lokalnega povezovanja so različne krajevne čezmejne povezave oz. mednarodno sodelovanje lokalnih oblasti, kjer mislimo predvsem na različne svetovne in evropske povezave mest in občin. Najbolj številna oz. pogosta pa so dvostranska pobratenja lokalnih oblasti (Bučar 1993: 166–167).

V mnogih lokalnih skupnostih so se še posebej po drugi svetovni vojni pojavili programi izmenjave. Namen tovrstnih programov je neke vrste institucionalizacija lokalnih skupnosti z namenom stimulacije oz. pospeševanja povezav med oddaljenimi lokalnimi skupnostmi, kar prispeva k boljšemu mednarodnemu razumevanju in izgradnji miroljubnih in prijateljskih odnosov. V mnogih urbanih okoljih so se izmenjalni programi nadgradili v programe sestrskih oz. pobratenih mest, pri katerih dve mesti razvijata različne programe medsebojnega sodelovanja na področju izmenjave mestnih uradnikov, strokovnjakov z različnih področij in poklicev ter mnogih drugih področij. Programi "mundializacije" spodbujajo razvoj "globalne identitete urbanih okolij", in sicer s pomočjo programov izmenjave in izobraževalnih aktivnosti. V mnogih, zlasti večjih mestih, namenjajo večjo pozornost razvoju posebnih mestnih politik za ustvarjanje izvoza in tujih investicij. V nekaterih državah so se pobratena mesta razvila v lokalne aktivnosti, ki nadomeščajo ali dopolnjujejo zunanjepolitične aktivnosti nacionalnih držav. V povezavi s tem so izraziti zlasti napori mest iz razvitega sveta, da bi pospešili gospodarski razvoj mest, s katerimi so pobrateni in ki se nahajajo v tretjem svetu. Primer tovrstnega sodelovanja sta mednarodno sodelovanje občin (MIC) in »Towns and Development«. Gre za programa, ki že vrsto let potekata znotraj držav EU (Haček 2003: 257). Pojavljajo pa se tudi demonstracije lokalnega prebivalstva proti lokalni vojaški industriji in vojaškim bazam, v katerih so nastanjene tuje enote. Nekatere lokalne skupnosti so se razglasile za območja brez jedrskega orožja ali jedrskih elektrarn. Tovrstne akcije skušajo mobilizirati lokalno prebivalstvo, da bi vplivali na spremembe nacionalnih politik. Spet drugačen izziv tradiciji in sistemu nacionalne države je pojav mobilizacije lokalnega prebivalstva, da bi vplival na politiko drugih držav (npr. politične kampanje proti apartheidu v Južnoafriški republiki). Tej strategiji so tudi sorodni lokalni pritiski za spremembo mednarodnih ekonomskih aktivnosti (ibid.).

Princip skupinskega sodelovanja in/ali povezovanja mest zajema domala vso problematiko mest in je lahko vzporedno funkcionalni nadgradnji običajnega principa partnerstva (pobratenja), kjer gre večinoma za visoko formalizirana in manifestativna razmerja dveh mest. Partnerstvo kot povezovalni princip zadeva znotrajnivojsko razmerje, to je povezovalno razmerje mesta do drugih enot istega reda, običajno dveh mest (npr. sodelovanje dveh mestnih uprav ali njunih agencij), pri skupinskem principu pa gre za mednivojsko razmerje enot, ki se povezujejo, to je povezovanje mest z raznovrstnimi ali več akterji hkrati oz. enotami nižjega in/ali višjega hierarhičnega reda (npr. mestna uprava s transnacionalno organizacijo) (Hočevar v Mlinar 1995: 176).

Pobratenja omogočajo uporabno ogrodje, v okviru katerega se krepijo odnosi med partnerskimi mesti različnih držav. Seveda to ni edini kanal za izmenjavo in sodelovanje na nad-nacionalni ravni, vendar je njegova prednost v kombinaciji prijateljskih stikov z izredno različnimi oblikami izmenjav. Kot dolgoročna povezava pobratenje prav tako omogoča, da se ljudje, ki živijo v partnerskih mestih, dobro spoznajo. V širšem merilu se proces evropske integracije na splošno uspešneje razvija tudi zaradi rastočega števila pobratenih občin širom Evrope. Skupna izkušnja evropskih narodov ustvarja večje medsebojne razumevanje in strpnost do drugih. Prav tako se krepi občutek pripadnosti skupnosti, ki zagotavlja večjo solidarnost. Pobratenja so nastala na osnovi enakega principa. Solidarnost se tako izraža na lokalni ravni v skupnih naporih za iskanje rešitev problemov, s katerimi se soočajo občine na področjih lokalne samouprave, urbanega planiranja in migracij. Sodelovanje v specifičnih praktičnih projektih je najboljša pot do resnične solidarnosti. V procesu, ki vodi do pobratenja, je več stopenj, in sicer se začne z motivacijo in izbiro občin, ki vodi v začetne stike oz. pripravljalne obiske. Temu sledijo podporne strukture (ponavadi so to nekakšne "komisije za pobratenja"), ki morajo biti zagotovljene s finančnimi viri, zagotovljene morajo biti možnosti bivanja in podprte predvsem z komunikacijo in informiranjem samih prebivalcev z namenom vzpodbujanja takšnih stikov. Pobratenje dobi formalen značaj, ko kraja uradno potrdita svojo pripravljenost na sodelovanje. To se zgodi ob svečani priložnosti, kjer župana obeh krajev podpišeta prisego pobratenja v prisotnosti izvoljenih predstavnikov lokalnih oblasti in gostov iz partnerskega kraja. To naj bi bil res svečan dogodek, ki naj bi poudaril ideale Evrope. Ponavadi se svečanost organizira najprej v enem in nato še v drugem pobratenem kraju v času enega leta.⁷

⁷ Povzeto po: Medobčinska pobratenja. Dostopno na <http://www.skupnostobcin.si/TownTwinning/DRUGA%20GRADIVA/Medobcinska%20pobratenja.doc> (24. april 2007).

Besede prisege poudarjajo trajne stike med pobratenima občinama, v Sloveniji so uveljavljene različne listine, kot so listine pobratenja, listine prijateljstva, partnerski sporazumi, listine o sodelovanju. V nekaterih so podrobno opredeljena področja sodelovanja tudi s terminskimi plani, kar pa ni nujno zagotovilo za uspešno in aktivno pobratenje. Za uspešno pobratenje je potrebno skrbno opredeliti program izmenjav. Možnosti za tovrstne aktivnosti so skoraj neomejene. Najpogostejše so na izobraževalnem, kulturnem in športnem področju. S povečanjem pristojnosti lokalnih oblasti se odpirajo tudi nove možnosti za pobratenja. Spremembe na globalni ravni prinašajo rastočo decentralizacijo, ki se odraža v mnogih novih pravicah in dolžnostih lokalnih oblasti na različnih področjih. Tudi pobratenja morajo ostati v koraku s časom in po potrebi dobiti svež zagon. Pobrateni kraji bi morali preučiti skupne probleme skozi izmenjavo informacij in izkušenj in iskati tudi skupne rešitve. Ob tradicionalnih vsebinah, kot so izobraževanje, kultura in šport, se tako zmeraj bolj uveljavlja drugačen pristop k pobratenju, ki je bolj osredotočen na t. i. »know-how« dejavnosti, še posebej na socialnem in ekonomskem področju. Ta področja so npr.: urbano in krajevno planiranje, zaščita okolja, poklicno usposabljanje, integracija invalidov, emigrantov in socialno ogroženih, preprečevanje kriminala, boj proti drogam, varstvo otrok, uporaba novih tehnologij, spodbujanje kmetijskih, industrijskih in trgovskih dejavnosti, boj proti brezposelnosti (ibid.).

Sodelovanje med lokalnimi oblastmi naj bi izhajalo iz potreb "navadnega" človeka in naj bi bilo tako povod za vsakršno čezmejno sodelovanje. Gre za sodelovanje mest, občin, dolin, okrožij ipd. Sodelovanje na regionalni ravni je moč določiti le v odnosu do lokalne in nacionalne ravni. Gre za sodelovanje, ki ne nadomešča državne oblasti v odnosu do lokalnih oblasti; gre torej za sodelovanje, ki sega onkraj lokalnih problemov, hkrati pa nima značaja nacionalnih razsežnosti. Tu je opazna precejšnja institucionalizacija sodelovanja v obliki različnih delovnih skupnosti (npr. Alpe, Pireneji ipd.). In končno je nacionalna raven tista, pri kateri gre za sodelovanje držav oz. vlad. Bodisi da gre za ustanavljanje mešanih komisij, v katerih v večji ali manjši meri sodelujejo regionalne in lokalne oblasti, ali pa za sporazume – "dežnike", ki omogočajo sodelovanje na nižjih nivojih (Bučar 1993: 118).

Čezmejno sodelovanje lokalnih in regionalnih oblasti je predvsem odziv na arbitrarno delitev prebivalstva, ki jo pogosto povzročajo meje med dvema državama. Ponavadi se mejna območja nahajajo na periferiji držav in so oddaljena od centrov odločanja, pogosto pa so mejna območja tudi tista, kjer je prisotno največje nezadovoljstvo prebivalstva (Haček 2003: 260).

2.1 Mednarodne organizacije lokalne samouprave

Daleč najpogostejše oblike povezovanja enot lokalne samouprave v svetu so mednarodne organizacije občin; so tako globalne kot regionalne, saj imajo nekatere splošne cilje, druge pa so bolj specializirane in omejene (Haček 2003: 257).

Med globalnimi organizacijami je treba omeniti mednarodno organizacijo Združena mesta in lokalne vlade, ki je nastala z združitvijo Mednarodne zveza lokalnih oblasti (IULA) in Svetovne federacije združenih mest (UTO). Razlog za združitev je bil uveljavitev splošnega svetovnega trenda v smeri urbanizacije, decentralizacije ter krepitev vloge lokalnih oblasti v globalnem merilu. V tem kontekstu je nujno zagotoviti povezanost lokalnih oblasti v trdno mednarodno organizacijo, ki bo promovirala principe lokalne demokracije, lokalne samouprave, izmenjavo mnenj in izkušenj med članicami ter sodelovanje na področju decentralizacije.⁸ Med njene članice spadajo tudi tri slovenske občine, in sicer MOL, Mestna občina Kranj in Mestna občina Koper.⁹

Na osnovi globalnega članstva obstajata tudi dve veliki združenji, ki povezujeta velika mesta. To sta Konferenca velikih svetovnih mest (SUMMIT), ki je bilo ustanovljeno v Tokiu leta 1985 z namenom podpore in izmenjave izkušenj pri reševanju problemov v gosto naseljenih oz. velikih urbanih okoljih. Drugo združenje pa je Metropolis, ki je nastalo leta 1985 in ima ta trenutek 90 članov milijonskih mest po vsem svetu. Deluje kot mednarodni forum za raziskovanje problemov in skrbi, skupnih velikim mestom po vsem svetu. Glavni cilj združenja je pridobivanje boljšega nadzora nad procesom razvoja metropolitanskih območij z namenom izboljšanja blaginje prebivalstva. Veliko mednarodnih organizacij občin je bilo ustanovljeno na ekološki podlagi. Med najpomembnejše spada Svet lokalnih okoljskih pobud (ICLEI). Njegova naloga je vzpostavitev vsesvetovnega gibanja lokalnih oblasti z namenom doseganja otipljivih rezultatov na področju globalnega okoljskega razvoja. Svet lokalnih okoljskih pobud deluje kot demokratična mednarodna ekološka agencija, katere namen je predvsem preprečevanje, pa tudi reševanje lokalnih, regionalnih in globalnih okoljskih problemov skozi lokalno delovanje (Haček 2003: 258). Ob tem je treba omeniti, da v teh združenjih ni nobene članice iz slovenskih občin, čeprav ima Metropolis med svojimi članicami tudi mesta, ki imajo manj kot milijon prebivalcev (npr. Sarajevo).¹⁰

⁸ Povzeto po: Združitev UTO in IULE. Dostopno na <http://www.skupnostobcin.si/casospis/novica.php?novica=23&sekcija=3> (24. april 2007).

⁹ Seznam članic Mednarodne zveze lokalnih oblasti. Dostopno na <http://perso.orange.fr/fmccu/download/list-adh/list-adh.pdf> (20. junij 2007).

¹⁰ Seznam članic Metropolis. Dostopno na http://www.metropolis.org/mapa/mapa/mapa_europa.php?lang=en (20. maj 2007).

Nekatere mednarodne organizacije so nastale tudi na mirovni podlagi. Z globalno politično podlago je bil ustanovljen Županski svet za mir preko medmestne solidarnosti (Mayors for peace), ki vključuje več kot 1651 mest iz 120 držav z vseh celin sveta. Ustanovljen je bil na pobudo japonskih mest Hirošima in Nagasakija. Gre za združenje mest, ki podpirajo popolno odpravo vsega jedrskega orožja. Ima status nevladne organizacije znotraj Združenih narodov, med njegove – zelo splošno definirane – cilje pa spadajo trud za trajni mir na svetu, prepričati mednarodno javno mnenje za popolno odpravo vsega jedrskega orožja, odprava revščine in lakote, reševanje problemov, povezanih s kršenjem človekovih pravic in pravic beguncev, ter reševanje drugih problemov, ki grozijo mirnemu sobivanju v človeški družini (Haček 2003: 259). V tej organizaciji sta članici tudi slovenski občini, MOL in Mestna občina Maribor.¹¹ Poleg te organizacije je potrebno omeniti tudi Mednarodno organizacijo mest glasnikov miru (IAPMC), ki je bilo ustanovljeno z namenom združiti in spodbujati vlogo in odgovornost mest pri ustvarjanju kulture miru. Nastala je znotraj Združenih narodov kot glasnik miru in potrjuje prizadevnost mestnih oblasti pri odgovorni in ustvarjalni vlogi pri zagotavljanju kulture miru znotraj njihovih meja. Ta organizacija ima trenutno 87 članic, med katerimi je tudi Mestna občina Slovenj Gradec, ki ima sedež tudi v Izvršnem odboru te organizacije.¹²

Mnogo mednarodnih organizacij občin nastaja tudi na regionalni podlagi, med kateri so npr. Organizacija arabskih mest, Eurocities, Zveza baltskih mest (UBC), Zveza afriških mest (UVA) in druge. Eurocities je organizacija, ki vključuje vsa večja evropska mesta. Med njene cilje spadajo zavzemanje za pomembnejšo vlogo urbanih problemov znotraj organov EU, povečanje vpliva mest in njihovih prebivalcev na odločanje znotraj EU, promocija projektov transnacionalnega sodelovanja med evropskimi mesti z vzpodbujanjem takšnega sodelovanja in nudenjem pomoči pri dostopu do skladov Evropske unije. Eurocities bi želel vzpostaviti mrežo tesnega sodelovanja med evropskimi mesti, saj imajo le-ta kljub socioekonomskim, političnim in kulturnim razlikam skupne probleme, rešitve zanje ter izzive za prihodnost. Eurocities vzpodbuja svoje člane, naj bodo še zlasti aktivni pri oblikovanju in vplivanju na politike EU (Haček 2003: 259). V Eurocities je prisotna tudi MOL in je tudi članica Izvršnega odbora.¹³ Poleg Eurocitiesa je z EU povezana tudi organizacija Zveza prestolnic držav članic Evropske unije, ki je bila ustanovljena leta 1961. Cilj Zveze prestolnic držav članic EU, med katerimi je kot članica tudi prestolnica Slovenije, Ljubljana, je

¹¹ Seznam članic organizacije Županski svet za mir preko medmestne solidarnosti. Dostopno na <http://www.mayorsforpeace.org/english/memberscity/europe1.html> (20. maj 2007).

¹² Povzeto po: About IAPMC. Dostopno na http://www.iapmc.org/about_organization.aspx (1. junij 2007).

¹³ Seznam članstva Eurocities. Dostopno na <http://www.eurocities.org/main.php> (1. junij 2007).

vzdrževati stalne stike med mesti. Zveza spodbuja vsa področja izmenjav med prebivalci mest držav članic, da bi se prek medsebojnega razumevanja razvijal evropski duh ter prispeva k širjenju evropske ideje v državah članicah EU in v preostalem delu Evrope. V skladu z omenjenimi cilji zveza izvaja študije, organizira sestanke in akcije ter sprejema pobude z namenom spodbujanja gospodarskega, družbenega in znanstvenega napredka prebivalcev mest, ki jo sestavljajo. Zveza spodbuja izmenjavo izkušenj, informacij in dokumentacije na vseh področjih dejavnosti mest članic, skrbi pa tudi za stike med mestnimi oblastmi, funkcionarji, strokovnjaki, združenji, podjetji, društvi in institucijami, ki tako ali drugače spadajo pod mestno oblast.¹⁴

V evropskih državah se je pojavilo čezmejno sodelovanje, ki ga je EU institucionalizirala leta 1980 s Konvencijo o čezmejnem sodelovanju in zaradi česar je bilo ustanovljenih mnogo čezmejnih organizacij, ki se združujejo v Zvezi evropskih obmejnih regij (AEFR). Za čezmejno sodelovanje se v smislu konvencije štejejo vsako dogovarjanje, katerega namen je krepiti in razvijati sosedske odnose med teritorialnimi skupnostmi ali oblastmi, ki so pod pristojnostjo dveh ali več pogodbenic, vsak sporazum in dogovor, sklenjena v ta namen (Haček 2003: 260). Ustvarjena je bila leta 1985 kot politični glas regij in odločilni partner za evropske in mednarodne institucije pri vseh vprašanjih regionalne pristojnosti. Zagovarja subsidiarnost in regionalno demokracijo in omogoča regijam, da oblikujejo povezavo med Evropsko unijo in državljani. Podpira raznolikost regij in jih skuša združiti. Trenutno ima 250 članic regij iz 30 evropskih držav in 12 medregionalnih organizacij. Trenutno v njej ni slovenskih predstavnikov.¹⁵

Čeprav je Slovenija trenutno v ustanavljanju pokrajin, so predstavniki slovenskih občin že člani nekaterih regionalnih organizacij. Takšna organizacija je Svet evropskih občin in regij (CEMR). SoS je kot združenje lokalnih oblasti tudi članica CEMR. CEMR je prostovoljna organizacija, ki danes združuje več kot 100.000 lokalnih in regionalnih evropskih skupnosti od Lizbone do Talina, od Reykjavika do Sofije, od Osla do Palerma, povezanih v 44 nacionalnih združenj lokalnih oblasti v 31 evropskih državah. Ustanovljen je bil v Ženevi leta 1951 kot Svet evropskih mest, leta 1984 pa se je preimenoval v CEMR. Odkar se je Svet združil z mednarodno zvezo lokalnih oblasti, je CEMR največje reprezentativno združenje lokalnih in regionalnih evropskih skupnosti. CEMR že od svoje ustanovitve naprej zagovarja načeli subsidiarnosti in federalizma. Med glavne naloge Sveta

¹⁴ Povzeto po: Srečanje Zveze prestolnic EU-ja. Dostopno na http://www.rtv slo.si/modload.php?&c_mod=rnews&op=sections&func=read&c_menu=16&c_id=15743 (1. junij 2007) in U.C.E.U. <http://www.ucue.org/UCEU.htm> (1. junij 2007).

¹⁵ Povzeto po: Message of President. Dostopno na <http://www.a-e-r.org/about-aer/vocation.html> (1. junij 2007).

sodijo razvoj evropske ideje med lokalnimi in regionalnimi oblastmi z namenom utrjevanja federalizma, temelječega na avtonomnosti lokalnih in regionalnih oblasti in na njihovi participaciji pri izgradnji Evrope, posredovanje lastnih mnenj organom EU, k temam, ki neposredno zadevajo lokalne in regionalne oblasti, institucionalna reforma, vprašanje subsidiarnosti, politika zaposlovanja, enake priložnosti, vzpodbujanje dialoga, izmenjava izkušenj in sodelovanje med državami članicami (interregionalno in medobčinsko sodelovanje, partnerstva, twinning), razširjanje informacij med članicami. Članici sta slovenski združenji občin, in sicer SoS in ZoS.¹⁶

Oblika povezovanja so tudi transregionalne funkcionalne organizacije. Septembra 1996 je bila v Parizu ustanovljena Mednarodna koordinacija združenj mest in lokalnih oblasti (WACLAC), ki predstavlja globalno zavezištvo mest in lokalne oblasti z namenom razvoja odgovorne in učinkovite lokalne samouprave ter enakomernega regionalnega razvoja. V Mednarodni koordinaciji združenj mest in lokalnih oblasti so združene štiri velike mednarodne organizacije lokalnih oblasti. To so Mednarodna zveza lokalnih oblasti (IULA), Metropolis, Organizacija združenih mest (UTO) in Zveza arabskih mest (ATO) kot aktivne članice ter Organizacija islamskih mest in prestolnic (OICC) kot pridružena članica. Mednarodna koordinacija združenj mest in lokalnih oblasti ima štiri temeljne cilje:

- promocija lokalne avtonomije, ki med drugim zajema tudi pripravo Svetovne listine o lokalni samoupravi ter pripravo širokih meril za lokalno avtonomijo, ki bi bile sprejemljive za čim več držav sveta;
- okrepitev glasu mest in lokalnih oblasti na mednarodnem prizorišču, ki med drugim vključuje tudi pridobivanje uradnega statusa lokalnih oblasti znotraj organov Združenih narodov (še posebej v okviru Ekonomskega in socialnega sveta Združenih narodov) ter igranje aktivne vloge pri formulaciji politik, ki se nanašajo predvsem na urbane zadeve;
- pospeševanje in večanje vloge mest in lokalnih oblasti v mednarodnem sodelovanju, ki med drugim zajema trud Mednarodne koordinacije združenj mest in lokalnih oblasti za alokacijo razvojnih pomoči in ustanovitev medmestnega solidarnostnega sklada;
- okrepitev pogajalskih izhodišč mest in lokalnih oblasti na mednarodnem prizorišču (Haček 2003: 260–261).

¹⁶ Povzeto po: Svet evropskih občin in regij. Dostopno na <http://www.skupnostobcin.si/Mednarodna/pdf/svet.pdf> (25. maj 2007 in na http://www.ccre.org/slovenia_en.htm (1. junij 2007).

V bistvu gre za dve v praksi medsebojno povezani ravni dejavnega institucionalnega (organiziranega) odpravljanja perifernosti s strani urbanih sistemov in njihovih akterjev. Ta načina sta:

1. *Strategija specializacije*: tu gre za sistemsko in/ali sektorsko vključevanje v specializirane organizacije – interurbana in transurbana omrežja, kjer mesta in njihovi akterji pridobivajo informacijsko podlago ter druga vedenja. Na tej osnovi lahko mesta ovrednotijo posamezne dejavnosti (potencialne transakcije) in sredstva, s katerimi želijo nato samostojno nastopati – tekmovati v cirkulaciji in/ali lokalizaciji tokov. V bistvu gre pri tem načelu za kontekstualizacijo specializacije, ki ji nato sledi faza implementacije. Takšna omrežja najpogosteje niso omejena z geografsko bližino, velikostjo mest, številom prebivalstva, temveč s funkcionalnimi merili podobnosti (npr. omrežje sejmskih mest, mestnih univerz, zdravih mest, urbanih pristanišč, festivalskih mest).

2. *Oblikovanje sistemskih strateških mestnih alians*: Njihov izhodiščni cilj je bodisi ustvarjanje sinergetskih potencialov za skupno tekmovanje v cirkulaciji in/ali lokalizaciji tokov bodisi v skupnem lobiranju v nadnacionalnih ustanovah oz. združenjih (npr. v SE, v krovnih medmestnih organizacijah, kot je Eurocities). Pri tem načelu povezovanja je značilnejše združeno nastopanje v transakcijskih tokovih z enotno, skupno identiteto. Značilno je tudi tangencialno povezovanje, na osnovi bližine oz. strnjenosti (npr. združenja obmejnih mest, Skupnost koridorskih mest vzhod-zahod, Skupnost istrskih mest, Skupnost baltskih mest) (Hočevar 2000: 115–116).

Po oceni dr. Mlinarja¹⁷ je v svetu veliko tekmovanja med mesti za pritegovanje kapitala in ustvarjalnih izobražencev od drugod, pri nas pa se vlečejo razprave o tem, ali je to sploh primerno ali ne. »Prevladujeta državocentrična miselnost in zamejenost, kot da se je proces osamosvajanja končal na nacionalni ravni. Regije in občine pa imajo v uveljavljanju razvojnih pobud v transnacionalnem povezovanju zelo omejeno vlogo.« Premalo se zavedamo možnosti, ki se odpirajo kot inovativne kombinacije lokalnega in globalnega, v tradicionalno ekonomskem in tudi zunajekonomskem okolju. Prek interneta se krepijo različna omrežja mest, prek katerih se hitreje širijo pomembne informacije o »najboljših praksah«, pa četudi gre za navidezno odmaknjene kulturno-zgodovinske posebnosti (npr. mreža zgodovinskih ali mreža obzidnih mest, v katero se vključujejo naša obalna mesta Piran, Izola in Koper).

¹⁷ Povzeto po Intervju z dr. Zdravkom Mlinarjem. Dostopno na <http://www.manager-on.net/show.php?id=164446> (20. maj 2007).

3. ČEZMEJNO SODELOVANJE SVETA EVROPE IN EVROPSKE UNIJE

SE je meddržavna organizacija, ustanovljena leta 1949, v kateri je danes 47 članic.¹⁸ Njeni cilji so varovanje človekovih pravic in vladavine prava v vseh državah članicah; zagotovitev stabilne demokracije v Evropi s spodbujanjem političnih, zakonodajnih in ustavnih reform na nacionalnem, regionalnem in lokalnem nivoju; iskanje rešitev za socialne probleme (npr. terorizem, korupcija, diskriminacija itd.); spodbujanje in razvijanje kulturne dediščine s posebnim poudarkom na izobraževanju in spodbujanje socialne usklajenosti in socialnih pravic (Čokert in drugi 2005: 101).

Strukturo SE sestavljajo Odbor ministrov, kjer se sprejemajo odločitve SE, Parlamentarna skupščina, Kongres lokalnih in regionalnih oblasti Sveta Evrope, Evropsko sodišče za človekove pravice, Generalni sekretar in Sekretariat. Vlade, parlamenti držav članic ter lokalne in regionalne skupnosti so v okviru delovanja SE ločeno zastopani vsak zase. SE rešuje vsa pomembnejša vprašanja evropske družbe razen obrambe. Njegov program dela obsega človekove pravice, medije, pravno sodelovanje, socialno usklajenost, zdravstvo, izobraževanje, kulturo in kulturno dediščino, šport, mladino, lokalno demokracijo in čezmejno sodelovanje ter okolje in prostorsko načrtovanje.¹⁹

Ustvarjanje tolerantne in perspektivne Evrope ni odvisno samo od sodelovanja med državami, marveč zahteva prav tako čezmejno sodelovanje lokalnih in regionalnih skupnosti – brez poseganja v ustavno in teritorialno celovitost vsake države. Tako je zapisano tudi v Deklaraciji, ki so jo šefi držav in vlad držav članic SE sprejeli na vrhu na Dunaju oktobra 1993. Dobri medsosedski odnosi so podlaga za vzpostavljanje svobodnejše in tolerantnejše Evrope, kar je ključ za doseg demokratične stabilnosti (Vlaj 2006a: 86).

¹⁸ Slovenija je postala članica SE leta 1993.

¹⁹ Povzeto po: Predstavitev Sveta Evrope. Kongres lokalnih in regionalnih oblasti. Dostopno na http://www.coe.si/sl/organi_in_institucije/kongres_lokalnih_in_regionalnih_oblasti/ (20. april 2007).

3.1 Kongres lokalnih in regionalnih oblasti

Leta 1994 je Odbor ministrov ustanovil Kongres lokalnih in regionalnih oblasti Evrope (CLRAE) kot svetovalno telo, ki je nadomestilo prejšnjo Stalno konferenco lokalnih in regionalnih oblasti. Kongres pomaga novim državam članicam pri praktičnem uresničevanju njihovih prizadevanj za vzpostavitev učinkovite lokalne in regionalne samouprave. Razdeljen je na dva zbora: Zbor lokalnih skupnosti in Zbor regij.²⁰

Delovanje Kongresa je povezano z neposredno participacijo mest in regij v regionalnem vladanju. Naloga Kongresa je predvsem nudenje pomoči novim državam članicam, da vzpostavijo učinkovito lokalno in regionalno samoupravo. Deluje predvsem kot glasnik evropskih regij in občin, saj predstavlja forum, v okviru katerega lahko lokalni in regionalni predstavniki obravnavajo probleme, si izmenjujejo izkušnje in posredujejo svoja stališča nacionalnim vladam. Poleg tega ima Kongres tudi posvetovalno vlogo, saj svetuje Svetu Evrope in organom Evropske unije pri vseh zadevah, ki se dotikajo lokalnih in regionalnih ravni oblasti. S pojavom novih demokracij je Kongres dobil še eno pomembno vlogo; gre za promocijo vzpostavitve učinkovitih lokalnih in regionalnih struktur oblasti (Haček 2003: 262–263).

Vloga Kongresa se vseskozi spreminja in med njene cilje sodi tudi spodbujanje regionalnega in čezmejnega sodelovanja za mir, strpnost in trajnostni razvoj (Lavtar in drugi 2005: 103). Institucije lokalne demokracije igrajo po mnenju voditeljev držav članic SE temeljno vlogo pri varovanju stabilnosti v Evropi. Novost predstavlja Pakt stabilnosti za Jugovzhodno Evropo, v okviru katerega deluje tudi Forum za decentralizacijo, demokracijo in stabilnost, ki spremlja in usklajuje dejavnosti lokalnih in regionalnih oblasti za krepitev čezmejnega sodelovanja lokalnih in regionalnih skupnosti in pomoč državam tega območja, ki šele vzpostavljajo lokalno in regionalno samoupravo. Kongres v okviru stabilnosti daje pobude za partnerstvo in čezmejno sodelovanje lokalnih skupnosti, za sodelovanje mest s podobnimi problemi, za ustanavljanje agencij za lokalno demokracijo v državah Jugovzhodne Evrope, organizira usposabljanje lokalno izvoljenih predstavnikov in osebja v lokalnih upravah (glej Vlaj 2006a: 65–67).

²⁰ Taka dvodomna skupščina ima 318 stalnih in 318 nadomestnih članov in vsi so izvoljeni predstavniki ene izmed več kot 200.000 lokalnih in regionalnih oblasti v državah članicah Sveta Evrope. Zbora izmenoma izvolita predsednika Kongresa za dveletni mandat.

3.2 Zakonodajne smernice in politike za sodelovanje lokalne samouprave

Konvencije so mednarodne pogodbe in so pravno zavezujoče za vlade držav članic, ki so jih ratificirale. Sprejete in odprte za podpisovanje so, ko jih sprejme s kvalificirano večino (dve tretjini glasov) Odbor ministrov (Čokert in drugi 2005: 107).

3.3 Evropska listina lokalne samouprave

Listina je bila na voljo za podpis 15. oktobra 1985 na 20. plenarni seji Stalne konference lokalnih in regionalnih skupnosti Evrope in je začela veljati 1. septembra 1988²¹, ko so jo ratificirale prve štiri države. Njen cilj je zagotavljanje skupnih evropskih standardov za opredelitev in varovanje pravic lokalnih oblasti, saj te predstavljajo državljanom najbližjo raven uprave in jim omogočajo udeležbo pri sprejemanju odločitev, ki zadevajo njihovo vsakdanje življenje. Države podpisnice morajo izpolnjevati temeljna pravila, ki zagotavljajo politično, upravno in finančno avtonomijo lokalnih skupnosti. Skozi stopnjo avtonomije lokalnih skupnosti je merljiva stopnja lokalne demokracije. Listina je pomenila viden prispevek k rasti splošnih evropskih vrednot in je pomembno vodilo za uvedbo lokalne demokracije v državah Srednje in Vzhodne Evrope. Načela lokalne samouprave, ki jih ELLS vsebuje, se nanašajo na vse vrste lokalnih oblasti na ozemlju pogodbenice. Listina obvezuje države, ki so jo ratificirale, k spoštovanju določenih pogojev, načel in pravil glede lokalne samouprave. To so v bistvu skupna evropska pravila za varovanje ter razvoj pravic in svoboščin lokalnih oblasti. Listina opredeljuje pravico do lokalne samouprave kot eno temeljnih načel demokracije in izhaja iz ugotovitve, da je lokalna raven tista, na kateri lahko državljani najbolj neposredno uresničujejo pravico do sodelovanja pri opravljanju javnih zadev.

»Lokalna samouprava je po listini opredeljena kot pravica do sodelovanja in sposobnosti lokalnih oblasti, da v mejah zakona urejajo in opravljajo bistvene dele javnih zadev v lastni pristojnosti ter v korist lokalnega prebivalstva« (Vlaj 2001b: 100).

Predvsem za sodelovanje lokalnih skupnosti je pomemben 10. člen listine, ki pravi, da naj bi države pospeševale sodelovanje lokalnih skupnosti med seboj in na enakopravni podlagi, in kjer je to mogoče z regionalnimi oblastmi, ter kadar lokalne oblasti menijo, da to zahtevajo interesi njihovih prebivalcev.

²¹ Slovenija je sprejela zakon o ratifikaciji MELLS 1. 10. 1996 in ima status mednarodne pogodbe. Njena ratifikacija je postala sestavni del pravnega reda RS in ima višjo veljavo od zakonov.

Kot temeljno načelo listine se postavlja načelo subsidiarnosti, ki postavlja posameznika v center družbene organizacije. Listina (ELLS) je anticipirala določila Maastrichtskega sporazuma, katerega uvod se zavzema za tesno zvezo med ljudmi Evrope, v kateri se odločitve sprejemajo, in to kolikor je mogoče blizu državljanom (Vlaj 2006a: 72).

Obstoj lokalnih oblasti in varstvo lokalne avtonomije sta v številnih evropskih državah prispevala h graditvi Evrope, temelječe na načelih demokracije in decentralizacije oblasti. Listina teži k priznanju lokalne samouprave v ustavah in nacionalnih zakonodajah, enako pa naj bi se opredelile pristojnosti in pooblastila lokalnih oblasti. Slednja morajo biti izključena, da jih ne bi ogrožala centralna ali regionalna oblast, razen zakonsko določenih izjem (Vlaj 2001b: 97–100).

3.4 Evropska okvirna konvencija o obmejnem sodelovanju teritorialnih skupnosti ali oblasti²²

Evropska okvirna konvencija je pomembno vzpodbudila poznejši razvoj čezmejnega sodelovanja in predstavlja neke vrste referenčni dokument za možne oblike čezmejnih odnosov (Toplak 1999: 20).

Obmejno in čezmejno sodelovanje lokalnih skupnosti uresničuje cilj SE, da se doseže večja enotnost med njegovimi članicami in pospeši sodelovanje med njimi. Ta cilj se uresničuje predvsem s sporazumi lokalnih skupnosti (občin in regij) na upravnem področju. Sodelovanje lokalnih skupnosti poteka na področjih, kot so regionalni, mestni in podeželski razvoj, varstvo okolja, izboljšanje infrastrukture in storitev ter medsebojna pomoč ob nesrečah (Vlaj 2001b: 112–115).

Evropska konvencija o čezmejnem sodelovanju teritorialnih skupnosti ali oblasti (EOK) oz. t. i. Madridska konvencija št. 106 je bila sprejeta v Madridu 21. 5. 1980 in je začela veljati, ko so jo ratificirale štiri države. Njeno vsebino sta dopolnila dva dodatna protokola (št. 159 in 169). Njen namen je spodbujanje in ustvarjanje pogojev čezmejnega sodelovanja med lokalnimi in regionalnimi skupnostmi, ki pomeni prispevek h gospodarskemu in družbenemu napredku obmejnih regij in s tem krepitev solidarnosti med evropskimi narodi. Čezmejno sodelovanje po EOK pomeni vsak dogovor, s katerim se krepijo in razvijajo sosedski odnosi med teritorialnimi skupnostmi dveh ali več pogodbenic, ki imata/-imajo skupno mejo, in vsak sporazum, sklenjen v ta namen (ibid.).

Konvencija loči med dvema poglavitnima oblikama sodelovanja, in sicer usklajeno delovanje in izmenjavo informacij ali pa sklepanje sporazumov in dogovorov, ki vzpostavljajo

²² Slovenija je konvencijo skupaj z obema protokoloma ratificirala v letu 2003.

posebne pravne povezave (Toplak 1999: 21). V konvenciji je poudarjeno, da se obmejno sodelovanje izvaja v okviru pristojnosti lokalnih skupnosti, opredeljenih v notranji zakonodaji. Dogovori in sporazumi lokalnih skupnosti se lahko zgledujejo po vzorčnih in okvirnih sporazumih, statutih in pogodbah, ki so priloženi k tej konvenciji. Države pogodbenice lahko sklepajo tudi meddržavne sporazume, ki med drugim lahko določajo okvir, oblike in omejitve za obmejno sodelovanje lokalnih skupnosti. Dodatek h konvenciji vsebuje vzorčne meddržavne sporazume o obmejnem sodelovanju na regionalni in lokalni ravni ter okvirne sporazume, pogodbe, in statute, ki so lahko podlaga za obmejno sodelovanje med teritorialnimi oblastmi ali skupnostmi. Vzorčni meddržavni sporazumi se nanašajo na spodbujanje obmejnega sodelovanja, regionalno obmejno dogovarjanje, lokalno obmejno dogovarjanje, pogodbeno obmejno sodelovanje med lokalnimi skupnostmi in organizacije obmejnega sodelovanja med lokalnimi skupnostmi. Okvirni sporazumi, statuti in pogodbe med lokalnimi skupnostmi pa se nanašajo na ustanovitev skupine za svetovanje med lokalnimi skupnostmi, sodelovanje pri vodenju obmejnih lokalnih javnih zadev, ustanovitev obmejnih združenj zasebnega prava, nabave ali storitve med lokalnimi obmejnimi skupnostmi (tipa "zasebnega prava"), nabave ali storitve med lokalnimi obmejnimi skupnostmi (tipa "javnega prava") in ustanovitev organizacij za obmejno medobčinsko sodelovanje (Vlaj 2006a: 84–85).

3.5 Dodatni protokol k Evropski okvirni konvenciji o obmejnem sodelovanju teritorialnih skupnosti ali oblasti (EOK)

V SE je bil pripravljen tudi Dodatni protokol k EOK, ki je bil na voljo za podpis 9. 11. 1995. Z njim je Konvencija dopolnjena glede na dejanski položaj v Evropi, upoštevanje MELLIS in Deklaracije o obmejnem sodelovanju v Evropi, ki jo je sprejel Odbor ministrov ob 40. obletnici SE. Deklaracija se zavzema za postopno odstranitev vseh upravnih, pravnih, političnih ali socioloških ovir za razvoj obmejnih projektov. V statutu SE (1949) o čezmejnem sodelovanju ni bilo govora. Z dodatnim protokolom, ki obsega štirinajst členov, so v bistvu natančneje določene (v operativnem smislu) določbe konvencije o tem, koga zavezuje sporazum o obmejnem sodelovanju, o pravnem statusu organa za obmejno sodelovanje in o nadzoru, ki velja za ukrepe, ki jih sprejmejo lokalne skupnosti ali organ za obmejno sodelovanje (Vlaj 2006a: 85).

3.6 Protokol št. 2 k Evropski okvirni konvenciji o obmejnem sodelovanju teritorialnih skupnosti ali oblasti (EOK)

Protokol št. 2 k EOK je zakonita podlaga za sodelovanje med nesosednjimi lokalnimi in regionalnimi oblastmi. Protokol upošteva, da teritorialne skupnosti ali oblasti za učinkovito

uresničevanje svojih nalog vedno bolj sodelujejo ne samo s sosednjimi lokalnimi oblastmi drugih držav (čezmejno sodelovanje), temveč tudi s tujimi nesosednjimi lokalnimi skupnostmi, s katerimi imajo skupne interese (medteritorialno sodelovanje). Zato Protokol želi dati tudi takemu medteritorialnemu sodelovanju mednarodne zakonite okvire. Medteritorialno sodelovanje po Protokolu 2 (I. člen) pomeni kakršno koli skupno dejavnost, ki je namenjena vzpostavitvi odnosov med lokalnimi skupnostmi dveh ali več pogodbenic, razen razmerij čezmejnega sodelovanja sosednjih skupnosti. Pogodbenice tega Protokola uporabljajo za to sodelovanje mutatis mutandis EOK in Dodatni protokol k tej konvenciji (Vlaj 2006a: 85–86).

Poleg teh dokumentov je SE na področju lokalne demokracije sprejel leta 1992 Evropsko konvencija o sodelovanju tujcev v javnem življenju na lokalni ravni, Evropsko listino za regionalne in manjšinske jezike, Evropsko mestno listino in Listino o sodelovanju mladih v življenju občine in regije ter v letu 2000 tudi Evropsko konvencijo o varstvu krajine (ibid.: 69).

3.7 Zastopanje slovenske lokalne samouprave v Svetu Evrope

Po sprejemu Slovenije v članstvo SE leta 1994 so njeni predstavniki pričeli redno sodelovati v delu Vodilnega odbora SE za lokalno in regionalno samoupravo (CDLR) ter njegovih pododborov in delovnih skupin za čezmejno sodelovanje lokalnih skupnosti, lokalne finance, položaj funkcionarjev in zaposlenih v lokalnih upravah, lokalne finance, udeležbo državljanov v lokalnem javnem življenju ter v pripravi dokumentov in gradiv, ki jih je SE sprejemal na področju lokalne in regionalne samouprave oz. demokracije. Predstavniki lokalnih skupnosti RS pa sodelujejo v delu zbornice regij in zbornice lokalnih oblasti CLRAE, ki je najpomembnejši glasnik lokalne in regionalne demokracije v SE in v Evropi (Vlaj 2006: 68). V slovenski delegaciji so zastopani predstavniki Skupnosti občin Slovenije in Združenja občin Slovenije, ki so bili imenovani na način in v skladu z zadevno uredbo Vlade RS. Slovenija ima v Kongresu lokalnih in regionalnih oblasti tri člane ter enako število nadomestnih članov. Članice oz. člani Kongresa so lahko županje/župani in svetnice/svetniki. Glede na to, da v Sloveniji (še) nimamo ustanovljenih regij, slovenski delegat v zbornici regij nima glasovalne pravice (Vidmar 2006: 99).

3.8 Prihodnost čezmejnega sodelovanja Sveta Evrope in Evropske unije

Področje čezmejnega sodelovanja ureja tudi EU. Pri tem se organizaciji razlikuje po terminologiji, ki jo uporabljata za čezmejno sodelovanje. Obe instituciji uporabljata za področje čezmejnega sodelovanja različno terminologijo. Nomenklatura SE v zvezi s pojmom čezmejno sodelovanje velja v kontekstu sodelovanja med skupnostima, ki sta razdeljeni z mednarodno mejo in mednarodnimi odnosi med njihovimi lokalnimi in regionalnimi oblastmi. Madridska okvirna konvencija in njena dodatna protokola uporabljajo ta termin v skladu z odnosi, ki niso neposredno predmet urejanja mednarodnega prava. EU pa čezmejno sodelovanje določa kot sodelovanje sosednjih regij v skladu s pospeševanjem skladnega regionalnega razvoja in razvojem lokalno ekonomskih in socialnih središč skozi izvajanje infrastrukturnih projektov kot tudi ostali projekti, ki so povezani s kulturo in odnosi med ljudmi.²³

Čezmejno sodelovanje je eden od pomembnih instrumentov za izgradnjo združene in povezane Evrope. Prizadeva si zmanjševati negativne posledice obstoja mednarodnih mej; posledice, ki jih je možno občutiti v mnogih sferah življenja, posebej na regionalni in lokalni ravni. Glavni cilj tega sodelovanja je preseči ovire, ki izhajajo iz socialno ekonomskih razlik med mejnimi območji. Ta cilj je dosežen skozi sodelovanje med lokalnimi skupnostmi pri izvajanju projektov, ki zadevajo infrastrukturo, ekonomijo, skupne ekosisteme vodenja, kulturne izmenjave in stike med ljudmi v čezmejnih regijah. Poleg tega odigra ključno vlogo pri zaznavanju problemov, povezanih z varnostjo na mejah in globalno varnostjo evropskega kontinenta ter s posebnimi priporočili mejnim območjem in državam, ki niso delo področja Schengen. Skozi zadnjih 50 let čezmejno sodelovanje dokazuje, da je osnovni instrument za preprečevanje konfliktov, pospeševanje kontinentalne enotnosti, povezovanje evropskih narodov in zagotavljanje ekonomskega razvoja obrobni čezmejnih regij.

V začetku 90. let je bil opazen velik razvoj čezmejnega sodelovanja, predvsem iz naslednjih razlogov. Prvi se nanaša na porast povezanosti znotraj EU, kjer je čezmejno sodelovanje pomemben instrument okrepitve kohezije EU. Drugič, skozi širitev EU, je čezmejno sodelovanje predstavljalo pomembno sredstvo za povezovanje novih držav članic EU. Poleg tega pa je čezmejno sodelovanje odigralo pomembno vlogo pri pospeševanju

²³ Terminologija se razlikuje v angleškem jeziku, medtem ko se v Sloveniji uporablja izraz čezmejno sodelovanje, ki pomeni prevod za oba termina v angleškem jeziku. SE uporablja termin TFC ("Transfrontier co-operation"), medtem ko EU izraz CBC (Cross-border co-operation).

sosodskih odnosov med državami članicami EU in sosednjimi državami kot glavni instrument za poglobitev sodelovanja med mejnimi območji na obeh straneh.

SE se osredotoča na naslednja področja čezmejnega sodelovanja:

- oblikovanje mednarodne zakonodaje in postavljanje standardov, ki se nanašajo na čezmejno sodelovanje
- spodbujanje ideje čezmejnega sodelovanja
- pripraviti zakonsko in izobraževalno pomoč k zainteresiranim stranem in ustvarjanju seznama sodelujočih v čezmejnem sodelovanju.

Ostali instrumenti, ki urejajo področje čezmejnega sodelovanja so Svet ministrov, politične deklaracije in priporočila, ki so naslovljena na države članice. V čezmejno sodelovanje je vključenih veliko akterjev v okviru Sveta Evrope. Stalni odbor za lokalno in regionalno demokracijo (CDLR), ki deluje pod okriljem Odbora Ministrov in je odgovoren za izvajanje projektov, ki spodbujajo demokracijo na regionalni in lokalni ravni. Ti projekti s strani CDLR spodbujajo in zagotavljajo udeležbo državljanov v političnem življenju na regionalni ravni. Pri tem mu daje pomoč Odbor strokovnjakov za čezmejno sodelovanje (LR-CT), ki je odgovoren za spremljanje izvajanja Evropske konvencije in njenih protokolov. Poleg tega določa probleme, ki so pomembni za razvoj čezmejnega sodelovanja in predlaga nove rešitve, posebej na področju zakonodaje. Deluje tudi kot posrednik pri izmenjavi informacij in izmenjavi izkušenj na področju čezmejnega sodelovanja ter lahko daje predloge za zakonske rešitve na medvladni ravni. Tudi v EU sodeluje na področju čezmejnega sodelovanja veliko akterjev. Eden izmed njih je Generalni direktorat za regionalno politiko (DG Regio) Evropske komisije, ki je odgovoren za izvajanje regionalne politike EU in vključuje čezmejno sodelovanje znotraj notranjih meja EU. Vodi tri velike sklade: Sklad za evropski regionalni razvoj (ERDF), ki sodeluje v vseh 27 državah članicah; Instrument strukturne politike za predpristopno pomoč (ISPA), ki zagotavlja pomoč državam kandidatkam pri zaščiti okolja in razvoju njihovih prometnih omrežij; Kohezijski sklad, ki zagotavlja pomoč pri okolju in prometnih omrežjih tistim državam članicam, ki imajo nacionalni družbeni bruto proizvod pod 90 % povprečja EU.

Poleg teh skladov je ERDF glavni instrument za financiranje Interreg, ki spodbuja čezmejno sodelovanje znotraj meja EU. Drugi pomemben akter v evropski regionalni politiki je Odbor regij (CoR), svetovalno telo Evropske komisije.

Pravna podlaga za delovanje EU znotraj področja čezmejnega sodelovanja je zajeta v treh politikah EU: Kohezijska politika, Evropska sosedstva politika in Politika predpristopne pomoči za pristopne države.²⁴

Trenutno SE deluje na tretjem protokolu k Evropski okvirni konvenciji. Cilj tega protokola je razvoj "čezmejnih združenj teritorialnega sodelovanja" (TGTC), ki bo dovoljevala Evro-regijam, lokalnim oblastem oz. skupnostim, da delujejo znotraj zakonodajnega področja. Bodoči pravni instrumenti bodo vsebovali natančno določena načela, ki bodo skupaj z nacionalno zakonodajo dala možnosti akterjem za učinkovito in smotrno vodenje čezmejnih projektov. Zakonska podlaga za delovanje TGTC bo zakonodaja države, kjer bo sedež nastalega združenja. Vsaka TGTC bo imela pravnega zastopnika, ki bo zastopal svojo državo v tem združenju. Prevzem te konvencije s strani držav bo prostovoljna in neobvezna. Ob teh naporih SE poteka vzporedno delo EU z razvojem Evropskega združenja evropskih regij, ki bo na splošno določila naloge. Obe organizaciji tako aktivno sodelujeta pri oblikovanju pravnih določil, saj je pri procesu oblikovanja TGTC sodelovala tudi Evropska komisija. Izdelava in izvajanje tretjega protokola Madridske okvirne konvencije je ena od prioritet vpletenih institucij SE na področju razvoja čezmejnega sodelovanja (ibid.).

Poudarek je na pristopu od spodaj in je namenjen, da izboljša učinkovitost sredstev, ki delujejo na lokalni ravni in pomaga lokalnim skupnostim. Državne oblasti naj bi se čim manj vmešavale v lokalne in regionalne oblasti in bi le zagotavljale pogoje, v katerih bi drugi lahko izvajali svoje funkcije. Eden od učinkov politik EU in SE na področju čezmejnega sodelovanja je boljša koordinacija nalog med državnimi, lokalnimi in regionalnimi oblastmi. Obe organizaciji poudarjata partnerstvo akterjev, ki se ukvarjajo s čezmejnimi sodelovanjem, ta se kaže v skupnih organizacijah, ki delujejo pri skupnih programih in vodenju. Akterji s to deljeno odgovornostjo med vse spodbujajo zainteresirane strani, ki jim prinaša večjo učinkovitost pri dodeljenih sredstvih in bolje ustrezajo lokalnim potrebam. Obe organizaciji si prizadevata k zmanjšanju ovir čezmejnega sodelovanja, ki so predvsem vezane na različne zakonodajne sisteme vpletenih strani. V skladu s tem sta obe organizaciji začeli iskati rešitve za izvajanje primerne zakonodaje. Svet Evrope tako razpravlja o tretjem protokolu Madridske konvencije, ki bi govorila o čezmejnih skupinah teritorialnega sodelovanja (TGTC), v katerem sama EU ustvarja novo sredstvo, in sicer Evropska skupina čezmejnih sodelovanj (EGCC).

²⁴ Similarities and differences of instruments and policies of the Council of Europe and the European Union in the field of transfrontier co-operation. Dostopno na http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/local_and_regional_democracy/documentation/library/transfrontier_cooperation/tfc_SadowskiReport2006_EN.pdf (20. april 2007).

Oba instrumenta bosta akterjem zagotavljala delovanje znotraj različnih zakonodajnih okvirov pri upravljanju skupnih akcij na enakih zakonskih podlagah (ibid.).

Najpomembnejša oblika čezmejnega sodelovanja so Evroregije, ki so pripravile osnovo za koordinacijo nalog, opravljenih s strani različnih akterjev – regionalnih in lokalnih oblasti, družbenih in nevladnih organizacij. Od začetka leta 1990 se je ta oblika organizacije okrepila skozi vso Evropo. Danes so Evroregije razvite skoraj na vseh mejah EU in koristijo sredstva čezmejnega sodelovanja tako s strani SE kot tudi EU. SE pa se osredotoča na ustanovitev Evroregij in izdelovanje zakonskih smernic za njih, medtem ko EU podpira aktivnosti in izvajanje konkretnih projektov (ibid.).

V primerjavi s SE, se EU ukvarja pretežno s finančnimi sredstvi in tehnično podporo pri spodbujanju razvoja čezmejnega sodelovanja, kot so Interreg, Phare-CBC, Tacis-CBC, Cards, ki so oblikovani skozi finančno perspektivo čezmejnih pobud za sodelovanje. Sredstva s strani obeh organizacij se pogosto osredotočajo na različne cilje čezmejnega sodelovanja. Predvsem SE daje veliko pozornost pospeševanju ideje čezmejnega sodelovanja in se posveča raziskovanju in preučevanju dela strokovnjakov. Skrbi tudi za zakonsko in organizacijsko pomoč pri ustvarjanju čezmejnih struktur, t. i. Evroregij, in financira izključno projekte, ki so namenjeni razvoju stikov in sodelovanja med lokalnimi skupnostmi (ibid.).

Medtem pa si EU znotraj področja čezmejnega sodelovanja prizadeva izvajati infrastrukturne projekte, pospeševati ekonomski in socialni razvoj in spodbujati socialne in kulturne izmenjave. Programi EU se osredotočajo na izvajanje projektov čezmejnega sodelovanja, medtem ko so pobude SE namenjene tako razvoju sodelovanja kot tudi zagotavljanju primernih zunanjih pogojev za njihovo sodelovanje (npr. mednarodna zakonodaja, primerno politično okolje in pripravljenost pri organih odločanja držav). Naslednja razlika se kaže tudi v geografskem pristopu reševanja čezmejnega sodelovanja, saj so dokumenti SE splošne narave in se nanašajo na vse države članice, ki so jih ratificirale. Na drugi strani pa se instrumenti EU nanašajo izključno na države članice in sosednje države EU. Značilnost finančnih sredstev čezmejnega sodelovanja EU je njihova geografska razpršenost, saj je en del sredstev namenjen državam članicam EU (Interreg), ostali del pa je usmerjen Vzhodnoevropskim državam (Tacis) in programom Cards, ki pokrivajo države Zahodnega Balkana. Ob tem je treba omeniti, da geografski dejavnik izgublja svoj pomen, saj bodo sredstva po letu 2007 razdeljena v države s perspektivo članstva (IPA) in ostalo skupino sosed EU (ENPI). Pristop "dveh korakov" je značilnost za SE, kjer na eni strani organizacija skupaj z državno, regionalno in lokalno oblastjo oblikuje zakonsko podlago za čezmejno sodelovanje na celinski ravni. Na drugi strani pa se SE osredotoča na izvajanje izbranih posebnih

projektov na regionalnih ravni, npr. razvoj določenih Evroregij, in predpisuje tudi zakonski okvir tem državam in regijam. Delovanje EU se nanaša predvsem na spodbujanje različnih področij in aktivnosti sodelovanja, vključujoč izobraževanja, pospeševanja stikov med ljudmi do financiranja velikih infrastrukturnih sistemov. Kljub neenakim zmožnostim si SE prizadeva dosežati področja, kjer je EU manj prisoten. To se kaže predvsem v zavezi SE pri razvoju učenja tujih jezikov v čezmejnih območjih in odigra pomembno vlogo pri povečanju kvalitete čezmejnega sodelovanja in stikov med ljudmi. Poleg tega daje podporo tudi območjem, ki so ločena z mednarodno mejo (ibid.).

Nadaljnje sodelovanje med obema organizacijama je potrebno zaradi doseganja ciljev čezmejnega sodelovanja, ki sta si ga zastavili. Podlaga za skupno sodelovanje je zapisana v Skupni deklaraciji partnerstva in sodelovanja (Joint Declaration on Partnership and Co-operation), ki je zakonska podlaga za skupne akcije, ki so izvajane v okviru skupnih programov EU in SE, in se kaže predvsem v regijah Zahodnega Balkana in Vzhodne Evrope. Skupna značilnost se nanaša tudi v poskusu standardizirati praven status čezmejnih enot in njihovih pravnih odnosov s teritorialnimi oblastmi. Model sodelovanja med SE in EU na področju čezmejnega sodelovanja bo moral biti osnovan po načelu komplementarnosti med obema organizacijama in nalogami med njima. Pomembno je, da številne pobude ostanejo povezane in prispevajo k izgradnji jasne usklajene politike (ibid.).

Čeprav se je preučevanju čezmejnega sodelovanja večinoma posvečal SE, se tudi organi EU popolnoma zavedajo njegovega pomena in vloge (Toplak 1999: 48). EU daje zelo velik pomen čezmejnemu sodelovanju, ki ga vzpodbuja v okviru svoje strukturne politike. V ta namen daje, državam članicam kot tudi državam kandidatkam določena finančna sredstva, v okviru programov Interreg (čezmejni programi držav članic) in Phare Cross Border Cooperation (čezmejni programi držav kandidatk), ki so namenjeni vzpodbujanju sodelovanju na obmejnih območjih (Benko v Klasinc 2002: 39–40).

Meje EU so določene politično in zgodovinsko ter potekajo največkrat neodvisno od geografskih, ekonomskih in socialnih dejavnikov, ki so skupni neki regiji. Meje regije razdelijo in povzročijo drugačno obravnavanje skupnih značilnosti in problemov regije. Evropska unija se je v tem okviru zavedala pomena obmejnega sodelovanja z državami, ki mejijo na EU in je od leta 1992 naprej financirala nekaj ukrepov, ki so krepili obmejno sodelovanje.

Ti programi spodbujajo sodelovanje med državami, regijami, lokalnimi oblastmi in interesnimi skupinami vzdolž meje med EU in državami Srednje in Vzhodne Evrope. Osredotočajo se na regije z razvojnimi problemi in na področja, kjer nastopajo obmejni

konflikti. Čezmejno sodelovanje naj bi regije pripravilo na to, da bodo znale v celoti izkoristiti priložnosti in izzive vstopa v EU. Vse večja odprtost mej med državami namreč povzroča večji pritisk na konkurenčnost in povečuje pretok blaga, storitev, kapitala in prebivalstva. Za obvladovanje novih razmer je v veliko pomoč povezovanje s tujimi partnerji na različnih področjih. S povezovanjem obmejnih regij se pospešuje izgradnja celovitega transportnega in komunikacijskega omrežja, obenem pa se lahko gradijo določeni objekti za varovanje okolja in učinkovito rabo energije, ki prinašajo koristi vsem vpletenim regijam.

Cilji programa čezmejnega sodelovanja:

- podpirati vzajemno čezmejno sodelovanje,
- pripraviti obmejna območja na izzive vključevanja v EU,
- pomagati pri premoščanju razvojnih ovir, povezanih s periferno lego,
- pospešiti gospodarski razvoj in prehod v tržno gospodarstvo,
- izboljšati komunalno in cestno infrastrukturo,
- spodbuditi trajnostno rabo naravnih virov,
- poglobiti medkulturne izmenjave v izobraževanju, športu, kulturi, zdravju in prostem času,
- izobraževati in vzgajati ljudi, ki sodelujejo v procesih čezmejnega sodelovanja.²⁵

Osnovna področja delovanja čezmejnih programov so: *Promet in obmejna infrastruktura* (povečanje dostopnosti in prehodnosti, kar omogoča redne pretoke blaga, storitev, kapitala in prebivalstva ter integriran razvoj), *Okolje* (odpravljanje onesnaževanja zraka in vode, varovanje vodnih virov, ohranjanje naravnih bogastev, trženje naravnih lepot in danosti po principu naravnega ravnovesja), *Gospodarsko sodelovanje* (turizem – povečanje konkurenčnosti, skupno trženje in promocija; kmetijstvo – intenziviranje kmetijske proizvodnje v skladu z naravnimi danostmi, uvajanje novih tržno zanimivih proizvodov, izboljšanje trženja kmetijskih proizvodov, kar zagotavlja nova delovna mesta in povišanje dohodkov, razvoj tehnologij in spodbujanje malega gospodarstva ter podjetniškega povezovanja in kooperacij), *Človeški viri in povezovanje* (izboljšanje možnosti in kakovosti izobraževanja, sodelovanje med izobraževalnimi ustanovami, skupni programi za omejevanje brezposelnosti), *Kultura* (skupne kulturne prireditve in projekti, izmenjava in ohranjanje kulturne dediščine) in *Tehnična pomoč* (svetovanje pri pripravah in izvedbah skupnih projektov) (ibid.).

²⁵ Povzeto po: Pregled projektov čezmejnega sodelovanja Slovenije v obdobju 2000 - 2004 ter analiza učinkov projektov na razvoj v regiji. Dostopno na http://www.arr.si/datoteke/materiali/analiza_cbc.pdf (30. april 2007).

Namen programov je spodbujati trajno rast območja s povezovanjem čezmejne regije in odpravljanjem obstoječih socialno-kulturnih ovir in posledic obrobne položaja obmejnih regij. V izvajanje projektov je vključena široka paleta različnih izvajalskih organizacij: lokalne skupnosti, regionalne razvojne agencije, lokalni podjetniški centri, javni zdravstveni zavodi, izobraževalne institucije, lokalne turistične organizacije, nevladni sektor (društva, narodne manjšine), univerza, pa tudi podjetja (projekt PRIME, Skupni ekonomski prostor, čezmejna regija na poti digitalizacije). Zaradi relativno majhnega števila razvojnih institucij bi bilo smiselno večje in boljše povezovanje med njimi, pa tudi jasnejša razmejitev pristojnosti. Posamezni akterji se namreč pojavljajo v večjih vlogah (npr. Lokalne skupnosti zasledimo v nekaterih projektih kot izvajalce, v drugih nastopajo kot partnerji, v tretjih kot sofinancerji projektnih aktivnosti; Regionalne razvojne agencije se pojavljajo prav tako v vseh treh vlogah, prav tako so izvajalci nacionalne regionalne politike in koordinatorji priprave regionalnih razvojnih programov, v nekaterih primerih delujejo kot sekretariati). Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj je ves čas igrala najpomembnejšo vlogo pri izvajanju programov tako v fazi programiranja, sodelovanja in usklajevanja s čezmejnimi akterji, kot tudi pri izvajanju posameznih projektov na nacionalni ravni in preko svojih regionalnih pisarn zagotavljala pomoč posameznim izvajalcem. Prav tako je s svojim poznavanjem lokalnega/regionalnega okolja prispevala k povezovanju institucij in projektnih predlogov (ibid.).

Leta 2007 bo dosedanje čezmejne programe Interreg zamenjal program Evropsko teritorialno sodelovanje z novimi pravili črpanja evropskih sredstev. Evropska kohezijska politika za novo proračunsko obdobje 2007–2013 kot svoj tretji cilj²⁶ opredeljuje evropsko teritorialno sodelovanje, ki je usmerjeno v krepitev čezmejnega, transnacionalnega in medregijskega sodelovanja. Namenjeno je premagovanju ovir, ki nastajajo zaradi državnih, regionalnih in občinskih meja, pri čemer so najpogostejše ovire za sodelovanje med regijami iz različnih držav razlike v pravnih sistemih, upravne ureditve, geografski položaj in jezik. Glede na takšne cilje, bodo evropska sredstva za čezmejno sodelovanje pomemben vir za nadaljnji razvoj.²⁷

²⁶ Trije Cilji kohezijske politike v novi finančni perspektivi so, in sicer prvi cilj je Konvergenca, drugi Regionalna konkurenčnost in zaposlovanje in kot tretji Evropsko teritorialno sodelovanje. Dostopno na http://www.svlr.gov.si/si/delovna_podrocja/podrocje_evropske_kohezijske_politike/kohezijska_politika_v_obdo_bju_2007_2013/cilji_kohezije_2007_2013/ (10. junij 2007).

²⁷ Povzeto po: Usposabljanja za projekte čezmejnega sodelovanja. Dostopno na <http://www.zdruzenjeobcin.si/novice/default.asp?Ident=835&pogled=2&kat=1&tip=1&Pod=4> (10. maj 2007).

Cilj pobude skupnosti Interreg III je povečati ekonomsko in socialno kohezijo s spodbujanjem čezmejnega, transnacionalnega in medregionalnega sodelovanja in tako doseči uravnotežen razvoj na območju celotne Skupnosti. Pobuda skupnosti Interreg IIIA je usmerjena v čezmejno sodelovanje med regijami, ki imajo skupno državno mejo in predstavlja nadaljevanje programov čezmejnega sodelovanja PHARE (ibid.). Aktivnosti za uresničevanje cilja 3 se financirajo iz Evropskega sklada za regionalni razvoj v obliki programov čezmejnega, medregionalnega in transnacionalnega sodelovanja, iz katerih se sofinancirajo posamezni projekti. Slovenija je upravičena do sodelovanja v štirih programih transnacionalnega teritorialnega sodelovanja, in sicer območje Alp, Srednja Evropa, Jugovzhodna Evropa in Mediteran. Ti programi predstavljajo nadgradnjo programov, ki so se v obdobju 2000–2006 izvajali pod skupnim imenom Interreg III B.²⁸

Lep primer čezmejnega sodelovanja med obmejnima regija in dvema mestoma poteka ob slovensko-italijanski meji. Gre za Novo Gorico in Gorico, med katerima obstaja že tradicionalno sodelovanje in intenzivni stiki ekonomske, kulturne, socialne in administrativne narave. Te povezanosti in zgodovinskih vezi ni uspela uničiti niti meja, ki ga je razdelila po letu 1947, čeprav je meja omejila možnosti razvoja s tem, da je Gorico razdelila stran od svojega naravnega zaledja. To pomanjkljivost so na slovenski strani rešili z ustanovitvijo in razvojem Nove Gorice (Gasparini v Skočir 2005: 37).

Čezmejno sodelovanje lahko povzročijo ali spodbudijo določeni geografski dejavniki. Večina razlogov pa je splošnih in jih je mogoče najti v številnih obmejnih regijah. Skupne zgodovinske in kulturne značilnosti so zelo pogosto trdna osnova za čezmejne stike. Naselja lahko sestavljajo morfološko enoto, ki jo prekinja, ne pa tudi deli meja. Geografski položaj pa je sploh lahko odločilen. Bližina naselja na drugi strani meje, ob oddaljenosti sosednjih naselij v lastni deželi, je pogost razlog za povezave. Vse oblike čezmejnega sodelovanja so enoglasno ocenjene kot pozitivne. Vsi učinki so ključni za proces evropskega združevanja. Najpomembnejše utemeljitve za sodelovanje so sinergijski učinki in učinkovitejše javne storitve za prebivalstvo (Toplak 1999: 67).

4. SODELOVANJE SLOVENSКИH OBČIN V OKVIRU EVROPSKE UNIJE

Maastrichtska pogodba opredeljuje EU kot zvezo, v kateri se odločitve sprejemajo, kolikor je mogoče bližje državljanom. S tega vidika igrajo lokalne in regionalne oblasti

²⁸ Povzeto po: Od Interreg III B k cilju 3. Dostopno na <http://www.zdruzenjeobcin.si/novice/default.asp?Ident=1326&pogled=2&kat=1&tip=1&Pod=4> (24. junij 2007).

osrednjo vlogo, ker so blizu evropskim državljanom in so ključni dejavnik v prihodnjem uresničevanju pobud in predpisov EU. Lokalne in regionalne oblasti so osrednje povezave med institucijami EU in državljani Evrope. Osrednja vprašanja EU pa so, kako izboljšati njeno učinkovitost, demokracijo in transparentnost. V tem procesu imajo lokalne in regionalne oblasti neposreden vpliv, ki narašča. Maastrichtska pogodba poudarja vlogo lokalnih in regionalnih oblasti na področjih javnega prevoza, varstva okolja, socialne in zaposlovalne politike, zdravstva, izobraževanja in kulture (Vlaj v Klasinc 2002: 206).

Lokalne in regionalne oblasti so organi, ki najbolj neposredno odgovarjajo na potrebe državljanov. Lokalna in regionalna demokracija sta pogoj, brez katere ni evropske demokracije. Politični dejavniki na vseh ravneh oblasti si morajo prizadevati za razvoj človeških virov, tekmovalnost in zaposlovanje, s čimer se večja povezanost znotraj povečane EU. Sosedstvo je ključni cilj in hkrati podlaga dejavnosti EU. Lokalne in regionalne oblasti pa morajo biti vdane ideji EU in *aquis communautaire*. Obojestranska lojalnost vseh ravni oblasti je bistvena za doseganje ciljev evropske povezave. Lokalne in regionalne oblasti zahtevajo, da so vključene v procese odločanja, da so aktivneje vključene v evropsko politiko, ne samo glede uporabe načela subsidiarnosti, temveč tudi kot bistveni činitelji pri kreiranju in uresničevanju evropske politike. Želijo imeti tudi večjo svobodo pri prilagajanju odločitev EU lokalnim razmeram, da lahko bolje izkoristijo svoj regionalni potencial. So za jasnejšo delitev pooblastil znotraj EU, ki bo spoštovala ravni politične in upravne odgovornosti v državah članicah ter regionalne in lokalne pristojnosti. EU naj bi zagotovila tudi več podpore čezmejnemu in medregionalnemu sodelovanju. Lokalne in regionalne oblasti zagovarjajo novo filozofijo sodelovanja med vsemi ravnmi oblasti, ki mora temeljiti na načelih:

- spoštovanja pristojnosti različnih ravni v skladu z načelom subsidiarnosti,
- pripravljenosti obojestranskega učenja in prevzemanja najboljše prakse,
- deljenih in prevzetih odgovornosti vseh dejavnikov,
- medsebojne lojalnosti vseh upravnih ravni za doseganje ciljev evropske povezave (ibid.).

S polnopravnim članstvom Slovenije v Evropski uniji je nastopilo novo obdobje tudi za slovenske lokalne skupnosti. Vse do sedaj je bilo mednarodno povezovanje slovenskih občin zgolj neinstitucionalizirano, največkrat vzpostavljeno na podlagi lastnih pobud in iniciativ posameznih partnerjev. Evropska unija zagotavlja regionalnim in lokalnim skupnostim možnost delovanja in izpostavljanja njihovih stališč v posameznih zakonodajnih

postopkih. Prav tako pa tudi uveljavljanja lastnih iniciativ sedmih članic in članov preko odbora regij, ki tako predstavlja sistemski okvir za delovanje tudi iz Slovenije.²⁹

4.1 Odbor regij

Odbor regij s sedežem v Bruslju je bil ustanovljen z Maastrichtsko pogodbo leta 1993, in sicer z namenom vključevanja regionalnih in lokalnih oblasti v proces ustvarjanja politik skupnosti. Odbor je najmlajša institucija unije, zlasti na pobudo Evropske unije, saj si je ta z okrepljeno vlogo regionalnih in lokalnih oblasti pridobila pomembnega zaveznika v procesu odločanja v EU. Vzrokov za ustanovitev je več, največkrat pa je moč zaslediti željo po skupnosti po približevanju njenih politik čim širšemu krogu prebivalstva (približno 70 odstotkov zakonodaje EU se namreč izvaja na lokalni in regionalni ravni), na drugi strani pa gre za težnjo regionalnih in lokalnih ravni po večjem vključevanju v procese odločanja (Vidmar 2006: 96).

Državljeni EU naj bi imeli možnost, da lažje izrazijo svoje potrebe in vplivajo na odločanje v EU. Organi EU naj bi se posvetovali z lokalnimi in regionalnimi oblastmi, preden sprejemajo odločitve. Regionalne in lokalne oblasti pa naj bi bile vključene v svojih državah v opredeljevanje stališč v evropskih razpravah. Odbor regij, ki je bil ustanovljen z Maastrichtsko pogodbo, naj bi postal instrument, ki bi omogočal lokalnim in regionalnim oblastem, da so udeležene v odločanju EU. Odbor je telo, ki je odgovorno za predstavljanje regionalnih in lokalnih skupnosti v vsej njihovi različnosti, v institucionalnem sistemu EU. Odbor naj bi imel za varstvo svojih pristojnosti tudi pravico začeti postopke pred evropskim sodiščem (Vlaj v Klasinc 2002: 213).

Vloga Odbora regij je uveljavljanje lokalnih in regionalnih pogledov na zakonodajo EU. Odbor to počne z izdajanjem mnenj o predlogih Komisije. Komisija in Svet se morata posvetovati z Odborom regij o zadevah, ki so neposredno pomembne za lokalne in regionalne organe in se nanašajo na smernice o zaposlovanju, zakonodaji o socialnih zadevah, okolju, izobraževanju, poklicnem usposabljanju, kulturi, javnem zdravstvu, o Evropskih mrežah in o Strukturnih skladih. Odbor pa je lahko konzultiran tudi o drugih stvareh, zlasti tistih, ki se nanašajo na čezmejno sodelovanje. Odbor lahko na lastno pobudo sprejema mnenja in jih predloži Komisiji, Svetu in Parlamentu. Odbor izda v zvezi s konkretno temo svoje mnenje, ki pa ga Svet in Evropska komisija nista dolžna upoštevati. Glavnino delovanja Odbora

²⁹ Povzeto po: Predstavitev Odbora regij. Dostopno na http://www.skupnostobcin.si/Odbor_regij/predstavitev.html (15. maj 2007).

predstavlja prav sodelovanje v procesu sprejemanja zakonodaje. Na lastno pobudo izdaja Odbor mnenja ali resolucije. Odbor regij, kot najmlajša institucija Evropske unije, ima v sistemu odločanja unije in kljub posvetovalni vlogi močan glas regionalne in lokalne ravni, katere glavna moč je v neformalnem uveljavljanju interesov.³⁰

Člani Odbora regij so izvoljeni občinski ali regionalni politiki in so pogosto vodje regionalnih vlad ali mestni župani. Člane predlagajo vlade EU, vendar so pri svojem delu politično popolnoma neodvisni. Svet Evropske unije jih imenuje za štiri leta, mogoče pa jih je vnovič imenovati. Imeti morajo tudi pooblastilo organov, ki jih zastopajo oz. jim morajo biti politično odgovorni. Člani Odbora regij so razporejeni v strokovne „komisije“, katerih naloga je pripraviti plenarna zasedanja. Obstaja šest komisij: Komisija za politiko ozemeljske kohezije (COTER), Komisija za ekonomsko in socialno politiko (ECOS), Komisija za trajnostni razvoj (DEVE), Komisija za kulturo in izobraževanje (EDUC), Komisija za ustavne zadeve in evropsko upravo (CONST) in Komisija za zunanje odnose (RELEX)³¹.

V Odboru regij ima Slovenija sedem predstavnikov slovenskih občin, in sicer so to člani obeh reprezentativnih združenj lokalnih skupnosti, ki jih je na to mesto imenovala Vlada RS. S tem so pridobile prvo in tudi najbolj kvalitetno možnost uveljavljanja stališč in pobud slovenskih občin. Slovenske občine so z imenovanjem predstavnic in predstavnikov v vse organe Odbora regij pridobile tudi mnoge, odprte možnosti dvostranskih povezav s partnerji v ostalih 27 članicah povezave. Članstvo v Odboru regij pa predstavlja tudi enkratno priložnost partnerskih povezav z zastopniškimi organi lokalnih oblasti v državah Zahodnega Balkana in Jugovzhodne Evrope predvsem z vidika vključevanja v programe Interreg.³²

4.2 Pobratenja in vloga Evropske unije

³⁰ Povzeto po: Vloga Odbora regij. Dostopno na http://www.skupnostobcin.si/Odbor_regij/vloga.html (15. maj 2007).

³¹ Povzeto po: Odbor regij. Dostopno na http://europa.eu/institutions/consultative/cor/index_sl.htm (15. maj 2007).

³² Povzeto po: Predstavitev Odbor regij. Dostopno na http://www.skupnostobcin.si/Odbor_regij/predstavitev.html (15. maj 2007).

Združevanje mest predstavlja idejo, kjer se občine ali mesta, ki so geografsko in politično ločeni, združijo z ciljem spodbuditi človeške stike in kulturne povezave. V Evropi so takšna združenja znana kot združena mesta, prijateljska mesta ali partnerska mesta, medtem ko je v Ameriki in Avstraliji takšno združevanje poznano kot sestrsko mesta. Obstaja tudi izraz pobratena mesta, ki je znan kot pojav iz bivše Sovjetske zveze. Združena mesta imajo (pogosto brez kakšnih namenov) podobne demografske in ostale značilnosti. Znano je tudi, da v takšne oblike sodelovanja vstopajo tudi večja območja, kot je npr. med provincama Hainan iz Kitajske in Jeju iz Južne Koreje. Ideja je podobna sistemu dopisovanja, v kateri imajo vlogo dopisovalcev občine ali mesta. V praksi ti dogovori pogosto vodijo do študentskih izmenjav, kot tudi ekonomskega in kulturnega razvoja.

Začetna oblika združevanja v Evropi sta predstavljala nemško mesto Paderborn in francoski Le Mans leta 836, čeprav ni bilo uradno uveljavljeno kot moderni sporazum o povezovanju do leta 1967. Prvi uradni mednarodni sporazum na svetu je bil uveljavljen leta 1920 med Keighley iz Velike Britanije in Poix du Nord iz Francije. Toda konkretnije se je to povezovanje razvilo po 2. svetovni vojni kot način zблиževanja Evropejcev in razumevanju drug drugega in spodbujanju čezmejnih projektov skupnega pomena. Kot eden prvih takšnih projektov se je zgodil leta 1947, ko je združba Bristol (kasneje kot mestni svet Bristola) poslala pet vodilnih meščanov na misijo dobre volje v Hanover. Čeprav je ta koncept združevanja najbolj prisoten v Evropi, se je sčasoma ideja razširila tudi na ostale kontinente. Sedaj je znotraj Evrope to združevanje podprto s strani EU, ki je začela podporno pomoč razvijati leta 1989. V letu 2003 je bilo namenjenih 12 milijonov evrov za več kot 1300 projektov. Ob tem sodeluje tudi Svet evropskih občin in regij skupaj z Evropsko komisijo (njenima direktoratom za izobraževanje in kulturo) za zagotavljanje moderne, visoko razvite združevalne pobude in izmenjavo, ki vključuje vsa področja skupnosti.³³

Prvi poskusi sodelovanja so temeljili na izmenjavi izkušenj na področju lokalne samouprave. Program tesnih povezav Evropske komisije je bil uveden leta 1989 na pobudo evropskega parlamenta. Njegov namen je okrepiti obstoječe povezave med mesti in spodbuditi nova tesna povezovanja mest z v ta namen natančno odmerjenimi sredstvi. Program takšne sporazume spodbuja predvsem tam, kjer jih je bilo v preteklosti malo, da bi s tem spodbudili izmenjavo izkušenj z vseh ravni lokalnega življenja. Izvajanje programa tesnih povezav med mesti temelji na načelih subsidiarnosti, preglednosti in partnerstva. Njegova

³³ About Town twinning. Dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/Town_twinning (15. maj 2007).

vloga je krepitev dialoga med Evropsko unijo in državljani za dejavno in udeleženo evropsko javnost. Program je zasnovan tako, da pospešuje dogodke in dejavnosti, ki prispevajo k približevanju ljudi in h krepitvi evropske ozaveščenosti. Gre npr. za izmenjave med meščani pobratenih mest in občin, tematske konference za pospeševanje takšnih ureditev ter izobraževalne in informativne seminarje za odgovorne za to področje (Kleva 2002: 27–31).

Partnerstvo kot povezovalni princip zadeva *znotrajnivojsko razmerje*, to je povezovalno razmerje mesta do drugih enot istega reda, običajno dveh mest (npr. sodelovanje dveh mestnih uprav ali njunih agencij) pri skupinskem principu pa gre za *mednivojsko razmerje*, to je povezovanje mest z raznovrstnimi ali več akterji hkrati oz. enotami nižjega in/ali večjega hierarhičnega reda (npr. mestna uprava s transnacionalno organizacijo, mestni svet za kulturo z regionalno zbornico)« (Hočevar v Mlinar 1995: 176).

Pobratenja omogočajo uporabno ogrodje, v okviru katerega se krepijo odnosi med partnerskimi mesti različnih držav. Čeprav ni edini kanal za izmenjavo in sodelovanje na nadnacionalni ravni, je njegova prednost v kombinaciji prijateljskih stikov z izredno različnimi oblikami izmenjav. Skupna izkušnja evropskih standardov ustvarja večje medsebojno razumevanje in strpnost do drugih. Prav tako se krepí občutek pripadnosti skupnosti, ki zagotavlja večjo solidarnost. Solidarnost se tako izraža na lokalni ravni v skupnih naporih za iskanje rešitev problemov, s katerimi se soočajo občine na področjih lokalne samouprave, urbanega planiranja in migracij. Sodelovanje v specifičnih praktičnih projektih je najboljša pot do resnične solidarnosti. Področja pobratenj so npr. urbano in krajevno planiranje, varstvo in zaščita okolja, poklicno usposabljanje, integracija invalidov, emigrantov in socialno ogroženih, preprečevanje kriminala, boj proti drogam, brezposelnosti, ksenofobiji in rasizmu, varstvo otrok, mladinska politika, uporaba novih tehnologij, spodbujanje kmetijskih, industrijskih in trgovskih dejavnosti, oživljanje starih vaških in mestnih jeder (Vidmar 2006: 107).

V času, ko se EU usmerja v še tesnejšo povezavo držav članic, so pobratenja dragoceno sredstvo za doseg tega namena. Današnja Evropska unija je tesno prepletena mreža institucionalnih, družbenih in političnih odnosov, ki se je ob zadnji in se seveda bo tudi ob prihodnjih širitvah še obogatila. Evropski državljani so nekoliko oddaljeni od evropskih institucij in se težko prepoznajo v procesu evropskega povezovanja. Evropski svet je ob številnih priložnostih priznal, da je treba Evropsko unijo in njene institucije bolj približati državljanom držav članic, in je evropske institucije pozval, naj spodbujajo udeležbo državljanov v javnem življenju in pri postopkih odločanja. Pobratenja postavijo v središče državljanov in jim ponudijo priložnost, da v celoti prevzamejo odgovornost, ki jo imajo kot

evropski državljani. Spodbujajo sodelovanje med državljani in njihovimi organizacijami iz različnih držav, ki se tako srečujejo, skupaj delujejo in oblikujejo lastne zamisli v evropskem okolju, ki sega čez meje nacionalnih vizij in spoštuje njihovo raznolikost. Medsebojno razumevanje, solidarnost in občutek pripadnosti Evropi so temeljne osnove udejstvovanja državljanov.³⁴

Podlaga spodbujevalnega programa je bila narejena s sklepom Sveta, 24. 1. 2004, ki je sprejel program pobratenja mest. Ta predvideva dva ukrepa, in sicer srečanj med prebivalci (pomembni vidiki so povezava z evropsko integracijo, prijateljstva znotraj Evrope in aktivna udeležba) in organiziranje tematskih konferenc (ozaveščanje o evropskih politikah, vrednotah in političnem dogajanju), izobraževalnih seminarjev (širjenja znanja in informacij o programu, zlasti o izmenjavi ekspertiz in dobre prakse, teoriji in praksi pobratenih mest, pobratenju mest kot instrumentu za reševanje problemov na lokalni ravni, evropskih temah na področju pobratenja, jezikih) in informacijskih kampanj (ciljna skupina so občine, širjenje informacij o programu pobratenja mest ter o aktivnem državljanstvu, poudarjanje pomena programa pobratenih mest za nastanek aktivnega evropskega državljanstva) (ibid.).

4.3 Program „Državljeni za Evropo“ za spodbujanje dejavnega evropskega državljanstva 2007–2013

Povod za oblikovanje novega programa »Evropa za državljane« sta bila med drugim nizka udeležba na volitvah v Evropski parlament leta 2004 in zavrnitev predloga Evropske ustave na referendumih v Franciji ter na Nizozemskem leta 2005. Financiranje posameznih projektov iz tega programa naj bi trajalo največ tri leta in predstavlja pomemben korak v boju proti rasizmu, ksenofobiji in nestrpnosti ter za spodbujanje integracije, kohezije in demokracije.³⁵

³⁴ Povzeto po: Medobčinska pobratenja. Dostopno na www.skupnostobcin.si/TownTwinning/DRUGA%20GRADIVA/Medobcinska%20pobratenja.doc (24. april 2007).

³⁵ Približati Evropo državljanom. Dostopno na http://www.europarl.europa.eu/news/expert/infopress_page/037-11934-293-10-42-906-20061020IPR11881-20-10-2006-2006-false/default_sl.htm (10. maj 2007).

1. januarja 2007 je začel delovati nov program Evropske skupnosti: Evropa za državljane. Gre za program, ki vzpostavlja pravni okvir za podporo širokega obsega dejavnosti in organizacij, ki spodbujajo „aktivno evropsko državljanstvo“, tj. udeležbo državljanov in organizacij civilne družbe v procesu evropskega povezovanja. Splošni cilji programa Evropa za državljane naj bi prispevali k:

- omogočanju državljanom, da sodelujejo pri gradnji še tesneje povezane Evrope in tako razvijajo državljanstvo Evropske unije;
- razvijanju občutka evropske identitete, ki temelji na skupnih vrednotah, zgodovini in kulturi;
- večanju razumevanja in sprejemanja Evropske unije med državljani;
- krepitvi strpnosti in medsebojnega razumevanja med evropskimi državljani ob spoštovanju in spodbujanju kulturne in jezikovne raznolikosti ter prispevanju k medkulturnemu dialogu.³⁶

Program bo spodbujal neposredno udeležbo državljanov po vsej Evropi, tako pri dejavnostih programa kot pri oblikovanju pojma evropska identiteta. Med najučinkovitejše načine udeležbe sodi neposredno doživljanje drugih kultur v okolju, ki spodbuja izmenjavo in v katerem se ljudje učijo z udejstvovanjem pri vprašanjih in dejavnostih, ki so povezani z bistvom Evrope. Ta medkulturna izmenjava bo pomagala izboljšati medsebojno poznavanje kulture in zgodovine evropskih narodov in bo tako poudarila pomen naše skupne kulturne dediščine in okrepila temelj naše skupne prihodnosti. Treba je podpreti nadsocijalno sodelovanje med organizacijami civilne družbe na evropski ravni (ibid.).

Cilji programa se uresničujejo s podporo trem akcijam:

- Dejavnosti državljanov za Evropo (pobratenje med mesti; projekti državljanov in podporni ukrepi);
- Dejavnosti civilne družbe v Evropi (strukturna podpora raziskovalnim organizacijam evropske javne politike (možganski trusti); strukturna podpora organizacijam civilne družbe na evropski ravni; podpora projektom, za katere dajo pobudo organizacije civilne družbe);

³⁶ Novi program Evropske skupnosti: Evropa za državljane. Dostopno na http://ec.europa.eu/slovenija/tenders/index_sl.htm (10. maj 2007).

- Skupaj za Evropo (odmevne prireditve, kot so komemoracije, podelitev priznanj, vseevropske konference; študije, ankete in javnomnenjske raziskave; orodja za informiranje in razširjanje informacij) (ibid.).

Pobratenje med mesti je ukrep, ki je usmerjen v dejavnosti, ki zajemajo ali spodbujajo neposredno izmenjavo med evropskimi državljani, ko se udeležujejo dejavnosti, povezanih s partnerstvom med mesti, vključno s konferencami in seminarji, ki se pripravljajo v okviru partnerstva med mesti na temo skupnega interesa, in z njimi povezanimi publikacijami. Ta ukrep bo dejavno pomagal okrepiti medsebojno poznavanje in razumevanje med državljani (ibid.).

Program je odprt za vse interesne skupine, ki spodbujajo aktivno evropsko državljanstvo (npr.: lokalne oblasti in organizacije; evropske raziskovalne organizacije na področju javne politike (think thanks); skupine državljanov; organizacije civilne družbe; nevladne organizacije; sindikati; izobraževalne ustanove; organizacije, ki so dejavne na področju prostovoljnega dela; organizacije, ki so dejavne na področju amaterskega športa itd). Odprt je za 27 držav članic Evropske unije, v njem pa lahko sodelujejo tudi države EFTE, ki so pogodbenice Sporazuma EGP, države kandidatke in države Zahodnega Balkana, pod pogojem, da so izpolnjene ustrezne pravne in finančne obveznosti (ibid.).

4.4 Sodelovanje Evropske unije s Svetom evropskih občin in regij

Prioritetna naloga CEMR je promoviranje enotne in združene Evrope, ki temelji na lokalni in regionalni samoupravi in demokraciji. Skozi svoje odbore in delovne skupine si prizadeva vplivati na zakonodajo in politiko EU, predvsem da se interesi zanimanja lokalnih in regionalnih oblasti upoštevajo v zgodnjih fazah zakonodajnega procesa. Poleg tega CEMR organizira seminarje in konference na več področjih, njihov namen je predvsem širjenje izkušenj in pogledov med članicami CEMR (Vidmar 2006: 108). Ena izmed konferenc v zvezi s pobratenjem je bila tudi v letu 2007, in sicer na Rodosu. Konferenca CEMR (Twinning for tomorrow's world), na Rodosu 10.–12. maja 2007 je bila sklenjena s skupno deklaracijo, kjer so udeleženci konference zagotovili, da je združevanje pomemben element vključitve vseh državljanov in njihovih kultur. V deklaraciji je zapisano, da lahko združevanje odigra pomembno vlogo v odnosih med državami, ki so potencialni kandidati za vstop v EU

kot tudi z ostalimi sosednjimi državami EU. Pravzaprav poudarja pomembnost združevanja z občinami iz držav nečlanic EU. Združevanje lahko in mora graditi mostove med mesti in skupnostmi okrog Mediterana in služiti kot instrument za spravo in temelje za mir v regiji. Rodoška deklaracija poudarja močno finančno in programsko zavezo evropskim institucijam. Ta obveza vključuje vse vpletene predstavnike lokalnih oblasti, saj mora CEMR odigrati vlogo vključevanja in koordiniranja med lokalnimi oblastmi in institucijami Evropske unije.³⁷

4.5 Primer programa Evropske unije – PROGRAM URBACT

Slovenske občine imajo poleg programov, ki se nanašajo na regionalni razvoj v okviru Interreg možnosti, da se prijavljajo na določene projekte Evropske unije neposredno oz. so vodeni iz Bruslja (Šimonovič, intervju, 03. 07. 2007). Evropska komisija je začela vzpostavljati programe URBAN v poznih 80-ih letih. Cilj programov URBAN je pomagati tistim mestnim soseskam in populacijskim skupinam, ki se soočajo z velikimi težavami. Program URBACT, kot del programa URBAN, je bil ustanovljen leta 2003, da bi spodbujal mesta k izmenjavi znanj o aktualnih politikah in praksah glede populacijskih skupin in območij v težavah. Mesta z aktivnim sodelovanjem v obstoječih omrežjih programa URBACT pridobivajo partnerje in izkušnje za predvideni akcijski program URBAN+, katerega cilj je pospeševanje novih, inovativnih strategij za trajnostno ekonomsko in socialno prenavo v mestih. V programskem obdobju 2007–2013 bo imela Slovenija možnost iz programa URBAN+ črpati sredstva za fizično prenavo stavb, za kar je priporočljivo sodelovanje v programu URBACT zaradi pridobitve izkušenj dela v programu obnove urbanih naselij.³⁸

Akterji programa so evropska mesta, njihovi partnerji in prebivalci, ki z izmenjavo mednarodnih izkušenj pridobivajo različna znanja o reševanju problematike sodobnih mest z različnih tematskih področij (npr. neuravnotežen urbani razvoj, socialna izključenost in socialna degradacija v mestih, integrirani pristop...). Prispevek predstavnikov mest je dvojen: priskrbijo točne informacije o lokalnih urbanih praksah in prispevajo v omrežja svoje izkušnje s terena; oni pa so tudi tisti, ki bodo omogočili lokalno uresničitev novih praks, identificiranih s strani omrežij URBACT.

³⁷ CEMR. Dostopno na http://www.ccre.org/champs_activites_detail_news_en.htm?ID=1062&idca=3115 (1. junij 2007).

³⁸ Povzeto po Splošno o programu URBACT. Dostopno na http://zpn.maribor.si/Program_URBACT.164.0.html (15. maj 2007) in <http://urbact.eu/urbact-programme.html> (14. maj 2007).

Osnovni cilj programa URBACT je kreiranje in sledenje omrežjem mest. Ta omrežja so namenjena temu, da ovrednotijo in analizirajo pozitivne prakse ekonomske in socialne obnove (ibid.).

Vsako omrežje združuje najmanj pet mest, ki pripadajo najmanj trem različnim državam. Eno od mest je vodilni partner omrežja, druga mesta pa se lahko vključijo v omrežja kot polnopravni partnerji ali pa kot mesta Expert. Sestava omrežij sledi tematski in ne geografski logiki. Tako so mesta združena na podlagi skupnega interesa za posamezno problemsko vprašanje integriranega urbanega razvoja: socialno vključevanje, gospodarski razvoj, urbana prenova, participacija prebivalcev. Teme omrežij v okviru URBACTA so: »Kulturne aktivnosti in kreativne industrije – gonilna sila urbane prenove« (Cultural activities & Creative industries), »Fizična prenova urbanih območij« (C.H.O.R.U.S.), »Udeležba meščanov v procesih odločanja z namenom pripraviti boljše razvojne programe v mestih« (CITIZ@MOVE), »Transport in razvoj« (CIT-U-M), »Novi načini razvoja lokalnega gospodarstva v neatraktivnih območjih, spodbujanje malih in srednje velikih podjetij« (ECO-FIT-NET), »Informiranje družbe« (I.S.N.), »Integriran pristop v sredozemskem lokalnem razvoju« (MED-INT), »Participacija meščanov pri urbani prenovi« (Partecipando), »Javno privatno partnerstvo« (PPPs) (Partners4Actions), »Ekonomske in socialni vidiki urbane prenove« (PHYRE), »Integriran pristop urbane prenove« (REGENERA), »Zaposlovanje, človeški kapital in gospodarski razvoj« (REGENERANDO), »Preprečevanje urbanega kriminala« (SECURCITY), »Urbana pestrost, integracija in socialno vključevanje« (UDIEX), »Urbana dislokacija« (URBANITAS), »Vključevanje mladih v oblikovanje družabnega življenja v mestih« (Young Citizen's Project) in »Socialna izključenost mladih« (Young people – From Exclusion to inclusion) (ibid.).

V program URBACT so se lahko vključila tista slovenska mesta, ki imajo 20.000 prebivalcev ali več. Mesta z manj prebivalci bi tudi lahko sodelovala, vendar bi morala podrobneje utemeljiti svojo namero o sodelovanju na Ministrstvu za okolje in prostor, ki je koordinator programa URBACT v Sloveniji (ibid.).

Trenutno v tematskih omrežjih sodelujejo slovenska mesta:

- Ljubljana; kot ekspert v omrežju SECURCITY;
- Maribor; kot partner v omrežjih Cultural activities & Creative industries in v Partecipando;
- Velenje; kot partner v omrežjih Cultural activities & Creative industries in v Young people – From Exclusion to Inclusion (ibid.).

Vključevanje urbanega razvoja v zasnovo kohezijske politike zahteva obstoj programa izmenjav in presoje, ki razširja koncept integriranega trajnostnega urbanega razvoja, kot ga je v zadnjih dvajsetih letih oblikovala Evropska unija. Program URBACT privablja številna mesta, ker si lahko, preko analize izkušenj drugih mest in preko pogovorov o problemih in možnih rešitvah, pridobijo osnovo za razmišljanje in primerjanje ter oblikovanje svojih politik. Omogoča mestom iz 27 držav članic, da si izmenjujejo izkušnje in si med seboj pomagajo, srednje velikim mestom pa tudi vključitev v evropska omrežja izmenjav.³⁹

URBACT je orodje za medsebojno učenje, namenjeno nosilcem političnih odločitev, tehnikom in akterjem urbanega razvoja na splošno. V teh letih je URBACT postal okvir za izmenjavo in razmišljanje o urbanih problematikah, ne samo med nosilci odločitev v mestih, ampak tudi med regionalnimi oblastmi, državami članicami, univerzami in raziskovalci. Program tako spodbuja teritorialno, sektorsko in disciplinarno sodelovanje med mesti in znotraj posameznih mest (ibid.).

Program je omogočil vzpostavitev Evropskega omrežja urbanističnega znanja (EUKN) in ustanovitev delovne skupine za krepitev usposobljenosti za uporabo pristopa, ki temelji na konceptu „trajnostnih skupnosti“. EUKN nudi državam članicam podporo pri ustvarjanju nacionalne mreže znanj za urbani razvoj. Med seboj povezana nacionalna omrežja omogočajo izmenjavo znanj in strokovnih znanj ter izkušenj o urbanih tematikah znotraj Evrope. Na ta način EUKN pomaga politikom in ustvarjalcem politike, da se učijo iz izkušenj. EUKN krepi vlogo evropskih mest pri ustvarjanju rasti in zaposlovanja in hkrati vzdržuje visoke standarde trajnosti in vključenosti. V omrežju programa URBACT sta poleg vključenih držav članic vključena še Evropska komisija in Eurocities. V obdobju 2007–2013 bo iskanje naukov in širitev znanja potekalo v okviru URBACT II, prihodnjega okvirnega programa za izmenjave med mesti.

Z letom 2007 so članice EU sprejele programski dokument URBACT 2007–2013, v katerem je glavni cilj izboljšati učinkovitost obstoječih politik mestnega razvoja v Evropi s hitrejšimi spremembami, širjenjem in prenašanjem izkušenj in pomagati pri oblikovanju politik ter izvajanju v mestih skozi cilje konvergence, konkurenčnosti in zaposlovanja, ki določajo njihove projekte. Prioritete URBACTA II so »Mesta, sredstvo razvoja in dela« in »Privlačna in povezana mesta«. Sodelujejo lahko vsa mesta vseh članic EU skupaj z mesti iz Norveške in Švice kot tudi regionalne oblasti in univerze. Nov projekt je Podpora mestom

³⁹ Povzeto po: Rast, zaposlovanje in kohezija v mestih. Dostopno na http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/panorama/pdf/mag19/mag19_sl.pdf (16. maj 2007).

(SFC) in naprednejših pobud, med katerimi se pojavljata Regije za ekonomske spremembe in Naprednejša omrežja.⁴⁰

Namen projekta SFC je nuditi pomoč mestom pri oblikovanju razvojnih celovitih urbanističnih projektov in novih strategij pri pridobivanju sredstev iz Strukturnih skladov (2007–2013). Pri tem projektu je bila pred kratkim uspešna Mestna občina Koper, ki s tem želi oživiti mestno jedro Kopra in pridobiti pridobljene izkušnje pri uspešno izvedenih projektih v drugih evropskih mestih.⁴¹ Opisani program URBACT je pomemben predvsem za področje urbanizma v slovenskih občinah, predvsem v mestih, in predstavlja konkretno pomoč s strani EU.

⁴⁰ Towards URBACT 2. Dostopno na <http://urbact.eu/towards-urbact-2.html> (18. maj 2007).

⁴¹ Povzeto po Mestna občina Koper uspešna na razpisu URBACT. Dostopno na <http://www.koper.si/povezava.aspx?pid=6511> (10. julij 2007).

5. MEDNARODNI ODNOSI NACIONALNIH ZDRUŽENJ OBČIN

Vsak politični sistem ima način za izražanje potreb in zahtev državljanov in družbenih skupin do oblasti. Med njimi so tudi združenja lokalnih in regionalnih oblasti kot primer institucionalnih interesnih skupin, ki poskušajo legitimno doseči centralno oblast po dostopnih kanalih. Včasih so lokalna in regionalna združenja privatne organizacije, pogosteje pa regulirana z javnim pravom, imajo pravni status, reprezentativne privilegije in pravno določen funkcionalni položaj in notranjo strukturo. Taka združenja imajo večstranski pomen. Lokalne skupnosti se v njih medsebojno spoznavajo in si pomagajo, enotno nastopajo v razmerjih z državo in se vključujejo v mednarodne odnose in povezave. Še posebej je pomembna vloga lokalnih in regionalnih skupnosti pri vključevanju posamezne države v EU in nato pri vplivanju na dejavnost EU. Dobri primeri za to so Avstrijsko združenje mest in Združenje avstrijskih mest, Združenje finskih lokalnih in regionalnih oblasti in Švedsko združenje lokalnih oblasti (Vlaj 2006b: 9).

Združevanje lokalnih skupnosti ima v Evropi že dolgoletno tradicijo. V Sloveniji zasledimo prva določila o možnostih združevanja lokalnih skupnosti v ZLS. Poudariti je treba, da je sprejeta Evropska listina lokalne samouprave tisti dokument, ki je opredelil oblike sodelovanja in združevanja lokalnih skupnosti, predvsem znotraj države (Vidmar 2006: 102).

V vsaki državi se prizna pravica lokalnih skupnosti do združevanja za varstvo in pospeševanje skupnih koristi in do mednarodnega združevanja lokalnih skupnosti. ZLS je na tej podlagi v svojo vsebino vključil leta 1998 možnost lokalnih skupnosti, da ustanovljajo skupnosti, zveze in združenja. Sicer je bila možnost povezovanja lokalnih skupnosti dana že v prejšnjih verzijah zakona, vendar pa ni bilo določil, ki bi izrecno opredelila možnost do povezovanja v združenja lokalnih skupnosti. Leta 1999 je bil ZLS dopolnjen z določbo 86. člena, ki je podrobneje opredelila status združenj in njihovo ustanovitev. Kasneje, v letu 2002 so bile določbe o združenjih ponovno dopolnjene, tako da to področje sedaj ureja 86.a člen zakona o lokalni samoupravi (ibid.).

Bistven element združevanja občin je predstavljanje in uveljavljanje lokalne samouprave in predvsem uveljavljanje interesov občin, ki združenje ustanovijo. Združenje skladno z določbo 86.a člena predstavlja interese občin pred državnimi organi, predvsem kadar gre za pripravo in sprejem zakonov in drugih predpisov, ki neposredno zadevajo lokalne skupnosti (pravice, obveznosti, odgovornosti ali njihove koristi) (ibid.).

Združenje se ustanovi z aktom o ustanovitvi, v katerem opredeli ime in sedež združenja, pravice in obveznosti občin članic, način včlanjevanja, organe združenja.. Status reprezentativnega združenja pridobi, če je vanj vključenih najmanj 30 odstotkov občin. Z novelo zakona o lokalni samoupravi v letu 2005 sta reprezentativnost pridobili SoS in ZoS (ibid.). Ob tem je treba omeniti, da je veliko občin članic obeh združenj občin, kar je na nek način slovenska značilnost slovenskih nacionalnih združenj. Vseeno pa se ZoS predstavlja kot zastopnik za manjše občine, medtem ko so v predsedstvu SoS običajno predstavniki mestnih občin.

Združenja lokalnih skupnosti imajo stalen dialog s centralnimi oblastmi, so pogosto vprašana s strani višjih oblasti o realnih vprašanjih in so zelo pogosto člani različnih državnih komisij ter teles v ministrstvih in vključena v mednarodne organizacije. Dialog pa je najintenzivnejši pri proračunu in finančnih politikah. Finančni viri so bistvenega pomena za presojo stvarnosti lokalne samouprave. Lokalne oblasti morajo imeti visoko stopnjo avtonomije glede svojih pristojnosti, načine in sredstva za uresničevanje teh pristojnosti ter potrebne vire za njihovo izpolnjevanje. Finančna avtonomija zahteva povečanje pristojnosti lokalnih skupnosti, hkrati pa zahteva tudi demokratični nadzor nad izdatki lokalnih skupnosti (Vlaj 2006b: 10).

Glede na ustavni in politični položaj lokalnih in regionalnih oblasti so lahko združenja udeležena v procesu odločanja znotraj političnega sistema ali pa so le glasnik svojih interesov brez možnosti vpliva na specifična vprašanja. Kot pomembni politični dejavniki lahko prispevajo k izboljšanju lokalne zakonodaje, ustvarjajo pozitivnejše razmerje med centralno in lokalnimi ravnmi oblasti, pomembno vplivajo na javno mnenje in (v zadnjem času) vzpostavljajo povezave s tujimi združenji in mednarodnimi forumi (Vlaj 2006b: 9).

V državah z razvito lokalno samoupravo imajo enotna združenja občin in enotna združenja regionalnih oblasti, ali pa enotno združenje lokalnih in regionalnih oblasti. Enotna združenja so z enotnim nastopanjem močnejša v razmerju do države in navzven, članicam (članstvo je praviloma prostovoljno) pa lahko nudijo tudi več strokovne in ostale pomoči. Imajo lahko tudi močnejši in učinkovitejši strokovni aparat. Kompleksnost modernih družb zahteva stalen dialog med vsemi ravnmi oblasti in državljani. Vsepovsod v Evropi srečujemo krepitev decentralizacije in demokracije ter nov sistem upravljanja, ki zahteva sofisticirane mehanizme dialoga (Vlaj 2006b: 13).

5.1 Združenje občin Slovenije

ZoS je bilo ustanovljeno na osnovi Akta o ustanovitvi Združenja občin Slovenije leta 1997 in deluje na osnovi statuta, ki je bil sprejet leta 2003 (po informacijah iz njihovega sedeža v Ljubljani). Trenutno ima ZoS 105 članic. V skladu s petim odstavkom 86.a člena Zakona o lokalni samoupravi je ZoS Slovenije interesno združenje slovenskih občin. V skladu s četrnim odstavkom 86.a člena je ZoS oseba javnega prava. V skladu s sedmim odstavkom 86.a člena ima ZoS lastnost reprezentativnega združenja. *»Združenje deluje v pravnem, gospodarskem in političnem interesu občin članic ter drugih slovenskih občin. Združenje zastopa interese slovenskih občin na državni in mednarodni ravni. Združenje se povezuje s sorodnimi institucijami in organizacijami doma in v tujini; sodeluje pa tudi z drugimi pravnimi osebami, ki mu lahko nudijo strokovna znanja in izkušnje s področja lokalne samouprave in gospodarskih javnih služb. Združenje dosega cilje s pomočjo tajništva in strokovnih odborov; organizira različne prireditve, strokovne posvete, seminarje in delavnice; svetuje občinam v pravnih, davčnih in gospodarskih vprašanjih ter skrbi za izdajo glasila in različnih strokovnih gradiv. (2. člen statuta)«.*⁴²

V združenje se prostovoljno vključujejo slovenske občine. Članstvo se pridobi na podlagi odločitve občinskega sveta in se prične z dnem veljavnosti sklepa občinskega sveta. Članstvo v združenju preneha: s prenehanjem občine; z izstopom iz združenja, ki lahko poteče le s potekom koledarskega leta; z izključitvijo, ki jo sprejme skupščina združenja. O izstopu iz združenja odloča občinski svet. Hkrati članstvo v ZoS omogoča sodelovanje na mednarodnem področju, pridobivanje novih znanj, kar je še posebej pomembno za pridobivanje sredstev iz razvojnih skladov. Financiranje združenja sestavljajo letne članarine članic občin in dohodki iz seminarjev, delavnic, projektov, objav, premoženja, prispevkov in dotacij. Pridobi pa lahko tudi sredstva iz državnega proračuna. Organi Zos so skupščina, regijski svet, predsedstvo, izvršilni odbor, nadzorni odbor in častno razsodišče (ibid.).

Naloge ZoS so :

- strokovno delo in pomoč za članice – svetovanje, izdelava strokovnih pripomočkov, obveščanje o pomembnih dogodkih doma in v tujini, izdajanje priročnikov;
- skrb za stalno usposabljanje in izobraževanje voljenih predstavnikov in upravnega osebja lokalnih skupnosti – neposredno organiziranje in izvajanje ter vpliv na vsebino in izvedbo tega usposabljanja po drugih institucijah;
- neposreden vpliv na zakonodajo in politiko – državni zbor, državni svet, vlada;
- delegiranje skupnih delegatov v domače institucije;
- delegiranje skupnih delegatov v mednarodne institucije in mednarodno sodelovanje;
- učinkovitejše čezmejno sodelovanje lokalnih skupnosti in pomoč članicam pri vzpostavljanju stikov z lokalnimi skupnostmi v drugih državah;
- vpliv in sodelovanje z državnimi oblastmi pri mednarodnem sodelovanju države na področju lokalne skupnosti.

Mednarodna dejavnost v združenju ni primarna in nimajo posebne službe ali oddelka, ki bi se s tem ukvarjal. So člani Odbora regij in Kongresa lokalnih in regionalnih oblasti pri Svetu Evrope (trenutno je slovensko članstvo v obeh organizacijah v fazi novega imenovanja po lanskih volitvah). Sledimo tudi obvestilom, ki jih prejemamo s strani CEMR. ZoS nudi in organizira strokovno podporo lokalnim skupnostim v procesu prilagajanja pravnemu redu EU. V združenju kljub temu pripisujejo mednarodni dejavnosti velik pomen, sploh glede na bližajoče se predsedovanje Slovenije EU, vse aktivnosti bodo izvajali skupaj s SVLR. Za mednarodne dejavnosti jih sofinancira SVLR v skladu s pogodbo in sem spada sofinanciranje aktivnosti v okviru Odbora regij. Po izkušnjah pri ZOS je mednarodno sodelovanje občine odvisno od številnih dejavnikov, od sredstev, interesa župana, geografski položaj verjetno vpliva pri obmejnih občinah, velikost ni odločilna, morda razen v primeru financ. Pri mednarodni dejavnosti jih omejujejo predvsem kadrovske težave. V okviru predsedovanja Slovenije EU namerava ZoS skupaj s SVLR in SoS organizirati sejo predsedstva (UO) Odbora regij, Sejo komisije za politiko ozemeljske kohezije (COTER) Odbora regij in Mednarodno konferenco »Teritorialni dialog« (Marolt, intervju, 20 .06. 2007).

⁴² Statut Združenja občin Slovenije. Dostopno na <http://www.zdruzenjeobcin.si/statutarna/statut.asp> (20. maj)

5.2 Skupnost občin Slovenije

Skupnost občin Slovenije je bila kot Stalna konferenca lokalnih skupnosti Slovenije ustanovljena že leta 1992. V letu 2000 je bila stalna konferenca preimenovana v sedanje ime združenja. Takrat je bil tudi sprejet Statut občin Slovenije, ki velja še danes. Zaradi nekaterih težav pri njegovem izvajanju je bil že nekajkrat dopolnjen in spremenjen, tako da je delo skupnosti bolj pregledno in lažje. Skupščina Sos je najvišji organ in odloča o vseh zadevah v okviru pravic in obveznosti skupnosti ter odloča o članstvu v mednarodnih delegacijah. Ostala organa sta predsedstvo, ki lahko ustanovi komisije in delovne skupine, in nadzorni odbor. Finančni viri SoS so članarine, sredstva, ki se zagotavljajo iz državnega proračuna in sredstva, ki jih za izvajanje uporabljajo članice za določene namene (izobraževanja, skupni projekti, pravno svetovanje itd.), donacije in drugi viri.⁴³ Poudariti je treba, da je članstvo v SOS prostovoljno in da lahko članica postane vsaka občina na podlagi pristopne izjave, ki jo sprejme občinski svet občine (Vidmar 2006: 102–103). SoS šteje 145 občin članic, število prebivalk in prebivalcev, ki jih skupnost skozi svoje občine članice pokriva je 1.719.644. Članice skupnosti so vse mestne občine (11), večina občin s sedeži upravnih enot (43) in mnogo ostalih občin, ki imajo do 13.000 prebivalk in prebivalcev (86). V skladu s statutom je skupnost organizirana v treh sekcijah (mestnih občin, občin s sedeži upravnih enot in ostalih občin), občina pa je lahko članica le ene sekcije.⁴⁴ Temeljno poslanstvo skupnosti je zastopanje interesov občin članic, povezovanje teh in vzpostavljanje medsebojnega sodelovanja, širjenja dobrih praks, znanja, vedenja in izkušenj. Med naloge Skupnosti spada tudi sodelovanje z organizacijami lokalnih in regionalnih skupnosti ter vzpodbujanje in pospeševanje medobčinskega sodelovanja doma in po svetu.⁴⁵ Mednarodna dejavnost SOS je pomembna zaradi sodelovanja in pridobivanja izkušenj z drugimi organizacijami in občinami, oblikovanja skupnih evropskih politik in vplivanja na zakonodajo. Dobro sodelujejo z Avstrijskim združenjem občin, s katerim izvajajo tudi program Town Twinning oz. program pobratenih mest. Imeli so tudi nekaj skupnih projektov z Italijanskim združenjem občin, medtem ko z ostalima dvema združenjema iz sosednjih držav, Madžarske in Hrvaške, takšnega sodelovanja do sedaj ni bilo. S Hrvaško so skušali spodbuditi sodelovanje, a ni bilo nobenega odziva (Kek, intervju, 27 .06. 2007).

2007).

⁴³ Statut SOS. Dostopno na <http://www.skupnostobcin.si/Sos/pdf/statut-sos.pdf> (10. april 2007).

⁴⁴ Seznam občin članic. Dostopno na: <http://www.skupnostobcin.si/skupnost.html> (20. maj 2007).

⁴⁵ Predstavitev Skupnosti občin Slovenije. Dostopno na <http://www.skupnostobcin.si/TownTwinning/DRUGA%20GRADIVA/Predstavitev%20Skupnosti%20obcin%20Slovenije.doc> (30. marec 2007).

SOS je aktivna tudi na mednarodnem področju. Predstavniki skupnosti so tako zastopani v slovenski delegaciji Odbora regij Evropske unije, Kongresu lokalnih in regionalnih oblasti pri Svetu Evrope (CLRAE), CEMR, Mreži združenj lokalnih oblasti JV Evrope (NALAS) ter Evromediteranskem partnerstvu lokalnih in regionalnih oblasti (COPPEM). Občasno pa sodeluje tudi z nekaterimi drugimi evropskimi organizacijami oz. entitetami lokalnih in regionalnih oblasti, kot so npr. Eurocities in Konferenca perifernih in obmorskih regij (CPMR). Zastopana je tudi v delovni skupini za aktivnosti mestnih partnerstev pri CEMR, ki postaja čedalje pomembnejši sogovornik Direktoratu za kulturo in izobraževanje Evropske komisije. Vloga SOS se pri teh organizacijah zelo razlikuje, saj pri NALAS bolj prenašajo znanje na predstavnike lokalnih samouprav na območje JV Evrope, medtem ko v CEMR le spremljajo njihova sporočila, saj se zaradi finančnih problemov ne morejo udeleževati sej same organizacije. Financiranje mednarodnih dejavnosti vključuje tudi članarino CLRAE, medtem ko je zastopanje v Odboru regij urejeno skupaj s SVLR in vsakoletnim podpisanim sporazumom. S projektom twinning pa so tudi preko Evropske komisije dobili možnost povrnitve določenih stroškov, ki so nastali ravno v zvezi s pobratenji. Hkrati posreduje pri številnih navezavah stikov med slovenskimi občinami in občinami ter mesti po Evropi in izven nje. Iz teh stikov so se razvila nova sodelovanja med občinami, ki so tako bogatile svoje izkušnje in izmenjavale mnenja ter znanja. SoS je tudi nacionalni koordinator za mednarodna pobratenja mest in občin. Kar se tiče pobratenj so se ta zelo spremenila, saj so sedaj povezana s prijavi na skupne projekte, medtem ko so bila v preteklosti v bivši Jugoslaviji vezana na širjenje bratstva in enotnosti. SoS bo v prihodnje ravno zaradi predsedovanja Slovenije EU v prvi polovici leta 2008 organiziral nekatere konference, poleg zasedanja Odbora regij tudi konferenco z NALAS skupaj s SVLR kot tudi organizirano srečanje s CEMR (Kek, intervju, 27 .06. 2007).

V okviru SoS deluje tudi Komisija za evropske zadeve, ki deluje na naslednjih področjih:

- pospeševanje čezmejnega sodelovanja, v smislu boljšega vsebinskega in partnerskega povezovanja (sodelovanje slovenskih obmejnih občin s svojimi sosednjimi občinami čez mejo in sodelovanje z Agencijo za regionalni razvoj – Interreg III);
- izobraževanja (komisija vidi svojo vlogo pri pripravi izobraževanj predvsem glede pridobivanja sredstev EU, prijave projektov na evropske programe);
- pospeševanje aktivnosti na področju medmestnih pobratenj (komisija organizira delavnice za predstavitev dobre prakse na področju medmestnih pobratenj).

Pomembna aktivnost, ki jo trenutno izvaja SoS, je prav program pobratenih mest, ki ga izvaja skupaj z Avstrijskim združenjem občin, natančneje z Deželnicama skupinama Štajerske in Koroške, s katerima je SoS sklenila tudi sporazum o tesnejšem sodelovanju treh skupnosti mest v prihodnosti. Program Town Twinning je namenjen spodbujanju čezmejnega partnerstva med mesti in občinami in je eden najstarejših programov za spodbujanje Evropske komisije. Evropska komisija podpira in sofinancira aktivnosti medmestnega sodelovanja ali pobratenja med mesti in občinami. Skupaj z obema avstrijskima združenjema so izvedli skupno informacijsko kampanjo v okviru tega subvencijskega programa. Ugotovili so, da so ovire pri partnerskem sodelovanju stroški, čas (prevelike razdalje) in jezik (Kek, intervju, 27. 06. 2007). SoS sodeluje tudi z Združenjem avstrijskih mest in je partner v projektu CEEC-LOGON. Združenje avstrijskih mest je leta 1998, v sodelovanju s predsedujočimi in generalnimi sekretarji združenj lokalnih oblasti v državah kandidatkah, začelo s projektom CEEC-LOGON (mrežo lokalnih oblasti iz držav Srednje in Vzhodne Evrope), z namenom izkoriščanja komunikacijskih sposobnosti združenj lokalnih oblasti pri izmenjavi informacij. Naloge projekta so vzpostaviti transevropsko mrežo sodelovanja, koordinacije in komuniciranja med združenji lokalnih oblasti iz držav EU in iz držav Srednje ter Vzhodne Evrope; podpora pri vzpostavljanju učinkovitih predstavnih struktur lokalnih oblasti iz držav Srednje in Vzhodne Evrope; pomoč pri vključevanju in ocenjevanje učinkov vključitve v EU; vzpostavitev foruma za izmenjavo know-howa na lokalni ravni; vzpostavitev skupnega temelja za prihodnje sodelovanje med lokalnimi in regionalnimi oblastmi; zmanjševanje socialnih, kulturnih in političnih razlik med lokalnimi oblastmi iz Srednje in Vzhodne Evrope in tistimi iz držav EU. Vzpostavitev mreže združenj lokalnih oblasti Srednje in Vzhodne

Evrope bo izboljšala njihovo sodelovanje z reprezentativnimi telesi EU na področju lokalnih in regionalnih oblasti ter jih integrirala v gospodarske in organizacijske strukture same EU.⁴⁶

SoS je svojo vlogo nacionalnega koordinatorja slovenskih občin pri informiranju projektov EU v preteklosti že velikokrat potrdil. Takšen primer je tudi program EXCHANGE, ki ga financira EU, konkretnije Evropska agencija za obnovo skupaj s Stalno konferenco mest in občin Srbije (SKGO), in je namenjen srbskim občinam. Namen programa je zaposlene v srbskih občinskih upravah seznaniti s prakso v EU na naslednjih področjih: lokalna samouprava in finančno poslovanje, mednarodno sodelovanje, komunalne službe in stanovanjska vprašanja, zaščita okolja, urbanizem, racionalna poraba energije, socialna politika, gospodarski razvoj, komuniciranje in informacije, osnovno šolstvo in varstvo zdravja, občinske službe, občinske stavbe, pravice manjšin, arbitražni mehanizmi (lokalni ombudsman ipd.), poslovna etika in transparentnost. Ti rezultati testnega sodelovanja so lahko priložnost za nadaljevanje sodelovanja tudi v drugih projektih oz. za podpis sporazuma o pobratenju (Juvančič 2004: 4–5). Ta program pa ni edini, ki bi omogočal slovenskim občinam obnoviti oz. vzpostaviti stike z občinami iz bivše Jugoslavije, ampak je treba omeniti tudi NALAS – Mrežno združenje lokalnih skupnosti JV Evrope, kjer je članica tudi SOS.

NALAS predstavlja nepolitično in neodvisno telo (od katere koli nacionalne vlade), organizacijo, ki povezuje lokalne skupnosti iz kar 11 evropskih držav. Mreža tako predstavlja multikulturno, večetično in večjezično združbo, ki lahko zaradi svoje raznolikosti dodatno prispeva k izboljšanju razmer v regiji. Temeljna načela, ki jih NALAS upošteva pri svojem delu, so načela, izražena že v Evropski listini o lokalni samoupravi. NALAS tako ustvarja partnerstvo med občinami in njihovimi predstavniškimi organi s ciljem prispevati k stabilizaciji razmer in krepitvi varnosti v regiji in na ta način prispevati k nadaljnjemu procesu širitve EU. Regijski vidik delovanja NALAS-a predstavlja pomemben element v širšem, evropskem procesu delovanja tako za SE, Pakt stabilnosti, kakor tudi za posamezne partnerje, vključene v to mrežo. Vse dosedanje aktivnosti so bile v celoti izvajane pod pokroviteljstvom Sveta Evrope in s finančno in tehnično pomočjo tujih donatorjev, ki so uvideli pomen tovrstnega sodelovanja in za to tudi prispevali potrebna sredstva (ibid.).

⁴⁶ CEEC-LOGON. Dostopno na <http://www.skupnostobcin.si/Mednarodna/pdf/ceec.pdf> (12. maj 2007).

Z vstopom Slovenije v EU pa se povečujejo tudi možnosti nadaljnega uveljavljanja NALAS-a v pristojnih organih Evropske komisije. Pri tem posebej poudarjamo možnosti za slovenske občine, ki bi lahko z učinkovitim partnerskim pristopom izrabile tudi možnosti prenosa spoznanj, dobrih primerov pa tudi negativnih izkušenj, ki jih imajo z izvedenim procesom prevzemanja evropskega pravnega reda, kjer lokalna raven v Sloveniji praktično ni bila vključena v procese dogovarjanja, za razliko od npr. avstrijske izkušnje. NALAS tako predstavlja možnost tudi za slovenske občine, saj bodo le-te lahko preko svojih predstavnikov neposredno izmenjavale izkušnje in tudi krepile sodelovanje v posameznih projektih s partnerji iz občin v državah, ki so že kandidatke za vstop v EU ali pa so šele na začetku poti v razširjeno Evropo (ibid.).

Evropski parlament je sprejel 15. marca 2007 Resolucijo o organih lokalne skupnosti in razvojnem sodelovanju. V njej je zapisano, da imajo nacionalna in regionalna združenja evropskih organov lokalnih skupnosti pomembnejšo vlogo v smislu obveščanja, krepitve zmogljivosti in dialoga ter lahko zato postanejo eden od »ključnih sredstev« EU in drugih razvojnih partnerjev za zagotovitev udeležbe organov lokalnih skupnosti, ki jih predstavljajo pri dialogu s Komisijo v Evropi. Ob tem poudarja Parlament tudi, da morajo organi lokalnih skupnosti po svetu pridobiti izkušnje prek:

- projektov za organe lokalnih skupnosti, ki jih že več kot trideset let financirajo ali spodbujajo evropski organi lokalnih skupnosti v sodelovanju z organi lokalnih skupnosti na jugu,
- projektov za organe lokalnih skupnosti, ki jih financira EU v okviru programov URBAL (Latinska Amerika), URBS (Azija) in v manjši meri MEDA (južno Sredozemlje), ACCESS (Srednja in Vzhodna Evropa), TACIS (Vzhodna Evropa in osrednja Azija) in CARDS (Balkan) ter večletnih programov mikroprojektov (MMP) v državah AKP (Afrika, Karibi in Pacifik),
- nacionalnih in regionalnih programov za podporo decentralizaciji ali lokalnemu razvoju, pri katerih organi lokalnih skupnosti in njihova združenja delujejo kot izvajalci ob pomoči EU in drugih donatorjev (Združeni narodi, dvostranske agencije, Svetovna banka ali regionalne razvojne banke itd.).⁴⁷

⁴⁷ Povzeto po: Resolucija Evropskega parlamenta z dne 15. marca 2007 o organih lokalne skupnosti in razvojnem sodelovanju (2006/2235(INI)). Dostopno na <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0083+0+DOC+XML+V0//SL> (10. julij 2007).

6. MEDNARODNO SODELOVANJE – PRIMER MESTNE OBČINE LJUBLJANA

MOL je že v Ustavi določena kot glavno mesto Slovenije (10. člen). Kasneje, leta 2004 je bil sprejet tudi Zakon o glavnem mestu. Občina samostojno opravlja lokalne zadeve javnega pomena (izvirne naloge), določene s statutom v skladu z zakonom in drugimi predpisi, zlasti pa:

- normativno ureja lokalne zadeve javnega pomena,
- upravlja premoženje MOL, spodbuja gospodarski razvoj MOL,
- ustvarja pogoje za gradnjo stanovanj in skrbi za povečanje najemnega socialnega sklada stanovanj,
- ureja, upravlja in skrbi za lokalne javne službe,
- zagotavlja in pospešuje razvoj predšolskega varstva, vzgojno-izobraževalne dejavnosti ter razvoj športa in rekreacije,
- pospešuje zdravstveno dejavnost ter službe socialnega varstva,
- pospešuje raziskovalno, kulturno in društveno dejavnost,
- skrbi za varstvo zraka, tal, vode, za varstvo pred hrupom, za ravnanje z odpadki in opravlja druge dejavnosti varstva okolja,
- skrbi za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami,
- ureja javni red v MOL,
- ureja druge lokalne zadeve javnega pomena.⁴⁸

Zakon o glavnem mestu, ki je bil sprejet 26. 02. 2004, določa, da je Ljubljana kot glavno mesto upravno središče Slovenije, v katerem so sedeži državnih organov, organizacij državnega pomena, tujih diplomatskih predstavništev, tujih konzulatov, mednarodnih organizacij in predstavništev mednarodnih organizacij (1. člen). Med naloge posebnega pomena za Slovenijo sodijo tudi urejanje pogojev za delovanje državnih organov in organizacij ter predstavništev, naloge, ki so pomembne za razvoj glavnega mesta, predstavljanja glavnega mesta države v protokolarnih in promocijskih zadevah, predstavljanja

⁴⁸ Povzeto po Mestna občina Ljubljana. Dostopno na http://www.ljubljana.si/si/mol/mestna_uprava/ (20. april 2007).

glavnega mesta države v zadevah meddržavnega in mednarodnega sodelovanja ter organizacija ter izvedba prireditev in proslav državnega pomena (3. člen).

Področje mednarodnega sodelovanja spada na področje zunanje politike – vključuje članarine mednarodnim organizacijam in mednarodne pomoči (razvojna in humanitarna pomoč).⁴⁹

6.1 Zgodovina in prihodnost sodelovanja Ljubljane

Začetki pobratenja Ljubljane segajo v leto 1964, ko je bil podpisan sporazum z italijanskim mestom Pesaro, s katerim je MOL praznovala v letu 2004 40. obletnico pobratenja. V času skupne države so bila partnerstva glavnih mest držav in članstvo v mednarodnih organizacijah rezervirani za Beograd. Ljubljana se je v osemdesetih skušala hierarhiji in političnemu ocenjevanju primernosti partnerstev izogniti s tesnejšim sodelovanjem z mesti srednje Evrope v okviru združenja Alpe Jadran, kar pa je povzročilo neposredne pritiske federalne vlade in žolčne reakcije mesta Beograd (Hočevar v Mlinar 1995: 202). Danes predstavljajo mesta nekdanje države le eno izmed bolj aktivnih odnosov, ki jih ima Ljubljana. Ob tem je treba omeniti, da pogoj sodelovanja ni podpis kakšne listine, saj MOL sodeluje z nekaterimi zelo dobro brez podpisanih sporazumov. Pomen mednarodne dejavnosti vidi MOL kot investicijo na dolgi rok, utirajo nove poti in pridobivajo konkretne izkušnje o vsakdanjih problemih, ki se tičejo življenja v mestih. Intenzivnost s pobratenimi mesti se prav tako spreminja skozi čas, saj imajo z nekaterimi zelo aktivne odnose in se prijavljajo tudi na kakšen skupne projekte (npr. Zagreb), medtem ko je z nekaterimi sodelovanje zamrlo (npr. Tbilisi) (Šimonovič, intervju, 03. 07. 2007).

Mednarodni odnosi in sodelovanje MOL sodijo v okvir mednarodnih odnosov in sodelovanja Republike Slovenije. Nedvomno so države še vedno, zlasti v političnem smislu, glavni in najvplivnejši dejavnik mednarodnih odnosov. V mednarodnih odnosih vse bolj sodelujejo tudi mednarodne organizacije, nacionalna gospodarstva, lokalne skupnosti in regije, stranke, sindikati, organizacije civilne družbe itd. Tako tudi mesta vplivajo na mednarodne odnose sodobnega sveta, zlasti Evrope. Podobno velja za integracijske procese, ki se vse bolj osredotočajo na t. i. funkcionalno sodelovanje znotraj najširših mrež vse različnejših akterjev.

⁴⁹ Povzeto po Pravilnik o programski klasifikaciji izdatkov občinskih proračunov. Dostopno na http://www.mf.gov.si/slov/fin_loksk/pravilnik-programska_klasifikacija_za_obcine_s_prilogo.pdf (22. april 2007).

Zato MOL razvija in pogloblja svoje mednarodne odnose in sodelovanje s tujimi prestolnicami in mesti ter drugimi subjekti na treh ravneh, ki se medsebojno tesno prepletajo in dopolnjujejo, ločeno pa so predstavljene le zaradi boljše preglednosti:

- na ravni političnega sodelovanja tako v bilateralnih kot multilateralnih okvirih (voljeni predstavniki MOL),
- na ravni strokovnega sodelovanja mestnih uprav, samostojno in ob sodelovanju članov pristojnih delovnih teles Mestnega sveta MOL
- na ravni podpore pobudam subjektov z različnih področij

(Šimonovič, intervju, 03. 07. 2007).

Pravna podlaga za delovanje MOL v mednarodnih odnosih je Zakon o lokalni samoupravi, ki lokalnim skupnostim omogoča sodelovanje z lokalnimi skupnostmi v drugih državah in mednarodnimi organizacijami lokalnih skupnosti. Akti Mestne občine Ljubljana, ki v tem trenutku urejajo mednarodno sodelovanje mesta, pa so: Statut MOL, Poslovnik Mestnega sveta MOL, Odlok o organizaciji in delovnem področju mestne uprave Mestne občine Ljubljana, Odlok o stalnih komisijah in stalnih odborih Mestnega sveta MOL in Pravilnik o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v mestni upravi MOL. Za mednarodno delovanje MOL je pomembna podlaga tudi Evropska listina o lokalni samoupravi, ki jo je Slovenija podpisala leta 1994, v veljavo pa je stopila leta 1997. V 10. členu namreč opredeljuje pravico lokalnih oblasti, da v zakonsko določenih okvirih sodelujejo s sorodnimi oblastmi v drugih državah. Prav tako so pomembna podlaga Evropska okvirna konvencija o čezmejnem sodelovanju teritorialnih skupnosti ali oblasti, ki jo je Slovenija podpisala leta 1998, ratificirala pa marca 2003, in dva dodatna protokola k tej konvenciji, ki ju je Slovenija prav tako že ratificirala. Konvencija države podpisnice zavezuje k omogočanju in spodbujanju obmejnega sodelovanja med teritorialnimi skupnostmi ali oblastmi, drugi protokol k tej konvenciji pa tudi k spodbujanju medteritorialnega sodelovanja. Pripravljena pa je tudi Strategija mednarodnega sodelovanja MOL, ki pa še ni bila sprejeta. Med dokumenti dolgoročnega razvojnega načrtovanja je pomemben le Regionalni razvojni program Ljubljanske urbane regije (LUR), ki je bil sprejet leta 2003 in predvideva ustanovitev Regionalne razvojne pisarne v Bruslju. Zaradi finančnih razlogov poteka trenutno sofinanciranje s člansko kotizacijo Slovenskemu gospodarskemu in raziskovalnemu združenju. MOL je članica Skupnosti občin Slovenije, preko katerega zastopa lokalne interese v Odboru regij Evropske unije, Kongresu lokalnih in regionalnih oblasti Sveta Evrope in v Svetu evropskih občin in regij. Samo članstvo v Sos MOL ne predstavlja pomembnega

dejavnika na področju mednarodnega sodelovanja, saj se sama dovolj aktivna skozi druge načine (Šimonovič, intervju, 03. 07. 2007).

Mestna občina Ljubljana si je v dolgoročnih dokumentih postavila cilj, da bo Ljubljana postala visoko razvito, mednarodno konkurenčno in v mednarodno okolje odprto mesto, ki bo temeljilo na znanju, kakovosti življenja in trajnostnem razvoju. Vsem tem ciljem sledi tudi na področju mednarodnih odnosov, z vzpostavljanjem sodelovanja, promocijo mesta v mednarodnem okolju in podporo gospodarskim, kulturnim, znanstvenim in drugim subjektom pri njihovem uveljavljanju v mednarodnem prostoru ter z vključevanjem v EU projekte. Ker so zastavljeni dolgoročni cilji kompleksni in večplastno pogojeni, je prispevek mednarodne dejavnosti k doseganju teh ciljev nemogoče izločiti, kazalci, ki nam kažejo uspešnost doseganja ciljev pa so lahko le splošni kazalci gospodarske rasti in družbenega razvoja ter število kandidatur za EU projekte.⁵⁰

MOL je članica nekaterih mednarodnih organizacij občin, ki delujejo bodisi na globalni oz. evropski ravni in predstavljajo izmenjavo izkušenj in dobrih praks ter usklajeno delovanje z drugimi mesti za doseganje skupnih ciljev. V tem okviru je za MOL pomembna organizacija Eurocities, ki deluje na politični in strokovni ravni in kjer je Ljubljana predsedujoča. Glavna naloga Eurocitiesa predstavlja predvsem aktivno lobiranje v EU. Tako kot pri pobratenjih se je tudi pri mednarodnih organizacijah spremenilo veliko, saj MOL ne sodeluje v nekaterih organizacijah, ki so bile v preteklosti pomembne oz. so zaradi vstopa Slovenije postale pomembne za slovenske občine. Takšen primer je Zveza prestolnic Evropske unije, ki združuje glavna mesta vseh držav članic (ibid.).

Velikokrat se zgodi, da se predstavniki tujih mest ali slovenski rojaki iz tujine udeležijo dogodkov v Sloveniji, katerih organizator ni MOL, vendar izkoristijo priložnosti za stike in obisk v MOL. Omeniti je potrebno, da MOL krepi sodelovanje tudi s slovenskimi manjšinami v sosednjih državah, predvsem v Italiji in Avstriji. Vloga Službe za mednarodne odnose je, da sledi dogodkom doma in v mednarodnem prostoru (Šimonovič, intervju, 03. 07. 2007).

⁵⁰ Povzeto po Posebni del proračuna za leto 2007. Dostopno na <http://www.ljubljana.si/file/672196/ii.posebni-del-odlok.pdf> (20. maj 2007).

Dolgoročni cilji mednarodne dejavnosti MOL so: promocija prestolnice Republike Slovenije v evropskih in svetovnih merilih ter njena večja prepoznavnost v očeh mednarodne javnosti; odpiranje vrat gospodarstvu mesta, regije in države za navezavo poslovnega sodelovanja; spodbujanje turističnega razvoja Ljubljane kot atraktivne destinacije za tujega gosta; identifikacija ter prenos koristnih izkušenj in znanj drugih prestolnic in mest na področjih urbanega razvoja, prometa, ravnanja z odpadki, sociale, zdravstva, varstva okolja, skrbi za otroke, mladoletnike in starejše meščane, kulture, znanosti in izobraževanja, kriznega managementa itd. in funkcionalno sodelovanje s temi mesti na omenjenih in drugih področjih; spremljanje novosti na področju organiziranosti mest in delovanja njihovih uprav ter priprava ustreznih izmenjav; usposabljanje javnih uslužbencev za EU zadeve in izvajanje nalog, izhajajočih iz članstva Slovenije v EU; sodelovanje s prestolnicami in mesti EU na bilateralni in multilateralni ravni pri vprašanjih položaja mest v EU, zlasti pri njihovem večjem vplivu na usmerjanje razvoja ter zakonodajo EU in pri vključevanju v EU projekte, prispevanje k ustvarjanju skupnega slovenskega kulturnega prostora. Kazalci uspešnosti so aktivno nastopanje na mednarodnih dogodkih, oblikovanje in izvedba projektov s subjekti iz tujine, prenos dobrih praks v rešitve in ukrepe, ki jih sprejema Mestna občina Ljubljana, vključenost v EU projekte, sodelovanje s slovenskimi rojaki v tujini (ibid.).

Mednarodno sodelovanje MOL je prvenstveno usmerjeno v sodelovanje s prestolnicami držav članic EU, prestolnicami v območju JV Evrope in drugimi evropskimi prestolnicami, s partnerskimi mesti Ljubljane (Pesaro, Parma, Chemnitz, Bratislava, Sousse, Wiesbaden, Tbilisi, Leverkusen, Reka, Chengdu, Dunaj, Atene, Moskva, Zagreb, Moskovska pokrajina, Gradec, Sarajevo, Regija Bruselj – glavno mesto) in mesti, s katerimi je MOL podpisala pismo o nameri za sodelovanje (Skopje, Šanghaj), s pomembnimi regionalnimi središči in z mednarodnimi organizacijami, združenji in mrežami mest. Pomembna sestavina je tudi sodelovanje s slovenskimi rojaki v sosednjih državah in slovenskimi izseljenci (ibid). Pomembno področje je tudi mednarodna humanitarna pomoč. Mestna občina Ljubljana izraža svojo solidarnost z lokalnimi in regijskimi oblastmi v tujini in njihovimi prebivalci z mednarodno humanitarno pomočjo. Cilj je uveljaviti Ljubljano na svetovnem zemljevidu kot mesto, ki je solidarno s tistimi, ki potrebujejo pomoč. Primeri takšne pomoči so letovanje otrok iz Beograda v Piranu in Zgornjih Gorjah, pomoč slovenskim rojakom v Kanalski dolini, ki jih je prizadela naravna ujma, pomoč Radiu Dva in Radiu Agora, ki na avstrijskem Koroškem oddajata v slovenskem jeziku, pomoč prizadetim v cunamijih, podpora projektu pomoči Ustanove Skupaj v Severni Osetiji, letovanje otrok v okviru projekta Avtobus sreče

Ljubljana-Beograd. S projekti humanitarne pomoči želi MOL nadaljevati tudi v prihodnje. Zakonska podlaga za to humanitarno področje je Zakon o lokalni samoupravi (ibid.).

V okviru projekta Civitas, ki je sofinanciran s strani EU, Ljubljana sodeluje, in sicer v projektu Civitas-MOBILIS, kjer je kot partnersko mesto skupaj s Toulouse (Francija), Debrecen (Madžarska), Odense (Danska) in Benetkami (Italija), ustvarja kulturo za urbano mobilnost skozi trajnostni razvoj, vključujoč vse sodelujoče in s sodelovanjem meščanov. Ključni elementi Civitas so, da je koordiniran s strani mest oz. je program »mest za mesta«. Mesta so namreč središče javno-privatnega lokalnega partnerstva in so nekakšni »laboratoriji« za učenje in vrednotenje.⁵¹

Za MOL so pomembne tudi organizacije, ki se ukvarjajo s konkretnimi področji mest, največkrat na področju kulture in izobraževanja. Ljubljana je tako članica Les Recontres (Združenje evropskih mest in regij za kulturo) in Evropske zveze zgodovinskih pokopališč (ASCE), ki se ukvarjata s konkretnimi vprašanji na področju kulture. Na področju izobraževanja so pomembni programi za mlade, ki vključujejo različne projekte (npr. izmenjava študentov, otrok) (Šimonovič, intervju, 03. 07. 2007).

V prihodnosti je mednarodno sodelovanje odvisno od različnih dejavnikov, med katerimi so najpomembnejši finančni razlogi. Prav tako tudi glede pobratenj nimajo namena iskati kakšna nova pobratenja. Glede evropskih projektov zaenkrat niso sodelovali v programu Town Twinning. Namesto tega projekta so se že v preteklosti in se še bodo prijavljali na nekatere druge projekte EU (npr. projekt Culture s občino Pesaro). Sodelovanje je lahko razširjeno na vsa področja (tudi skupno nastopanje z gospodarskimi podjetji in njihovimi organizacijami), kot tudi organizacije skupnih prireditev s partnerskimi mesti (npr. Evropski dan sosedov) so le nekatera izmed njih (ibid.).

7. VERIFIKACIJA HIPOTEZ IN ZAKLJUČEK

⁵¹ Povzeto po About CIVITAS. Dostopno na http://www.civitas-initiative.org/cms_pages.phtml?id=348&lan=en (19. junij 2007).

Mednarodno sodelovanje lokalnih skupnosti ima v Evropi posebno težo in vpliv, saj se tako SE kot tudi EU zavedata, da so občine tiste, ki največkrat neposredno urejajo življenje prebivalcev. EU daje temu pomembno vlogo predvsem zaradi nepoznavanja in slabe udeležbe državljanov držav članic, ki se je pokazalo predvsem v nizki udeležbi na volitvah v Evropski parlament. Projekti EU, ki so namenjeni občinam in njihovem razvoju, dajejo občinam možnosti črpanja sredstev iz evropskih skladov kot tudi kandidiranje za sredstva skupaj z mrežami občin iz ostalih držav članic, in so npr. slovenskih občin postale pomembne po vstopu Slovenije v EU. Poleg tega EU kot tudi SE dajeta posebno pozornost čezmejnemu sodelovanju, kjer so v ospredju čezmejne regije in ki bodo v prihodnosti pospešile razvoj velikokrat slabo razvitih obmejnih območij. Ta območja so bila namreč velikokrat »pozabljena« s strani držav samih, ki so se z njimi začele ukvarjati intenzivneje po sprejetju nekaterih zakonodajnih dokumentov SE, predvsem s sprejetjem Evropske listine o lokalni samoupravi kot tudi Evropske okvirne konvencije o čezmejnem sodelovanju z obema protokoloma.

Ker Slovenija ni imela razvite druge stopnje samoupravljanja, se je skupaj z občinami tega sodelovanja lotevala drugače kot ostale članice. Proces oblikovanja pokrajin v RS je trenutno v sklepni fazi, kar pomeni, da so v preteklosti bile predvsem občine tiste, ki so sodelovale preko meja, posebej z italijanskimi in avstrijskimi partnerji. Odsotnost pokrajin v RS so nadomestile regijske agencije, ki so bile glavni nosilci razvojnih projektov in so pomagale občinam pri njihovem kandidiranju za evropska sredstva. Uvedba regij oz. pokrajin bo nadaljevala začeto delo teh agencij, ki so si prizadevale za zmanjševanje razlik in enakomernejši razvoj. Občine bodo tako postale povezane znotraj določenih pokrajin in bodo lažje kandidirale za razvojna sredstva EU. V preteklosti so imele občine veliko težav s črpanjem teh sredstev, ki so bile predvsem kadrovske in finančne narave, in so zaradi tega bili neuspešni na prijavih. **Ob upoštevanju navedenih ugotovitev lahko hipotezo, ki pravi, da so se začele slovenske občine intenzivneje ukvarjati z mednarodnim sodelovanjem po vstopu RS v EU, potrdim.** Črpanje sredstev iz evropskih skladov je namreč povezano tudi z razvojno politiko samih občin, ki se lahko preko EU lažje in hitreje razvijajo. Poleg tega obstajajo določeni programi, ki povezujejo oz. oblikujejo različne mreže občin iz različnih držav članic in so ravno tako sofinancirani s strani EU.

Poleg čezmejnega sodelovanja so lokalne oblasti zastopane tudi v predstavniških telesih tako SE kot EU. V SE predstavlja interese lokalnih oblasti CLRAE, sestavljenega iz

Zbora lokalnih skupnosti in Zbora regij, kjer si izmenjujejo izkušnje in predstavljajo pomembnega sogovornika in posvetovalnega organa znotraj same organizacije na vseh področjih, ki zadevajo lokalne in regionalne ravni. Čeprav CLRAE sodeluje tudi z EU, ima ta prav tako svoj predstavniški organ, Odbor regij, kjer so zastopani predstavniki lokalnih oblasti držav članic. Kar se tiče slovenskih občin, so zastopane v obeh organizacijah, vendar s to razliko, da v Zboru regij znotraj CLRAE nimajo glasovalne pravice, saj RS še ni dokončala procesa oblikovanja regionalne ravni. Zastopanje slovenske lokalne oblasti poteka preko nacionalnih združenj občin, in sicer SoS ter ZoS. Obe namreč združujeta slovenske občine oz. imata status reprezentativnosti, kar pomeni, da vključujeta najmanj 30 odstotkov občin. Ob tem je treba omeniti, da so nekatere občine članice obeh združenj, čeprav sta si sami združenji tako konkurenčni pri pridobivanju novih članov kot tudi pri delegiranju svojih predstavnikov v organizacijah SE in EU. Razlike med obema združenjema so vidne na številnih področjih, med drugim tudi udeleževanju na mednarodni ravni. ZoS se večinoma ukvarja le s sodelovanjem znotraj države, medtem ko je SoS zelo aktiven tudi preko meja države. Poleg zastopanja v SE in EU skupaj z ZoS je namreč prisoten v nekaterih drugih mednarodnih organizacijah lokalnih skupnosti in sodeluje z nacionalnimi združenji drugih držav. S to prisotnostjo pridobiva dragocene izkušnje drugih nacionalnih združenj oz. jih posreduje tudi tistim, ki so šele v fazi pridruževanja evropskim integracijam. Pomembno vlogo pa ima tudi kot nacionalni koordinator, ki pomaga slovenskim občinam pridobivati nove partnerje. Ker sta obe združenji omejeni s kadrovskimi in finančnimi viri, lahko v prihodnosti pričakujemo iskanje rešitev v smeri združitve obeh združenj v enotno združenje občin, kar bi prineslo večje možnosti sodelovanja in tudi večjo pogajalsko moč nasproti državni ravni.

Kot pomemben akter je treba omeniti MOL, ki ima kot prestolnica pomemben položaj v slovenski lokalni samoupravi. Zaveda se svoje vloge na področju mednarodnih odnosov, ki so bili v preteklosti mnogokrat zapostavljeni in jim posvečajo posebno pozornost. Ta se kaže skozi članstva v različnih mednarodnih organizacijah, pobratenja z mesti iz Evrope in drugih delov sveta in mednarodno humanitarno ter razvojno pomoči. Vstop RS v EU je prinesel tudi nove razloge za povezovanje z mesti iz ostalih evropskih držav, predvsem članic EU, saj omogoča črpanje sredstev iz evropskih skladov oz. sofinanciranje določenih projektov s strani Evrope v skupnem partnerstvu z drugimi mesti. Omeniti je treba, da so področja sodelovanja mednarodnih odnosov zelo razvejana in so vpeta v vse skupine prebivalstva lokalne skupnosti.

Okvir mednarodnega sodelovanja MOL predstavlja za ostale slovenske občine model, kako lahko s takšnim udeleževanjem pospešijo in omogočijo razvoj svojih skupnosti, ki jo

MOL namerava zapisati tudi v Strategiji mednarodnega sodelovanja. Sama strategija bi namreč bila prvi pomemben dokument občin, kjer bi bili jasno določeni cilji na področju zunanje politike določene občine, v tem primeru MOL. Velikokrat se zgodi tudi to, da MOL postane akter, ki spremlja različne civilno družbene organizacije, gospodarske družbe in ostale, da preko njih pride do kakšnega tesnega sodelovanja s tujimi mesti oz. dajejo tem stikom novo dodano vrednost ravno zaradi položaja MOL, ki ga zaseda v političnem sistemu RS. **Te ugotovitve potrjujejo tudi drugo hipotezo, ki navaja, da položaj glavnega mesta RS Ljubljani odpira večje možnosti mednarodnega sodelovanja kot ostalim slovenskim občinam.**

Področje mednarodnega sodelovanja je med slovenskimi občinami zelo različno razširjeno. Najpogostejša so pobratenja, ki so prisotna v večini občin in predstavljajo začetke mednarodnega povezovanja lokalnih skupnosti v svetu. Ta oblika sodelovanja je zelo spremenljiva, saj se lahko izrazi ponavadi v praksi kot oblika podpisanih sporazumov, kar pa seveda ni pogoj. Obstajajo namreč primeri sodelovanja brez podpisanih listin oz. so bili stiki prekinjeni kljub podpisanim sporazumom. Pomemben vidik predstavljajo različne mednarodne organizacije lokalnih skupnosti, ki si prizadevajo za različne cilje in so vezane na celotno področje lokalne samouprave ali pa le določeno ozko osredotočeno značilnost, ki združuje sorodne občine. Kar se tiče črpanja sredstev iz EU, se obetajo slovenskim občinam nekatere spremembe, saj bodo po vzpostavitvi pokrajin, le-te postale vodilni nosilec regionalnega razvoja in bodo tako nadaljevale začeto delo občin. Delovanje nacionalnih združenj bo v prihodnosti še naprej potekalo v skromnem financiranju s strani države, saj ni pričakovati, da bi država povečala svoj delež pri tem, saj bodo v ospredje prišle pokrajine. Ob tem si bo Ljubljana prizadevala, da bi postala pokrajina s posebnim statusom po vzoru nekaterih drugih držav (npr. Avstrija – Dunaj) in bi tako lažje izvajala svoje pristojnosti.

8. VIRI

Samostojne publikacije

1. Brezovšek, Marjan, Miro Haček in Alenka Krašovec (ur.) (2004): *Lokalna demokracija I.: Analiza lokalnih volitev 2002*. Ljubljana. FDV.
2. Brezovšek, Marjan in Miro Haček (ur.) (2005): *Lokalna demokracija II. Uresničevanje lokalne samouprave v Sloveniji*. Ljubljana. FDV.
3. Brezovnik, Boštjan, Božo Grafenauer, Žan Oplotnik in Milan Železnik (ur.) (2005): *Pristojnosti slovenskih občin*. Maribor. Inštitut za lokalno samoupravo in javna naročila.
4. Bučar, Bojko dr. (1993): *Mednarodni regionalizem – mednarodno večstransko sodelovanje evropskih regij*. Ljubljana. FDV.
5. Čokert, Andrej, Roman Lavtar in Liana Kalčina (ur.) (2005): *Dokumenti Sveta Evrope o lokalni samoupravi*. Ljubljana. Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope
6. Debeljak, Franc (1979): *Občina v mednarodnem sodelovanju: posvetovanje 11. in 12. aprila 1979 v Škofji Loki*. Ljubljana. Skupnost slovenskih občin.
7. Ferfila, Bogomil (2002): *Slovenija in Evropska unija*. Ljubljana. FDV.
8. Grad, Franc (1998): *Lokalna demokracija: (organizacija in volitve)*. Ljubljana. Uradni list Republike Slovenije.
9. Hočevar, Marjan (2000): *Novi urbani trendi: prizorišča v mestih – omrežja med mesti*. Ljubljana. FDV.
10. Hočevar, Marjan in Franc Trček (ur.) (2002): *Glocal localities*. Salzburg. Kulturverlag Polzer.
11. Klasinc, Janja (ur.) (2002): *Na poti v EU*. Ljubljana. Slovenski raziskovalni inštitut za management.
12. Kleva, Mojca (2002): *Vključevanje slovenskih lokalnih skupnosti v programe Evropske unije*. Diplomsko delo. Ljubljana. FDV.
13. Kovačič, Neda (2000): *Varstvo okolja v omrežju alpskih občin*. Ljubljana. CIPRA-Slovenija, Zavod za varstvo Alp.
14. Kozlovič, Tatjana (2005): *Čezmejno sodelovanje med Slovenijo in Italijo pri zagotavljanju trajnostnega razvoja in gospodarskega sodelovanja*. Magistrsko delo. Ljubljana. Ekonomska fakulteta.

15. Mlinar, Zdravko (ur.) (1995): *Osamosvajanje in povezovanje v evropskem prostoru*. Ljubljana. FDV.
16. Pinterič, Uroš (2004): *Administrativna usposobljenost slovenskih občinskih uprav*. Ljubljana. FDV.
17. Puš, Rajko (2005): *Razvojna funkcija lokalnih upravnih sistemov*. Magistrsko delo. Kranj. Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije.
18. Rus, Petra (2006): *Geografski vidiki globalizacije v Sloveniji*. Diplomsko delo. Ljubljana. Filozofska fakulteta.
19. Skočir, Mitja (2005): *Pomen programov čezmejnega sodelovanja med Slovenijo in Italijo za razvoj obmejnih regij: Primer Nove Gorice in Gorice*. Diplomsko delo. Ljubljana. FDV.
20. Šmidovnik, Janez (1995): *Lokalna samouprava*. Ljubljana. Cankarjeva založba.
21. Toplak, Cirila (ur.) (1999): *Priročnik o čezmejnem sodelovanju za lokalne in regionalne skupnosti Evrope*. Maribor. Stalna konferenca lokalnih skupnosti Slovenije.
22. Vidmar, Jasmina (ur.) (2004): *Deset let lokalne samouprave: vizija 1994, praksa 2004*. Maribor. Skupnost občin Slovenije.
23. Vidmar, Jasmina (ur.) (2006): *Priročnik za občinske svetnice in svetnike*. Maribor. Skupnost občin Slovenije.
24. Vlaj, Stane (ur.) (2001a): *Vodnik po slovenski lokalni samoupravi*. Ljubljana. Inštitut za lokalno samoupravo pri Visoki upravni šoli.
25. Vlaj, Stane (2001b): *Lokalna samouprava s poudarkom na načelu subsidiarnosti*. Ljubljana. Visoka upravna šola.
26. Vlaj, Stane (ur.) (2002): *Udeležba občanov v lokalnem javnem življenju*. Ljubljana. Visoka upravna šola.
27. Vlaj, Stane (2006a): *Lokalna samouprava: teorija in praksa (3. spremenjena in dopolnjena izdaja)*. Ljubljana. Fakulteta za upravo.
28. Vršaj, Egidij (2004): *Slovenija in evroregije*. Trst. Mladika.

Članki

29. Benko, Riana (2002): Programi pomoči EU razvojni programi EU namenjeni državam članicam. V Janja Klasinc (ur.): *Na poti v EU*, 33–67. Slovenski raziskovalni inštitut za management.
30. Haček, Miro (2003): Participacija enot lokalne samouprave v globalnem svetu. V Marjan Brezovšek in Miro Haček (ur.): *Globalizacija in državna uprava*, 255–265. FDV.
31. Hočevar, Marjan (1995): Pregled in analiza nekaterih oblik nadnacionalnega povezovanja mesta Ljubljane. V Zdravko Mlinar (ur.): *Osamosvajanje in povezovanje v evropskem prostoru*, 175–206. FDV.
32. Hočevar, Marjan (2004): Oblegana Slovenija: Subnacionalno osamosvajanje in nadnacionalno povezovanje. *Teorija in praksa* 41(1–2). 340–351.
33. Juvančič, Marko (2004): Kaj je NALAS. *Časopis Skupnosti občin Slovenije*. Marec/April (14–15), 4–5.
34. Mlinar, Zdravko (2000): »Glokalizacija« ali getoizacija lokalne demokracije? Koper, Slovenska Istra in država. *Teorija in praksa* 37(3), 413–436.
35. Šmidovnik, Janez (1994): »Občina – temeljna samoupravna lokalna skupnost«. *Teorija in praksa* 31(1–2), 14–23.
36. Trček, Franc (2004): Slovenija onkraj tranzicije. *Teorija in praksa* 41(1–2), 272–279.
37. Vlaj, Stane (2002): Naloge lokalnih skupnosti pri uresničevanju predpisov EU. V Janja Klasinc (ur.): *Na poti v EU*, 205–220. Slovenski raziskovalni inštitut za management.
38. Vlaj, Stane (2006b): Nacionalna združenja občin. *Časopis Skupnosti občin Slovenije*. November/December (40–41), 9–13.

Pravni viri

39. *Uredba o ratifikaciji Dodatnega protokola k Evropski okvirni konvenciji o čezmejnem sodelovanju teritorialnih skupnosti ali oblasti* (2003). Ljubljana: Uradni list RS-MP 19. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlImpid=200348> (20. april 2007).

40. *Uredba o ratifikaciji Protokola št. 2 o medobmočnem sodelovanju k Evropski okvirni konvenciji o čezmejnem sodelovanju teritorialnih skupnosti ali oblasti* (2003). Ljubljana: Uradni list RS-MP 19. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlmpid=200349> (21. april 2007).
41. *Ustava RS* (1991). Ljubljana: Uradni list RS 33. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/main.cp2?urlid=199133&view=2> (10. april 2007).
42. *Zakon o glavnem mestu Republike Slovenije* (2004). Ljubljana: Uradni list RS 22. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=200422&dhid=67829> (22. april 2007).
43. *Zakon o lokalni samoupravi* (2005). Ljubljana: Uradni list RS 100. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=2005100&dhid=78818> (15. april 2007).
44. *Zakon o ratifikaciji Evropske okvirne konvencije o čezmejnem sodelovanju teritorialnih skupnosti ali oblasti* (2003). Ljubljana: Uradni list RS-MP 8. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=200335&dhid=61343> (20. april 2007).
45. *Zakon o ratifikaciji Evropske listine lokalni samoupravi* (1996). Ljubljana: Uradni list 57. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlmpid=199652> (17. april 2007).
46. *Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o lokalni samoupravi* (2002). Ljubljana: Uradni list RS 51. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=200251&dhid=42434> (20. april 2007).

Internetni viri

47. Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj: *Pregled projektov čezmejnega sodelovanja Slovenije v obdobju 2000-2004 ter analiza učinkov projektov na razvoj v regiji*. Dostopno na http://www.arr.si/datoteke/materiali/analiza_cbc.pdf (30. april 2007).
48. Assembly of European Regions: *Message of President*. Dostopno na <http://www.a-e-r.org/about-aer/vocation.html> (1. junij 2007).
49. Capacity: *Promoting local governance through Municipal International Cooperation*. Dostopno na <http://www.capacity.org/en/content/download/249/4277/file/issue-21e.pdf> (27. april 2007).

50. Council of Europe: *Priporočilo Rec(2005)2 Odbora ministrov državam članicam o dobrih praksah in zmanjševanju ovir pri čezmejnem in medobmočnem sodelovanju teritorialnih skupnosti ali oblasti.* Dostopno na [http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/local_and_regional_democracy/documentation/Library/Transfrontier_Cooperation/Rec\(2005\)2%20Slovenian.pdf](http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/local_and_regional_democracy/documentation/Library/Transfrontier_Cooperation/Rec(2005)2%20Slovenian.pdf) (20. april 2007).
51. Council of Europe: *Practical guide to transfrontier co-operation.* Dostopno na http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/local_and_regional_democracy/documentation/library/transfrontier_cooperation/practical_guide_en.pdf (24. april 2007).
52. Council of Europe: *Report on the current state of the administrative and legal framework of transfrontier co-operation in Europe.* Dostopno na http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/local_and_regional_democracy/documentation/library/transfrontier_cooperation/tfc_current_state_tc_2006_en.pdf (20. april 2007).
53. Council of Europe: *Similarities and differences of instruments and policies of the Council of Europe and the European union in the field of transfrontier co-operation.* Dostopno na http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/local_and_regional_democracy/documentation/library/transfrontier_cooperation/tfc_SadowskiReport2006_EN.pdf (20. april 2007).
54. Council of Europe: *Strengthening local democracy and developing cross-border cooperation in South-Eastern Europe.* Dostopno na http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/local_and_regional_democracy/areas_of_work/infodocBrussels_Dec06.pdf (20. april 2007).
55. Council of Europe: *The handbook of transfrontier co-operation.* Dostopno na http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/local_and_regional_democracy/documentation/library/Transfrontier_Cooperation/ (20. april 2007).
56. Council of Europe: *Training institutions in transfrontier co-operation – An overview.* Dostopno na http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/local_and_regional_democracy/documentation/library/transfrontier_cooperation/tfc_2005PASI.pdf (20. april 2007).
57. Council of Europe: *Transfrontier cooperation in Europe.* Dostopno na http://www.coe.int/t/congress/11-dossiers/20070702_programme_tromso_en.pdf (24. april 2007).

58. Council of European Municipalities and Regions: *Field od activity*. Dostopno na http://www.ccre.org/champs_activites_detail_news_en.htm?ID=1062&idca=3115 (1. junij 2007).
59. Council of European Municipalities and Regions: *The CEMR – Members*. Dostopno na http://www.ccre.org/slovenie_en.htm (1. junij 2007).
60. Eurocities: *EUROCITIES Members*. Dostopno na <http://www.eurocities.org/main.php> (1. junij 2007).
61. Evropska komisija: *Novi program Evropske skupnosti: Evropa za državljane*. Dostopno na http://ec.europa.eu/slovenija/tenders/index_sl.htm (10. maj 2007).
62. Evropska komisija: *Program Evropa za državljane 2007-2013 – Vodnik po programu*. Dostopno na http://eacea.ec.europa.eu/citizenship/guide/documents/programme_guide_sl.pdf (26 april 2007).
63. Evropski parlament: *Približati Evropo njenim državljanom*. Dostopno na http://www.europarl.europa.eu/news/expert/infopress_page/037-11934-293-10-42-906-20061020IPR11881-20-10-2006-2006-false/default_sl.htm (10. maj 2007).
64. Evropski parlament: *Resolucija Evropskega parlamenta z dne 15. marca 2007 o organih lokalne skupnosti in razvojnem sodelovanju (2006/2235(INI))*. Dostopno na <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0083+0+DOC+XML+V0//SL> (10. julij 2007).
65. Exeter City Council: *International cooperation strategy*. Dostopno na http://www.exeter.gov.uk/media/pdf/4/2/int_coop_strategy_1.pdf (24. april 2007).
66. Generalni direktorat za regionalno politiko Evropske komisije: *Rast, zaposlovanje in kohezija v mestih*. Dostopno na http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/panorama/pdf/mag19/mag19_sl.pdf (16. maj 2007).
67. Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope: *Predstavitev Sveta Evrope. Kongres lokalnih in regionalnih oblasti*. Dostopno na http://www.coe.si/sl/organi_in_institucije/kongres_lokalnih_in_regionalnih_oblasti/ (20. april 2007).
68. International Sister Cities: *Achieving the millennium development goals through city-to-city partnerships*. Dostopno na <http://www.sister-cities.org/sci/pdf/JCdeVilliersPPT.pdf> (20. maj 2007).

69. Mayors for Peace: *Member Cities*. Dostopno na <http://www.mayorsforpeace.org/english/memberscity/europe1.html> (20. maj 2007).
70. Mestna občina Koper: *Mestna občina Koper uspešna na razpisu URBACT*. Dostopno na <http://www.koper.si/povezava.aspx?pid=6511> (10. julij 2007).
71. Mestna občina Ljubljana: *Mestna uprava MOL*. Dostopno na http://www.ljubljana.si/si/mol/mestna_uprava/ (20. april 2007).
72. Mestna občina Ljubljana: *Odlok o organizaciji in delovnem področju Mestne uprave Mestne občine Ljubljana*. Dostopno na: <http://www.ljubljana.si/file/674222/02.-1-predlog-odloka-o-org.-in-del.-podr.--mu-mol---10.-5.-2007.pdf> (22. april 2007).
73. Mestna občina Ljubljana: *Odlok o proračunu MOL za leto 2006. I. Splošni del proračuna*. Dostopno na <http://www.ljubljana.si/file/464080/I.SDP-2006-Z.pdf> (23. april 2007).
74. Mestna občina Ljubljana: *Posebni del proračuna MOL za leto 2005*. Dostopno na http://www.ljubljana.si/file/187923/Posebni_del_proracuna.pdf (23. april 2007).
75. Mestna občina Ljubljana: *Posebni del proračuna MOL za leto 2006*. Dostopno na <http://www.ljubljana.si/file/464081/II-PDP-2006-Z.pdf> (23. april 2007).
76. Mestna občina Ljubljana: *Posebni del proračuna MOL za leto 2007*. Dostopno na <http://www.ljubljana.si/file/672196/ii.posebni-del-odlok.pdf> (20. maj 2007).
77. Mestna občina Ljubljana: *Poslovnik Mestnega sveta Mestne občine Ljubljana*. Dostopno na http://www.ljubljana.si/file/415730/Poslovnik_MS.pdf (23. april 2007).
78. Metropolis: *Member Cities*. Dostopno na http://www.metropolis.org/mapa/mapa/mapa_europa.php?lang=en (20. maj 2007).
79. Ministrstvo za finance Republike Slovenije: *Pravilnik o programski klasifikaciji izdatkov občinskih proračunov*. Dostopno na http://www.mf.gov.si/slov/fin_loksk/priprava_proracuna/prog_funkc_klas_obrazlozite_v-obcine.pdf (22. april 2007).
80. Občina Škofja Loka: *Obrazložitev predloga proračuna*. Dostopno na <http://obcina.skofjaloka.si/proracun/obraz-pror-2005-rebalans.pdf> (20. april 2007).
81. Portal Evropske unije: *Institucije in drugi organi EU – Odbor regij*. Dostopno na http://europa.eu/institutions/consultative/cor/index_sl.htm (15. maj 2007).
82. Revija Manager: *Intervju z dr. Zdravkom Mlinarjem*. Dostopno na <http://www.manager-on.net/show.php?id=164446> (20. maj 2007).

83. RTVSLO.SI: *Srečanje Zveze prestolnic EU-ja.* Dostopno na http://www.rtv slo.si/modload.php?&c_mod=rnews&op=sections&func=read&c_menu=16&c_id=15743 (1. junij 2007).
84. Skupnost občin Slovenije: *Medobčinska pobratenja.* Dostopno na <http://www.skupnostobcin.si/TownTwinning/DRUGA%20GRADIVA/Medobcinska%20pobratenja.doc> (24. april 2007).
85. Skupnost občin Slovenije: *Nov program 2007–2013: Evropa za državljane.* Dostopno na <http://www.skupnostobcin.si/TownTwinning/NOV%20PROGRAM%202007%20-%202013,%20EVROPA%20ZA%20DRZAVLJANE/Nov%20program%202007.doc> (12. maj 2007).
86. Skupnost občin Slovenije: *Od listine do aktivnega partnerstva.* Dostopno na <http://www.skupnostobcin.si/TownTwinning/2delavnica/OD%20LISTINE%20DO%200AKTIVNEGA%20PARTNERSTVA.doc> (25. april 2007).
87. Skupnost občin Slovenije: *Pobratenja slovenskih občin – Analiza vprašalnika o medmestnem sodelovanju.* Dostopno na <http://www.skupnostobcin.si/TownTwinning/4delavnica/Analiza%20vprasalnika%20o%20medmestnem%20sodelovanju1.ppt> (23. april 2007).
88. Skupnost občin Slovenije: *Predstavitev Odbor regij.* Dostopno na http://www.skupnostobcin.si/Odbor_regij/predstavitev.html (15. maj 2007).
89. Skupnost občin Slovenije: *Predstavitev Skupnosti občin Slovenije.* Dostopno na <http://www.skupnostobcin.si/TownTwinning/DRUGA%20GRADIVA/Predstavitev%20Skupnosti%20obcin%20Slovenije.doc> (30. marec 2007).
90. Skupnost občin Slovenije: *Primer prijateljske listine.* Dostopno na <http://www.skupnostobcin.si/TownTwinning/2delavnica/PRIMER%20PRIJATELJSKE%20LISTINE.doc> (26. april 2007).
91. Skupnost občin Slovenije: *Pripravljalni seminar za town twinning.* Dostopno na <http://www.skupnostobcin.si/TownTwinning/2delavnica/PRIPRAVLJALNI%20SEMINAR%20ZA%20TOWN%20TWINNING.ppt> (23. april 2007).
92. Skupnost občin Slovenije: *Projekt CEEC – LOGON.* Dostopno na <http://www.skupnostobcin.si/Mednarodna/pdf/ceec.pdf> (12. maj 2007).
93. Skupnost občin Slovenije: *Seznam pobratenj Avstrijsko-Štajerskih občin.* Dostopno na <http://www.skupnostobcin.si/TownTwinning/DRUGA%20GRADIVA/SEZNAM%20POBRATENJ%20AVSTRIJSKO-STAJERSKIH%20OBCIN.xls> (24. april 2007).

94. Skupnost občin Slovenije: *Seznam pobratenj slovenskih občin*. Dostopno na <http://www.skupnostobcin.si/TownTwinning/DRUGA%20GRADIVA/SEZNAM%20POBRATENJ%20SLOVENSKIH%20OBCIN.xls> (23. april 2007).
95. Skupnost občin Slovenije: *Sporočilo za javnost –SOS*. Dostopno na <http://www.skupnostobcin.si/TownTwinning/5delavnica/SPOROCILO%20ZA%20JAVNOST.doc> (23. april 2007).
96. Skupnost občin Slovenije: Status SOS. Dostopno na <http://www.skupnostobcin.si/Sos/pdf/statut-sos.pdf> (10. april 2007).
97. Skupnost občin Slovenije: *Sustainable Cities & Towns*. Dostopno na <http://www.skupnostobcin.si/Mednarodna/pdf/Sustainable%20cities%20and%20Towns.pdf> (21. maj 2007).
98. Skupnost občin Slovenije: *Svet evropskih občin in regij*. Dostopno na <http://www.skupnostobcin.si/Mednarodna/pdf/svet.pdf> (25. maj 2007).
99. Skupnost občin Slovenije: *Vloga Odbora regij*. Dostopno na http://www.skupnostobcin.si/Odbor_regij/vloga.html (15. maj 2007).
100. Skupnost občin Slovenije: *Združitev UTO in IULE*. Dostopno na <http://www.skupnostobcin.si/casospis/novica.php?novica=23&sekcija=3> (24. april 2007).
101. Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko: *Cilji kohezije 2007–2013*. Dostopno na http://www.svlr.gov.si/si/delovna_podrocja/podrocje_evropske_kohezijske_politike/kohezijska_politika_v_obdobju_2007_2013/cilji_kohezije_2007_2013/ (10. junij 2007).
102. The CIVITAS Initiative: *About CIVITAS*. Dostopno na http://www.civitas-initiative.org/cms_pages.phtml?id=348&lan=en (19. junij 2007).
103. The International Association of Peace Messenger Cities: *About IAPMC*. Dostopno na http://www.iapmc.org/about_organization.aspx (1. junij 2007).
104. The URBACT website: *About Urbact*. Dostopno na <http://urbact.eu/urbact-programme.html> (14. maj 2007).
105. The URBACT website: *Towards URBACT 2*. Dostopno na <http://urbact.eu/towards-urbact-2.html> (18. maj 2007).
106. Union of Capitals of the European Union: *About U.C.E.U.* Dostopno na <http://www.ucue.org/UCEU.htm> (1. junij 2007).

107. Vlada Republike Slovenije: *Predlog zakona o lokalni samoupravi*. Dostopno na http://www2.gov.si/zak/Pre_Zak.nsf/c8c9fb39f08ea0b4c12566160029e226/8f39caf9fb807ac6c1256e4600333a85?OpenDocument (23. maj 2007).
108. Wikipedia: *Town twinning*. Dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/Town_twinning (15. maj 2007).
109. World Federation of United Cities: *Members' list*. Dostopno na <http://perso.orange.fr/fmceu/download/list-adh/list-adh.pdf> (20. junij 2007).
110. Zavod za prostorsko načrtovanje Mestne občine Maribor: *Evropski projekt – Program URBACT*. Dostopno na <http://zpn.maribor.si/164.0.html> (15. maj 2007).
111. Združenje občin Slovenije: *Od Interreg III B k cilju 3*. Dostopno na <http://www.zdruzenjeobcin.si/novice/default.asp?Ident=1326&pogled=2&kat=1&tip=1&Pod=4> (24. junij 2007).
112. Združenje občin Slovenije: Statut Združenja občin Slovenije. Dostopno na <http://www.zdruzenjeobcin.si/statutarna/statut.asp> (20. maj 2007).
113. Združenje občin Slovenije: *Usposabljanja za projekte čezmejnega sodelovanja*. Dostopno na <http://www.zdruzenjeobcin.si/novice/default.asp?Ident=835&pogled=2&kat=1&tip=1&Pod=4> (10. maj 2007).

Intervjuji

114. Intervju s Sašo Kek, poslovno sekretarko SoS. Maribor, 27. 06. 2007.
115. Intervju z Stašo Marolt, svetovalko ZoS. Ljubljana, 20. 06. 2007.
116. Intervju z Zdenko Šimonovič, vodjo Službe za mednarodne odnose pri MOL. Ljubljana, 03. 07. 2007.